NGUYỄN ĐẮC XUÂN

Hỏi chuyện đời bà "thứ phi" Mộng Điệp với Cựu hoàng Bảo Đại

NHÀ XUẤT BẢN THUẬN HÓA
HUẾ- 2008

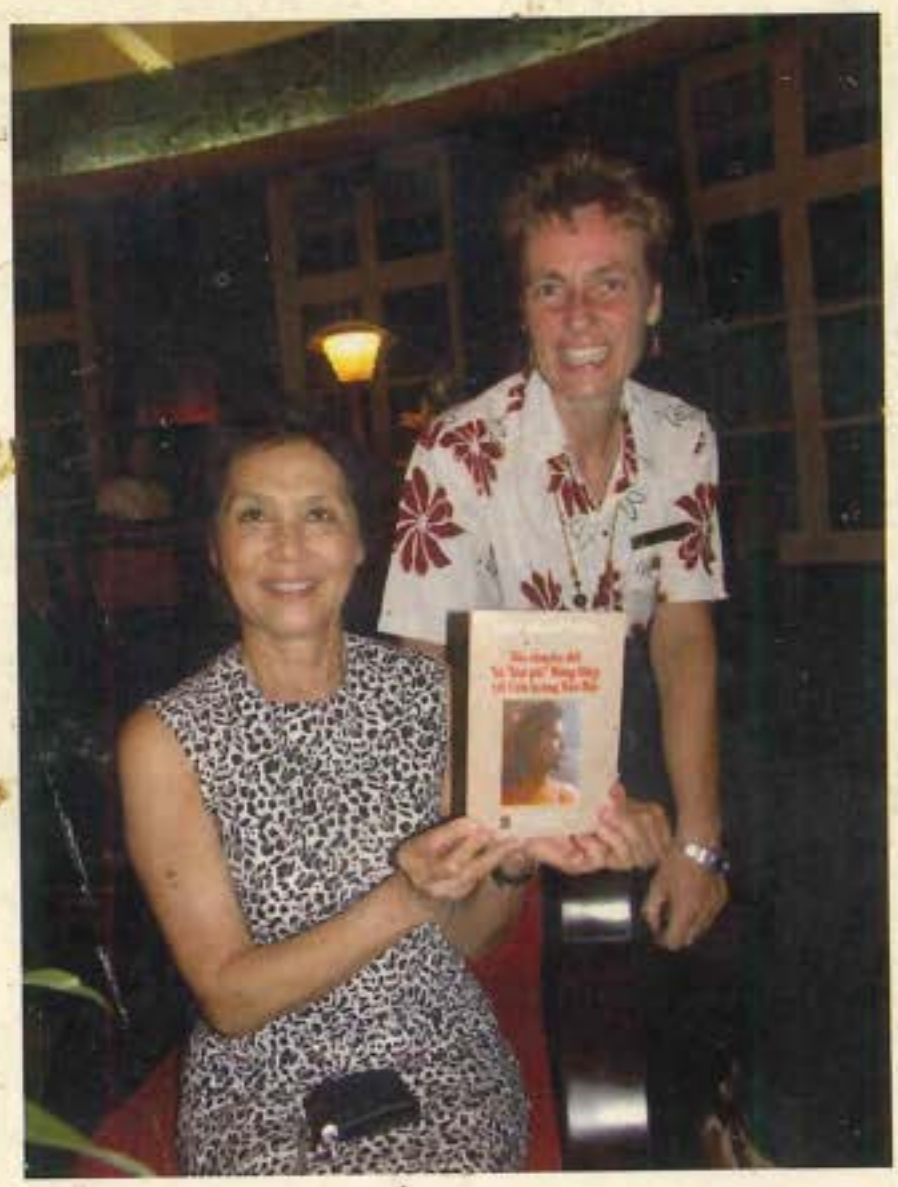

Hoàng nữ Phương Thảo với tập sách *Hỏi chuyện đời bà "thứ phi" Mộng Điệp* với *Cựu hoàng Bảo Đại* xuất bản lần thứ nhất. (2008). Ảnh: NĐX

NGUYỄN ĐẮC XUÂN

Gác Thọ Lộc

3 kiệt 7 Nguyễn Công Trứ, Huế

Tél: 054.3823009-Mobil: 0914203944

418/ 2A Phan Xích Long, P.2, Q. Phú Nhuận TP. HCM

Tél: 08.3.99038.25

TK Vietcombank - số 016 100 013 7476

E-mail: gactholoc@yahoo.com

GIÁ: 30.000Đ

HỎI CHUYỆN ĐỜI BÀ THỨ PHI MỘNG ĐIỆP VỚI CỰU HOÀNG BẢO ĐẠI

Thuê Mộng Mơ
Kỷ niệm
11/08/2070

Hỏi chuyện đời bà "thứ phi" Mộng Điệp với Cựu hoàng Bảo Đại

Nguyễn Đắc Xuân - Fédéric Mittérand thực hiện
Bùi Hữu Lân dịch

Ảnh tư liệu
Nguyễn Đắc Xuân

Nhà xuất bản Thuận Hoá
Huế 2008

Lời nói đầu

Tháng 8.1945, trước cao trào cách mạng của nhân dân, vua Bảo Đại xin thoái vị và tuyên bố :*"Thà làm dân một nước độc lập còn hơn làm vua một nước nô lệ"*. Ông Bảo Đại được Chủ tịch Hồ Chí Minh mời ra Hà Nội làm Cố vấn cho Chính phủ Việt Nam Dân Chủ Cộng Hoà. Người miền Bắc vốn không có mấy cảm tình với nhà Nguyễn, nhưng qua hành động thoái vị của Bảo Đại đã góp phần đưa đến sự thành công của Cách mạng tháng Tám. 1945, nên người miền Bắc - trong đó có bà Mộng Điệp - đã đem lòng cảm mến ông. Ông Bảo Đại ra Hà Nội làm Cố vấn được mấy ngày thì ông Nguyễn Đình Liên - một trí thức Hà Nội, mời bà Mộng Điệp (sinh năm 1924) đến giới thiệu với Bảo Đại. Cô gái Hà Nội 21 tuổi với ông vua vừa từ giã ngai vàng ở tuổi 32 gặp nhau lần đầu ở sân tennis và họ đã phải lòng nhau. Cựu hoàng Bảo Đại thương yêu bà và xem bà là một "thứ phi" phương Bắc. Bà Mộng Điệp có mang hoàng nữ Phương Thảo.

Tháng 3.1946, Bảo Đại được Bác Hồ cử sang Trung Quốc với một sứ mệnh ngoại giao. Bà Mộng Điệp sinh hoàng nữ Phương Thảo xong, được Chính phủ cho đi cùng một chuyến tàu với bác sĩ Phạm Ngọc Thạch sang Hồng Kông thăm Bảo Đại. Ngày bà về lại Hà Nội, chiến tranh Việt Pháp đã bùng nổ, bà Mộng Điệp bị Pháp bắt.

Ở nước ngoài Bảo Đại gởi thư phản đối, nhờ thế bà mới thoát khỏi tù tội.

A.02.Tìm những hình ảnh tiêu biểu liên quan đến chuyện tình của bà Mộng Điệp với CH Bảo Đại. *Ảnh NĐB*

Đến năm 1949, vì không chịu được sự thử thách của hoàn cảnh, Cựu hoàng Bảo Đại trở lại cộng tác với Pháp, lãnh chức vụ Quốc trưởng Chính phủ Quốc gia, bà Mộng Điệp được đón lên Đà Lạt. Bảo Đại mua ngôi biệt thự khá lộng lẫy của ông Basier ở đường Graffeuille, gần Trại Hầm (nay là nhà tập thể 14 Hùng Vương) tặng bà. Năm 1950, người Pháp trả Tây Nguyên cho Chính phủ Quốc gia, Cựu hoàng Bảo Đại lập riêng cho vùng đất nầy một thể chế hành chính đặc biệt gọi là Hoàng triều cương thổ, Bà Mộng Điệp được cử lên Buôn Ma Thuột giúp Cựu hoàng giữ đất Tây Nguyên.

Ở Buôn Ma Thuột, ngoài biệt điện được sửa sang lại từ dinh Công sứ cũ của ông Didelot ở trung tâm thành phố, để có nơi nghỉ ngơi và tiện việc săn bắn, bà Mộng Điệp còn gọi một nhà thầu người hoàng tộc là ông Tôn Thất Hối xây

ở hồ Lak một ngôi biệt điện, cách đông nam thành phố Buôn Ma Thuột trên 50 km. Bà cũng đã thừa lệnh bà Từ Cung xây dựng chùa Khải Đoan - ngôi chùa Sắc tứ cuối cùng của triều Nguyễn và lớn nhất ở Dak Lak hiện nay. Trong chùa Khải Đoan còn giữ một Đại hồng chung do Hoàng Thái hậu Từ Cung, Hoàng Thái tử Bảo Long và Hoàng tử Bảo Thăng tặng. Để việc đi lại giữa Buôn Ma Thuột - Hà Nội - Huế - Đà Lạt - Nha Trang - Sài Gòn được dễ dàng, bà Mộng Điệp cho mở sân bay Buôn Ma Thuột. Chính tại sân bay nầy, bà Từ Cung và bà Mộng Điệp đã thay mặt Bảo Đại đón nhận lại cặp ấn kiếm của triều Nguyễn đã trao cho Chính phủ Việt Nam Dân Chủ Cộng Hoà do chiến tranh làm thất lạc đã lọt vào tay thực dân Pháp ở Hà Nội. Pháp không dám dùng buộc phải trả lại cho Bảo Đại. Cặp ấn kiếm được thờ ở Buôn Ma Thuột - nơi Bảo Đại đã từng xem như một " tân sở" của triều Nguyễn.

A.03.Người đẹp Hà Nội được CH Bảo Đại xem như "bà Hoàng Bắc Phương". *Ảnh TL của NĐX*

Bà Mộng Điệp khéo ăn ở, tháo vác, biết lái xe, cỡi voi, chăm lo việc thờ cúng tổ tiên nên được Hoàng tộc và bà Từ Cung rất quý mến. Bà được ban cho áo mũ để thay mặt Hoàng hậu Nam Phương trong các cuộc tế lễ. Bà Mộng Điệp theo đạo Phật, xuất thân trong gia đình bình dân rất giống với hoàn cảnh của Hoàng Thái hậu Từ Cung. Những khi Bảo Đại đi săn lạc trong rừng, bà Mộng Điệp phải cỡi voi đi tìm chồng. Nhiều lần bà tìm thấy Bảo Đại đang treo mình trên cành cây cao để tránh đàn voi dữ. Bà đã qui tụ và thuần dưỡng được một đàn voi gần bốn mươi con tập trung chung quanh biệt điện "rừng xanh" của Bảo Đại ở hồ Lak. Ngày nay một vài người giữ voi năm xưa của bà Mộng Điệp vẫn còn sống ở huyện Lak và vẫn còn giữ những kỷ niệm đẹp về bà.

Năm 1953, chiến tranh ác liệt, bà Mộng Điệp được Bảo Đại giao nhiệm vụ mang cặp ấn kiếm và một số vật báu của triều Nguyễn qua Pháp giao cho Hoàng hậu Nam Phương. Vì hoàn cảnh, bà đã ở lại luôn bên Pháp. Lúc đầu bà ở tại một biệt thự nhỏ gần lâu đài Thorenc của Hoàng hậu Nam Phương tại Cannes. Sau bà lên Paris và định cư cho đến ngày nay.

Bà có với ông Bảo Đại một hoàng nữ (Phương Thảo, 1946), và hai hoàng nam (Bảo Hoàng, 1954-1955 và Bảo Sơn,1955-1987). Bà sống tự lập, không hề nhờ Chính phủ Pháp giúp đỡ một đồng xu bạc cắc nào. Bà kinh doanh nhà và đã có một thời khá giả. Năm 1980, bà Từ Cung (Hoàng mẫu của Bảo Đại) qua đời ở Huế, đích thân bà Mộng Điệp đến Toà đại sứ Việt Nam tại Pháp xin chuyển tiền về Huế tổ chức tang lễ cho Đức Từ. Trong lúc đó cựu hoàng Bảo Đại và các Hoàng tử, Công chúa con Hoàng hậu Nam Phương vẫn mất liên lạc với quê nhà.

Tuy không được học hành nhiều, vào làm dâu triều Nguyễn vào thời kỳ suy tàn, nhưng bà Mộng Điệp trước sau như một, vẫn giữ vững được cung cách của một "bà phi" chân chính. Bà có mối quan hệ mật thiết với học giả Hoàng Xuân Hãn, gia đình nhà sử học Trần Trọng Kim, các đại sứ Việt Nam tại Pháp. Trong lời đề tặng bà Mộng Điệp cuốn ***Việt Nam Sử Lược***, ngày 1.11.1950 ở Đà Lạt, nhà sử học Trần Trọng Kim đã viết: "*Kính tặng bà Bùi Mộng Điệp, là một người biết đường khinh trọng, biết lời phải chăng*".

A.04.Cố vấn Vĩnh Thụy và người đẹp Hà Nội Mộng Điệp - những ngày tình tứ. *Ảnh TL của bà BMĐ do NĐX st*

Năm nay (2005), bà đã 81 tuổi, vẫn sống chung thủy với dòng họ Nguyễn Phước tộc và Bảo Đại mặc dù ông vua "ham chơi" nầy ở trong tay cô đầm Monique Baudot cho đến ngày từ biệt cõi đời (31.7.1997). Bà rất tự hào có được hoàng nam Bảo Sơn - người tốt nghiệp các trường lớn của Pháp. Năm 1987, Bảo Sơn lái máy bay đi tắm biển, không may bị sóng đánh va vào bờ đá chết mất.

Thương con, bà Mộng Điệp đau khổ đến tột cùng. Hơn mười năm sau đó, bà ẩn mình trong một căn hộ ở quận 12 thành phố Paris.Trong phòng bà vẫn còn treo bức tranh lớn của một hoạ sĩ Pháp vẽ Bảo Đại lúc ông mới lên ngôi. Cuối năm 1996, bà cùng hoàng nữ Phương Thảo về thăm Huế, thăm lăng tẩm nhà Nguyễn và bái lạy trước bàn thờ tổ tiên. Bà dự định sẽ tặng tất cả những tài liệu hình ảnh liên quan đến nhà Nguyễn và Bảo Đại mà bà đang giữ cho một Bảo tàng nào đó ở miền Bắc quê hương của bà.

Hoàng nữ Phương Thảo có chồng là một người đàn ông quí tộc Pháp giàu có. Bà Phương Thảo đã tích cực vận động tài chính của các tổ chức quốc tế để giúp Huế trùng tu Văn Thánh và nhà Minh Lâu trong lăng Minh Mạng trước đây mươi năm.

Triều Nguyễn đã cáo chung hơn nửa thế kỷ, ông vua cuối cùng Bảo Đại có lắm chuyện người đời không phục, nhưng hai bà vợ của ông vua cuối cùng là Hoàng hậu Nam Phương và bà "thứ phi" Mộng Điệp vẫn luôn giữ được những tình cảm tốt đẹp của quần chúng Việt Nam.

Trong hai lần sang Pháp nghiên cứu (cuối năm 1996 và cuối năm 1998), tôi đã dành nhiều thì giờ hỏi chuyện bà; hỏi chuyện riêng và qua bà hỏi về một số chi tiết liên quan đến cuộc đời chính trị của ông vua cuối cùng của Việt Nam. Tôi đã thu được trên 40 cuốn băng cassette. Bà đã cho tôi đọc, nghiên cứu, sao chép hàng ngàn trang sách, hình ảnh tài liệu có liên quan đến Cựu hoàng, trong đó có hàng chục lá thư tình của Cựu hoàng mà bà còn giữ được cho đến hôm nay. Tôi cũng đã đến các địa phương như Paris, Đà Lạt, Dak Lak, thành phố Hồ Chí Minh (Sài Gòn cũ), Hà Nội tìm lại những nơi mà bà đã

sống qua với Cựu hoàng, tìm gặp những người (hoặc tài liệu liên quan đến họ) mà bà đã đề cập đến trong các câu chuyện kể với tôi. Những gì bà nói với tôi chưa hẳn là những tài liệu lịch sử chính xác, nhưng dù sao bà cũng là một nhân chứng lịch sử. Những điều bà kể với tất cả sự thận trọng và trách nhiệm cũng là những sự việc trong quá khứ, các nhà viết sử cận đại, các nhà làm phim cũng cần có để tham khảo. Tôi đã ghi chép trung thực và kiểm chứng những gì bà đã nói trong vòng 8 năm (1996-2004) và trước khi xuất bản, bản thảo đã được bà đọc lại và xác nhận những ghi chép của tôi là đúng với những gì bà đã kể với tôi.

Kính mong độc giả (trong đó nhiều người cùng thời với bà) và các nhà sử học chỉ giáo cho những chỗ chưa đúng với lịch sử, cần phải trao đổi để có thể tiếp cận được với chân lý lịch sử. Rất cám ơn.

Huế 1996-2008

Nguyễn Đắc Xuân

1. "Bà hoàng Bắc phương"

A.05. Hỏi chuyện bà «Thứ phi» Bùi Mộng Điệp tại Paris (1999). *Ảnh NĐB*

Nguyễn Đắc Xuân (**NĐX**).- *Thưa bà, xin bà cho biết vài dòng về quê hương và thời trẻ của bà ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi là người Kinh Bắc (sinh năm 1924). Ông tổ họ Bùi của tôi bốn đời ở Bắc Ninh. Bà nội tôi người Từ Sơn. Ông cụ thân sinh tôi ra ở Hà Nội từ nhỏ. Bà nội tôi có ba người con, ông bác tôi, bà cô tôi và bố tôi. Ông bác tôi ra Hà Nội học, học xong rồi đi làm cho Tây cũng ở Hà Nội. Bác không có con. Ông bố tôi học xong rồi làm xe lửa ở xa nhà, nên ít có cơ hội quan tâm đến việc chăm sóc dạy dỗ con cái. Bố tôi gởi tụi tôi về ở với bà nội tại Từ Sơn. Thành thử hồi nhỏ, tôi ở Từ Sơn lâu nhất. Tôi được ông bác giúp học được chút đỉnh, chứ không được học hành nhiều như bạn bè xuất thân trong các gia đình công chức khác. Thời thơ ấu tôi

ở với bà nội tại Từ Sơn (Bắc Ninh) rồi sau đó về Gia Lâm (Hà Nội). Qua tuổi dậy thì, tôi được bạn bè xem như một người đẹp Hà Nội. Nghệ sĩ nhiếp ảnh Võ An Ninh thường mang máy đi theo tôi và ông đã bấm được nhiều kiểu ảnh dùng làm ảnh bìa các báo *Trung Bắc Chủ Nhật*, *Việt Báo* và *L'Indochine*. (Sau nầy sang Mỹ chơi, ông Võ An Ninh tìm lại báo cũ, photocopy tặng lại các bìa báo ấy cho tôi). Năm mười sáu tuổi tôi thoát ly gia đình rồi gặp ông Phạm Văn Phán - một bác sĩ nổi tiếng ở Hà Nội. Gần ông Phán, tôi sinh được một người con trai (1944) đặt tên là Phạm Văn Hưng (tức Jean Bùi). Không may cho tôi là ông đốc-tờ đó lại đi Đạo và đã có vợ (dù đang bị thần kinh). Luật lệ của Đạo là đàn ông không được lấy hai vợ. Thành thử chúng tôi rất thương nhau nhưng cũng đành phải chia tay. Về sau có người kể đến lúc sắp chết (cũng ở Paris nầy), ông vẫn còn yêu và nhớ đến tôi.

A.06.Người đẹp Hà Nội Mộng Điệp. *Ảnh Võ An Ninh trên bìa báo Indochine Tết năm 1945.*

NĐX.- *Người ta nói hồi ấy có nhiều người phải lòng bà ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Hồi ấy tôi ra khỏi nhà là đã thấy có mấy người dắt xe đạp đứng chờ và đạp xe theo tôi, trong đó có nhà nhiếp ảnh Võ An Ninh như tôi vừa nói. Đàn ông mê tôi nhiều lắm. Con gái có một chút nhan sắc được nhiều người mê là chuyện bình thường. Đời nào cũng thế. Đó là quyền của các ông. Các ông mê tôi, nhưng còn phải để cho tôi mê lại các ông nữa chứ ! Tiếc là tôi không mê ai ngoài ông bác sĩ Phán và sau nầy là ông Bảo Đại.

A.07.Bà Mộng Điệp qua ống kính Võ An Ninh, với tựa đề **"Thiếp trong cánh cửa"**, *trang bìa Việt Báo số Xuân 1949.*

NĐX.- *Trong trường hợp nào bà đã gặp Cựu hoàng Bảo Đại ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.-Tôi người Bắc, mà người Bắc trai cũng như gái không thích nhà Nguyễn. Từ khi có

phong trào Việt Minh nổi lên công khai ở Hà Nội, tôi rất có cảm tình với cụ Hồ. Và, suốt đời tôi, dù ở Việt Nam hay sau ngày qua Pháp, tôi vẫn luôn luôn nhớ đến cụ Hồ - người anh hùng dân tộc đã đem đến độc lập tự do cho đất nước. Và, hôm nay tôi rất tự hào được làm một người dân của nước Việt Nam độc lập. Với một tinh thần như thế, hồi trước Cách mạng tháng Tám 1945, tôi nghe nhiều chuyện không hay về ông vua Bảo Đại. Đó là một ông vua được Pháp đào tạo để làm bù nhìn, sẵn lương Pháp trả ăn chơi thả cửa, giỏi săn bắn, thích phụ nữ đẹp. Nhưng sau khi nghe ông xin thoái vị trao ấn kiếm cho đại diện Chính phủ Cách mạng, lại tuyên bố một câu rất hay: "*Thà làm dân một nước độc lập còn hơn làm vua một nước nô lệ*", tôi đem lòng kính phục ông. Sau đó sống gần ông hơn nửa thế kỷ, tôi nhận thấy có nhiều chuyện trước đây tôi nghĩ về ông không đúng; Có thể ông xấu hơn và cũng có thể ông có những điều tốt hơn.

NĐX.- *Bà gặp Cựu hoàng vào thời gian nào và trong trường hợp nào ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Đầu tháng 9.1945, ông Bảo Đại được cụ Hồ mời ra Hà Nội làm Cố vấn cho Chính phủ Việt Nam Dân Chủ Cộng Hoà. Trong một buổi cùng đi xem đánh tennis thì ông gặp tôi và tự nhiên ông rất có cảm tình với tôi. Sau đó, ông nhờ ông Nguyễn Đình Liên - một người quen cả hai bên, đưa ông lên chơi nhà tôi. Thật là duyên trời định, tôi phải lòng ông và quay đi quay lại tôi có mang mệ Phương Thảo với ông. Nhưng mà lúc ấy kín đáo lắm, chỉ có những cán bộ thân cận của cụ Hồ mới biết mà thôi. Bởi thế sau nầy có dư luận nói tôi là người của cụ Hồ đưa vào để giữ ông Bảo Đại.

Tôi phải cải chính: "Tôi không phải người của cụ Hồ nhưng được gặp cụ thì có." Lúc bấy giờ cụ Hồ giao cho ông Bảo Đại cái nhà ở đường Gambetta Hà Nội [1] với mấy người gác. Tôi hay xuống đấy với ông và tôi được gặp cụ Hồ một lần. Hôm ấy, tôi đang ngồi ăn cơm với ông Bảo Đại thì cụ Hồ đến. Thấy cụ bước vào tôi bỏ đũa cúi đầu chào, rồi vì sợ cụ hỏi "Bà là ai mà ngồi ăn cơm với ông Cố vấn ở đây" nên tôi vội chạy vào phòng tắm tránh mặt. Và, không những cụ Hồ đến thăm ông Bảo Đại mà còn có các ông Nguyễn Hải Thần, Vũ Hồng Khanh, tướng Lư Hán bên Tàu mới sang, các ông Đại Việt, Quốc dân đảng ...đông lắm. Cung cách nói năng các ông nầy rất đối lập nhau.

NĐX.- *Thưa bà, thời ấy bà sống với Cựu hoàng như thế có được lâu không và sau đó ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Không lâu lắm. Như vừa nói trên, bề ngoài trông ông Bảo Đại có vẻ bình yên thế chứ thực ra ông đang ngồi ở một cái thế rất nguy hiểm. Ông Bảo Đại không khéo thì sẽ bị các phe phái chính trị đối lập họ lợi dụng, mà khi không lợi dụng được thì họ sẽ cho ông vào bẫy. Bằng cách nào rồi ông cũng "chết" cả. Vì thế mà cụ Hồ phải đưa ông Bảo Đại đi dự lễ phong Giám mục cho ông Lê Hữu Từ và sau đó đưa vào lánh mặt ở Sầm Sơn Thanh Hoá. Ông vô Sầm Sơn lại được ông Lê Văn Chất giới thiệu cho ông một bà nữa. Giống như ngày xưa, các vua đi đến đâu thì chính quyền địa phương cũng "tiến" cho vua một người đẹp. Ông Bảo Đại mới thoái vị nên cũng đang còn được cái "ưu đãi" của một ông vua. Bà nầy tên là Lý Lệ Hà,

---

[1] Nay là trụ sở của Hội Liên Hiệp Văn Học Nghệ Thuật Việt Nam, số 51 đường Trần Hưng Đạo, Hà Nội

đẹp lắm, nguyên là con nuôi của một bà ở Hải Phòng, bà Lý lớn tuổi hơn tôi, và cũng đã có một ông chồng, một ông Tây. Nhờ ông chồng Tây dạy nên bà biết tiếng Pháp và giao thiệp rộng rãi trong giới công chức Pháp. Nhiều người nhầm tôi với bà Lý Lệ Hà. Bởi thế mới có dư luận nói "bà Mộng Điệp lấy ông quan ba Tây". Khi ông Bảo Đại đi Hồng Kông có để lại tại Hà Nội một chiếc xe ô tô còn đang mới. Sau đó nghe ông Bảo Đại cần tiền ở Hồng Kông, bà Lý Lệ Hà xin bán chiếc ô tô và đem tiền sang Hồng Kông cho Bảo Đại. Bà Lý Lệ Hà bị Hoàng hậu Nam Phương đánh ghen rất dữ cho nên sau khi ông Bảo Đại gặp lại Hoàng hậu Nam Phương ở Pháp, ông không còn quan hệ với bà Lý nữa. Bà Lý đi lấy một ông quan ba Tây và hiện nay (1999) nghe nói bà đang sống hạnh phúc ở một ngôi làng ngoại ô Paris, tôi chưa hề gặp lại.

NĐX.- *Sau ngày Cựu hoàng qua Hồng Kông, được biết bà có sang thăm ông. Xin bà kể những gì bà còn nhớ về chuyến đi đó.*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Trước khi đi Trùng Khánh (Trung Quốc) với một phái đoàn thiện chí vào ngày 16.3.1946, ông Bảo Đại bảo tôi ông chỉ đi vài tuần thôi. Không ngờ sau đó, ông được chỉ thị phải ở lại nước ngoài. Qua nhiều nguồn tin, tôi biết ông đang gặp rất nhiều khó khăn trong vấn đề tài chính, nhất là chuyện ông rất nhớ nhà. Do đó sau khi tôi sinh hoàng nữ Phương Thảo (4.6.1946, tức 5.5. âm lịch) được mấy tháng, tôi bèn gửi các con ở lại Bưởi và gởi đơn xin phép Chính quyền Anh cho tôi sang Hồng Kông. Tôi bán hết vàng và đồ nữ trang của riêng mình để đem sang Hồng Kông cho ông Bảo Đại tiêu. Tôi đi với mệ

Nguyễn Hữu Tương xuống Hải Phòng rồi xuống tàu thủy Kim Hoa. Lúc đó Hải Phòng đang chuẩn bị chiến tranh, cụ Hồ đi dự Hội nghị *Fontainebleau* bên Pháp mới về. Trên chuyến tàu đó, tôi bị bọn cướp bịt mặt ăn cướp hết tiền bạc. Nhưng may sau đó chúng lại đem trả lại cho tôi bằng một món tiền khác lớn hơn nên tôi mới có tiền đến được Hồng Kông. Đi trên tàu, tôi gặp bác sĩ Phạm Ngọc Thạch và ông Nguyễn Tuân (con ông Nguyễn Đệ). Ông Thạch cho biết cụ Hồ sai ông đem 200 ngàn đồng sang cho ông Bảo Đại. Sau khi ông Thạch về thì tôi thấy có các ông Phan Văn Giáo và Trần Đình Quế ra, rồi đến ông Bùi Tường Chiểu và Nghiêm Kế Tổ. Sau nầy không biết ai cho tin mà ông Đỗ Mậu viết trong *Việt Nam Máu Lửa Quê Hương Tôi*[2] rất đúng. Ở Hồng Kông tôi gặp cụ ông, cụ bà Trần Trọng Kim, ông Đào Tiến Hỷ và nhiều người theo đảng

A.08.Bà Từ Cung (Đoan Huy Hoàng Thái hậu) và bà Mộng Điệp đến thăm một xóm Thượng ở gần hồ Lak. *Ảnh TL của NĐX*

---

[2] Đỗ Mậu, *Việt Nam Máu Lửa Quê Hương Tôi*, Nxb Văn Nghệ, tái bản lần 3, California, 1993

Đại Việt chạy theo ông Ngài nữa. Đời sống kinh tế của họ rất khó khăn. Nhiều hôm tiền đong gạo cũng không có, may mà có được một số tiền do tôi và ông Phạm Ngọc Thạch đem qua nên đám người lưu vong bám theo ông Bảo Đại đỡ bớt một phần khó khăn. Nhưng sau khi tiêu hết số tiền đó, ông Bảo Đại lại hết tiền ăn, có lúc mệ Tương phải đi đá bóng thuê để kiếm tiền ăn đong gạo.

NĐX.- *Gặp lại Cựu hoàng ở Đà Lạt trong trường hợp nào ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Về đến Đà Lạt vào ngày 28.4.1949, ông Ngài cho hai anh Tứ Lang và Tứ Thuận ra Hà Nội đưa tôi vào. Khi ấy tôi đã có một người con riêng (Jean Bùi) và mệ Phương Thảo. Tôi thấy muốn vào với ông Bảo Đại thì phải gởi người con riêng cho bên ngoại. Và tôi đã thực hiện như thế. Tôi đưa Phương Thảo vào Đà Lạt thì không ngờ lại được gặp Đức Từ. Dù chưa gặp nhau bao giờ thế mà Đức Từ đã dành cho mẹ con tôi những tình cảm hết sức trìu mến. Đức Từ bế Phương Thảo vào lòng và mân mo xem chân tay của Phương Thảo. Ngài nói :

- "Hai chân con nầy giống tôi, còn đôi tay thì giống tay cha nó".

Sau đó, mỗi lần may áo, bà luôn luôn may thêm một cái nho nhỏ cho Phương Thảo. Bà mặc áo đỏ thì Phương Thảo mặc áo đỏ, bà mặc áo xanh thì Phương Thảo mặc áo xanh. Các ông làm việc với ông Bảo Đại lúc đó có nhận xét:

- "Tất cả các cháu của Đức Từ chỉ có một mình Phương Thảo nói tiếng Việt."

Có lẽ vì thế mà Đức Từ thương Phương Thảo chăng? Lúc ấy ở chung quanh ông Bảo Đại đã có mặt các ông

A.09.Tại Biệt điện Buôn Ma Thuột, bà Mộng Điệp tiếp bà Gabriel Trần (tức bà Lê Văn Kim). *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

Phan Văn Giáo, Trần Đình Quế, ông Thủ tướng Nguyễn Văn Xuân, ông Đốc Báu (người của ông Xuân).

NĐX.- *Xin bà nói rõ hơn về trường hợp người con riêng của bà !*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi để người con riêng sống tại miền Bắc. Ông bố tôi cho cháu vào trường nội trú. Nhắc đến chuyện nầy, tôi lại nhớ đến cái ơn của ông Bảo Đại dành cho mẹ con tôi. Hồi đó, ông Bảo Đại mua cái nhà của ông Basier ở đường Graffeuille [3] dành riêng cho tôi. Nhưng nhà đó để cho họ hàng bà con vào ra ở, còn tôi phải ở ngoài *Palais* [4] với ông. Một buổi chiều, tôi đang ngồi ở nhà thì thấy một chiếc xe ô tô chạy tới và đậu lại.

---

[3] Nay là nhà số 14 Hùng Vương, Đà Lạt, nhà tập thể của cán bộ tỉnh Lâm Đồng

[4] Biệt điện (nay là Dinh 3)

Một thằng bé con, đầu đội mũ cát két, chân đi xăng đan, tay xách cái túi, mở cửa xe. Thằng bé bước xuống có một người mặc thường phục và một người mặc đồ lính giúp đỡ hai bên. Quái con ai mà lại vào đây ? Nhìn kỹ tôi thấy té ra thằng con mình. Tôi giật nẫy người và kêu lên:-

- "Ôi, chết. Thằng con tôi!".

Tôi chạy ra :

- "Ủa, con đi đâu đây ?".

Thằng bé thấy tôi mừng quá vừa chạy đến ôm tôi vừa la lên :

- "Má, má ! Em Hiền [5] đâu ?"

Nó nhìn thấy Phương Thảo đi lúc thúc trong Dinh, liền chạy đến và hai anh em ôm nhau. Rồi cả tôi nữa. Ba mẹ con ôm nhau khóc thút thít. Vừa khóc tôi vừa hỏi trong nước mắt:

- "Tại sao con lại đi vào đây một mình được như thế nầy?"

Thằng bé chỉ hai người đến sau :

- "Hai cái chú kia kìa !".

Hỏi kỹ ra mới biết ông Bảo Đại cho người ra Hà Nội đem thằng con trai của tôi vào với tôi. Đây là một cái ơn hết sức to lớn. Làm người cũng phải nhớ cái ơn đó chứ chưa nói đó là người chồng mình. Ông biết tôi tự trọng, luôn luôn giữ thể diện cho ông ấy cho nên dù thương con cũng phải gửi con lại để vào với ông. Cho nên nhân ra Hà Nội, ông cho người vào trường học của cháu xin cho cháu về nhà lấy áo quần và vào Đà Lạt với ông. Thằng bé kể chuyện với em Hiền:

- "Có bao giờ mày đi có lính hầu hai bên và xe mô

[5] Tên móc nôi của Hoàng nữ Phương Thảo

tô dẫn đường chạy trước không ? Tau được đi rồi đó ! Tau ngồi bên cạnh ông Ngài !"

Tại sao tôi có thể theo ông suốt đời, dù ông có là gì đi nữa. Làm sao tôi có thể phản ông ? Vì cái ơn của ông đối với mẹ con tôi không có gì có thể so sánh được.

NĐX.- *Thưa bà, có lẽ bà có nghe dư luận xì xào về mối quan hệ bất bình thường giữa Cựu hoàng và bà Trần Lệ Xuân- vợ ông Ngô Đình Nhu ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Bà Trần Thị Lệ Xuân là con gái bà Nam Trân, mà bà Nam Trân lại gọi vua Đồng Khánh - ông nội của ông Bảo Đại, bằng cậu ruột. Như thế bà Lệ Xuân và ông Bảo Đại là anh em cô cậu lại. Thế mà bà mê ông Bảo Đại như điếu đổ. Ông Bảo Đại rất sợ khi phải gặp bà Lệ Xuân. Và không chỉ có bà. Chuyện này ông tướng Trần Văn Đôn cũng biết và có viết trong *Việt Nam Nhân Chứng*[6].

NĐX.- *Xin bà nói rõ hơn về thái độ của Đức Từ Cung đối với bà buổi đầu !*

---

[6] Có lẽ bà Mộng Điệp muốn đề cập đến đoạn Trần Văn Đôn đã viết sau đây chăng ? Xin trích:

"Năm 1946 lúc Bảo Đại ở Hà Nội làm Cố vấn tối cao Chính phủ Hồ Chí Minh, Bảo Đại có thêm thứ phi Mộng Điệp. Năm 1948 lúc làm Trung úy sĩ quan tuỳ viên cho Thủ tướng Nguyễn Văn Xuân, tôi có cùng ông Xuân tới dự bữa cơm do Thủ hiến Phan Văn Giáo khoản đãi tại Huế. Sau bữa cơm nầy, tôi được bà Minh Trang, một người khách của ông Giáo, kể cho tôi biết sự việc như sau.

Năm 1945, bà đến hầu Bảo Đại nơi tư thất ở đường Gambetta ở Hà Nội. Bà đang nghỉ tại phòng khách, thì có người đập vai. Thức giấc bà thấy bà Trần Văn Chương, chưa kịp hỏi thì bà Chương hỏi:

-Bà là ai mà ở đây?

Bà Minh Trang không trả lời, hỏi ngược lại:

-Còn bà là ai?

Phải chăng hai người đẹp nầy đều nắm thần hồn của Bảo Đại nên chẳng ai nể sợ ai?" (***Việt Nam Nhân Chứng***, tr.506)

Bà Bùi Mộng Điệp.- Năm 1949 lên Đà Lạt ăn tết, lần đầu tôi được gặp Đức Từ. Đức Từ thấy tôi giản dị nên bà thương. Bà không thích phấn sáp lòe loẹt. Lúc ấy, tôi có thiếu gì phấn sáp, thiếu gì đồ trang sức. Nhưng tôi thích thế. Thích giản dị. Tôi được Đức Từ tin cậy. Đầu năm 1950, tôi về Huế với Đức Từ. Tôi được ban khăn áo làm "thứ phi" của ông Bảo Đại. Đức Từ bảo tôi:

- "Hoàng hậu Nam Phương phải ở bên Pháp chăm nom cho các mệ ăn học. Tôi muốn được giao trách nhiệm cho bà trông nom Hoàng đế. Bà phải ở cạnh Hoàng đế không thôi ở đây bọn yêu tinh thuồng luồng nhiều lắm. Chúng nó thấy Hoàng đế cứ sấn sổ vào. Trước đàn bà yêu tinh như thế đàn ông người ta làm sao tránh khỏi cạm bẫy của chúng."

Nhờ Đức Từ tin cậy tôi mới vào được chỗ màn the của ông Bảo Đại. Nếu không được Đức Từ thương làm sao tôi có thể được như thế.

A.10.Bà Mộng Điệp được ban khăn áo làm "thứ phi" của CH Bảo Đại. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st.*

NĐX.- *Thưa bà, bà ở gần Đức Từ Cung có lâu không? Ở Huế ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi gần Đức Từ ở Huế ít thôi. Ở Buôn Ma Thuột thì nhiều. Đức Từ ở Buôn Ma Thuột với tôi cả năm. Lúc mới đến đó Ngài la:

- "Sao lại chui vào cái chỗ rừng núi, mọi rợ, rắn rít, voi cọp như ri mà ở ?".

Tôi đáp:

- "Hoàng đế muốn con đi đâu con phải đi đó. (Tôi vẫn gọi ông Bảo Đại là Hoàng đế theo cách gọi của Đức Từ). Việc về cộng tác với Tây ông Bảo Đại không vui vẻ gì. Vì thế ông hay đi giấu mình ở nơi rừng núi để xa lánh hết mọi người. Ông ở Buôn Ma Thuột là chính. Văn phòng Quốc trưởng của ông đặt tại Đà Lạt chỉ trên danh nghĩa thôi. Vì thế tuy có nhà cửa dinh thự ở Đà Lạt nhưng tôi không ở Đà Lạt được mấy. Hơn nữa tôi không thích hợp được khí hậu Đà Lạt. Lên Đà Lạt tôi hay bị sốt rét, hay đau đầu lắm. Đức Từ cũng thế. Lên Đà Lạt ở mấy lần, lần nào Ngài cũng bị chảy máu cam, bị muỗi đốt và sốt. Đến khi sang Buôn Ma Thuột thì người nào cũng khoẻ ra. Suốt ngày ông Bảo Đại lo chuyện săn bắn, ông ít để ý đến việc xây dựng cơ đồ cho ông. Việc nhà chỉ có Đức Từ với tôi lo. Lúc mới đến Buôn Ma Thuột chỉ ở nhà sàn bằng gỗ. Chỗ hồ Lak ngày xưa (trước 1945) đã có một chòi trên núi, để làm nơi nghỉ chân của ông Bảo Đại trong những lần ông lên săn bắn. Sau nầy cả nhà lên, mang giường chiếu đi, không có chỗ ở kéo đi kéo về lê thê lếch thếch, muỗi mằn nó cắn ngứa ngáy khó chịu lắm. Ông Bảo Đại quyết định làm một cái nhà trong Lak để ở ẩn và tiện việc săn bắn. Ông Cruze dạy mỹ thuật ở Hà Nội vẽ kiểu nhà. Ông Tôn Thất Hối vào

xin thầu. Ông Bảo Đại biết rõ ông Hối là con cụ Phụ chánh thân thần Tôn Thất Hân, nên ông bằng lòng ngay. Làm nhà trong Lak xong nhưng không có điện, phải thắp đèn măng-sông. Đèn măng sông vừa tốn vừa bất tiện. Ông bèn gọi anh Tây (tên là Libercé hay gì gì đó tôi không nhớ lắm, và hình như là anh em gì đó với ông chủ hãng Morin ở Huế) lên Lak vận dụng dòng chảy của nước suối hồ, làm cái máy thủy điện. Đây là dòng điện đầu tiên sáng lên giữa vùng rừng núi Lak. Sau đó người Pháp trả lại đất Tây Nguyên làm *Hoàng triều cương thổ*[7], ông Didelot bảo tôi :

- "Tôi sắp về Tây, tôi trả cho ông Bảo Đại cái dinh Công sứ tôi đang ở".

Tôi nói :

- "Tốt quá, cám ơn ông. Các ông trả thì chúng tôi xin nhận !".

Lễ bàn giao cái dinh nầy tổ chức rất lớn. Làm nhà ở Lak xong tôi quay qua sửa dinh Công sứ làm dinh Bảo Đại ở trung tâm thành phố Buôn Ma Thuột. Cũng trong thời gian đó thực hiện ý muốn của Đức Từ tôi lại xây chùa Khải Đoan. Nói chung, tất cả những việc làm của tôi ở Buôn Ma Thuột đều có sự bàn bạc với Đức Từ. Tôi được gần Đức Từ qua những việc làm như thế.

NĐX.- *Thưa bà, bà được ban khăn áo khi nào ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Đối với nhà Nguyễn chuyện thờ cúng tổ tiên, Liệt thánh là chuyện quan trọng vào loại hạng nhất. Trong Đại Nội như anh đã biết có đến 5 cái miếu thờ (Triệu, Thái, Hưng, Thế và Điện Phụng

---

[7] Ranh giới đất đai thuộc Triều vua đương thời

Tiên). Ông Bảo Đại theo Tây học, bà Nam Phương là tín đồ Thiên Chúa giáo không cúng bái tổ tiên, mọi việc cúng kỵ, tế lễ đều do Hoàng tộc và bà Từ Cung lo cả. Bà Từ Cung rất khổ tâm khi con dâu của bà là Hoàng hậu Nam Phương không bao giờ có trách nhiệm trong việc thờ cúng Liệt thánh. Vì thế khi gặp tôi là một Phật tử, cùng được hấp thụ một sự giáo dục gia đình giống như bà, biết quý trọng tổ tiên cho nên bà rất vừa ý. Dù ông Bảo Đại đã thoái vị, nhưng bà Từ Cung vẫn gọi ông Bảo Đại là Hoàng đế và xem tôi như một thứ phi. Bà đã tổ chức một buổi lễ nhỏ trong Nội để ban khăn áo cho tôi. Đó là một vinh dự lớn của cuộc đời tôi, nhưng tôi thấy nhiệm vụ đó quá nặng nề vì chưa được sự đồng ý của Hoàng hậu Nam Phương nên tôi sợ lắm. Nhưng Đức Từ đã quyết định thì tôi cũng không thể chối từ được. Từ đó, hằng ngày, dù ở Huế, Đà Lạt, hay Buôn Ma Thuột, Đức Từ luôn bảo ban tôi nhiều việc lễ nghi, cung cách tổ chức các ngày kỵ giỗ trong năm. Ngài dặn "Khi ta trăm tuổi Mộng Điệp phải làm tất cả những việc ta đã làm". Tôi cúi đầu nhận lãnh ý chỉ của Ngài nhưng tiếc thay tôi chưa có nhiều dịp để thực hiện cái bổn phận Đức Từ đã giao và cũng chẳng bao giờ còn có dịp nữa.

2. Lên với Tây Nguyên

NĐX.- *Thưa bà, được biết chùa Khải Đoan ở Buôn Ma Thuột được khai sơn và xây dựng sau khi người Pháp trả lại đất Tây Nguyên cho Cựu hoàng Bảo Đại và bà là một trong những người có công lớn trong việc xây dựng nên ngôi chùa đó. Xin bà cho biết thêm về lịch sử ra đời của ngôi chùa Sắc tứ đầu tiên ở Tây Nguyên ấy ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Đất Tây Nguyên xưa kia được nhà Nguyễn giao cho các dân tộc Tây Nguyên làm chủ. Đến cuối thế kỷ XIX, thực dân Pháp chiếm, đặt quan cai trị. Mùa thu năm 1945, dưới sự lãnh đạo của cụ Hồ, các dân tộc Tây nguyên cùng với đồng bào người Kinh nổi dậy làm Cách mạng tháng Tám 1945 thành công. Nhưng không lâu sau đó, người Pháp tái chiếm. Trước áp lực của cuộc kháng chiến chống Pháp ở Việt Nam và dư luận ở Pháp, người Pháp không thể đương đầu với kháng chiến bằng bộ mặt thực dân, cho nên họ đã phải chọn "giải pháp Bảo Đại", trao trả "độc lập, thống nhất" cho ông Bảo Đại để đứng sau lưng Bảo Đại chống lại kháng chiến. Ông Bảo Đại tổ chức lại chính quyền ở ba phần Trung, Nam, Bắc. Riêng vùng Tây Nguyên thì Pháp không muốn trả và người dân Tây Nguyên cũng không muốn có một chính quyền cai trị theo kiểu ba phần kia. Đức Từ và những quan lại cũ còn gắn bó với nhà Nguyễn đã thúc đẩy ông Bảo Đại đấu tranh đòi Pháp phải trả lại đất Tây Nguyên. Ông Bảo Đại đã thực hiện việc ấy và có kết quả. Ngày 15.4.1950, ông Bảo Đại ký Sắc luật thành lập *Hoàng triều cương thổ*. Cuối năm 1950, một

lễ "nhận đất" tổ chức rất trọng thể ở Buôn Ma Thuột. Ngay sau lễ nhận đất, ông Bảo Đại cho tu sửa dinh Công sứ cũ ở Buôn Ma Thuột làm biệt điện Bảo Đại. Cho đến năm 1950, ở Buôn Ma Thuột chưa hề có một công trình kiến trúc nào của Chính quyền Việt Nam cả.

A.11.Bức hoàng phi KHẢI ĐOAN TỰ - ngôi chùa sắc từ đầu tiên ở Tây Nguyên. *Ảnh TL NĐX*

A.12. Một góc nhìn chùa Khải Đoan ngày nay. *Ảnh NĐX*

Đầu năm 1951, tôi - người được ông Bảo Đại bố trí "giữ nhà" ở Buôn Ma Thuột, giúp ông giữ đất Tây Nguyên. Thực hiện ý chỉ của Hoàng Thái hậu Từ Cung, tôi dùng tiền bán cà phê thuê người chặt cây rừng dựng một ngôi chùa theo phong cách Huế trên thửa đất rộng

7 héc ta ngay trung tâm thành phố Buôn Ma Thuột. Hai năm sau, chùa xây xong. Để đánh dấu ngôi chùa Nhà nước đầu tiên xuất hiện ở Tây nguyên, các thầy (trong đó có thầy Thiện Châu sau nầy sang trụ trì chùa Trúc Lâm ở ngoại ô Paris) đã ghép hai chữ đầu của niên hiệu Khải Định và Hoàng Thái hậu Đoan Huy (tức Đức Từ Cung) làm tên Khải Đoan đặt cho chùa. Một người quen vừa đi thăm Buôn Ma Thuột về cho biết hiện nay chùa Khải Đoan đang phát triển tốt, được trùng tu nhiều lần và đồ sộ hơn xưa nhiều. Ba gian chánh điện làm bằng gỗ giống như xưa. Điện thờ khảm sành sứ phỏng theo cách làm ở lăng Khải Định. Tấm hoành phi treo bên trên chánh điện khắc 4 chữ : "Sắc tứ Khải Đoan Tự". Dòng chữ bên phải: "Bảo Đại năm Quý Tỵ (1953)...cát nhật ". Dòng bên trái: "Quốc vương từ tế đạo nhân ngự đề".

A.13.Bà Từ Cung và bà Mộng Điệp xem việc xây dựng chùa Khải Đoan tại Buôn Ma Thuột. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

Khải Đoan là ngôi chùa Sắc tứ đầu tiên ở Tây Nguyên và là ngôi chùa Sắc tứ cuối cùng của thời Nguyễn. Ở phía trái chánh điện còn treo một quả Đại hồng chung lớn. Văn khắc trên lưng chuông cho biết chuông nặng 380 kg, đúc ở Huế, do bà Hoàng Thái hậu Đoan Huy, Hoàng Thái tử Bảo Long và Hoàng tử Bảo

Thăng kính tặng trước sự chứng minh của Hoà thượng Thích Tịnh Khiết. Phía sân bên trái ngang với chính điện có một cây bồ đề cao lớn toả bóng xuống một pho tượng Quan Âm trắng tinh. Cây bồ đề nầy do ông Tôn Thất Hối [8] mang từ Ấn Độ về. Sau ngày ông Bảo Đại bị Ngô Đình Diệm tiếm quyền (1955), Đức Từ Cung đã cúng chùa Khải Đoan cho Giáo hội Tăng già Trung phần.

A.14.Đoan Huy Hoàng Thái Hậu (bà Từ Cung).
Ảnh TL do NĐX st

NĐX.- *Thưa bà, như bà đã kể qua và theo dư luận từ trước đến nay thì Cựu hoàng Bảo Đại lên Buôn Ma Thuột mượn danh săn bắn để ở ẩn, lẩn tránh chuyện chính trị, vậy có nhân vật quốc tế nào lên tìm ông không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tuy xa xôi, cách trở thế nhưng họ cũng lên nhiều lắm. Trong những người lên tìm ông

---

[8] Con trai thứ chín của Phụ chánh thân thần Tôn Thất Hân, anh ruột của ông Tôn Thất Cẩn - người giới thiệu ông Ngô Đình Diệm với Hoàng hậu Nam Phương. Ông Tôn Thất Hối làm Quản đạo Dak Lak.

Ngài ở Buôn Ma Thuột có ông Nixon. Ông Nixon đi với mấy nhà báo. Lúc đó ông còn trẻ và chưa làm Phó Tổng thống. Nixon được ông Bảo Đại dẫn đi xem voi. Hai người ngồi chung trong một cái xe Jeep. Người đi theo bảo vệ hai ông đông lắm. Tôi có chụp ảnh cả nhưng tiếc là lạc ở đâu tìm chưa ra. Trước khi rời Buôn Ma Thuột, ông Nixon mời ông Bảo Đại sang Mỹ, nhưng ông Bảo Đại từ chối. Trong chuyến đến Buôn Ma Thuột đó, ông Nixon có đem theo một cô con gái nhỏ. Cô con gái đó chơi với Phương Thảo và sau nầy hai người còn thân nhau. Thời gian Phương Thảo sang Mỹ học có liên hệ mật thiết với cô bạn con gái ông Nixon.

NĐX.- *Thưa bà, được biết ông De Lattre de Tassigny cũng có lên gặp Cựu hoàng ở Buôn Ma Thuột. Thái độ của ông tướng đã từng đại diện cho nước Pháp ký nhận sự đầu hàng của phát xít Đức năm 1945, đối với Cựu hoàng ra sao?*

Bà Bùi Mộng Điệp .- Như anh đã biết, ông De Lattre là người đại diện cho nước Pháp ký cái acte de capitulation sans condition [9] của Đức vào ngày 8.5.1945. Đầu năm 1951, ông sang Việt Nam thống lĩnh hết mọi lực lượng quân sự của Pháp tại Đông Dương. Lúc mới sang, ông De Lattre bị bọn Tây cấp dưới sàm tấu là ông Bảo Đại ham chơi bời, không chịu làm việc. Ông bực mình và mối quan hệ giữa ông Bảo Đại và ông De Lattre cứ lục đục mãi. Về sau có dịp tiếp xúc, nói chuyện với ông Bảo Đại nhiều, từ đó mối liên lạc giữa hai người mới suôn sẻ. Ông Bảo Đại lên Đà Lạt ông cũng lên, ông Bảo Đại lên Buôn Ma Thuột ông cũng lên. Lúc đầu

[9] Chứng thư đầu hàng vô điều kiện.

De Lattre lên Buôn Ma Thuột với bộ đồ tướng, thấy tôi là cô nội trợ ông không chào. Những lần sau lên với bộ y phục dân sự thấy tôi ông rất niềm nở. Tội nghiệp, ông bà chỉ có một người con là cậu Bernard mà cũng cho đăng lính và không may cậu đã chết trận hồi tháng 5.1951. Mất đứa con, hai ông bà đau đớn khôn xiết. Sức khỏe của ông từ đó sa sút đến nỗi vào tháng 11.1951, người ta phải đưa ông về Pháp và ông đã mất vào đầu năm 1952.

NĐX.- *Như bà đã đề cập đến nhiều lần, Cựu hoàng Bảo Đại rất thích sống với thú rừng và thích săn bắn. Xin bà kể cho vài chuyện và cho biết rõ hơn về lý do vì sao một ông Quốc trưởng mà cứ vào rừng săn bắn như thế !*

A.15.CH Bảo Đại và bà Mộng Điệp nghiên cứu tìm đường đi săn ở Buôn Ma Thuột.

Bà Bùi Mộng Điệp : - Tuy Pháp đã mời ông Bảo Đại về làm Quốc trưởng cho cái Chính phủ Quốc gia nhưng họ không chịu trả cái dinh Cao ủy (dinh Norodom) ở Sài Gòn cho ông. Vì thế ông không ở Sài Gòn

mà lên đóng đô tại Đà Lạt. Trên danh nghĩa là ông ở Đà Lạt chứ thật sự ông sống ở biệt điện bên hồ Lak cách thành phố Buôn Ma Thuột chừng 50 km. Ông ở Lak một phần để tránh bớt ảnh hưởng của Pháp ; đồng thời ông cũng có điều kiện đi săn bắn - môn thể thao mà ông thích nhất. Tôi ở Lak với ông và tôi chứng kiến nhiều lần ông đối phó với thú rừng và săn bắt thú rừng rất mạo hiểm.

A.16.Ông Lê Du - một trong những lính giữ voi của CH Bảo Đại còn sống ở gần hồ Lak. *Ảnh NĐX.*

Một hôm, chúng tôi ngồi ngoài bãi trống xem xi nê. Thấy xa xa có một chiếc xe Jepp chạy đến từ phía Buôn Ma Thuột chiếu đèn pha sáng choang. Có người nói có lẽ Tây cho xe đến mời ông Ngài về Sài Gòn bàn chuyện chăng. Bỗng có hai tiếng súng nổ pành pành. Tôi giật mình ngạc nhiên hỏi vọng ra chung quanh:

- " Đứa nào dám nổ súng thế bay ?"

Không ai trả lời cả. Tôi lại hỏi một lần nữa. Một lúc có hai anh Tây lái xe đến nơi và nhảy xuống nói:

- "Chúng tôi chiếu đèn pha thấy có một cái bóng cao to ngồi phía sau xem phim với các Ngài. Chúng tôi dùng ống nhòm nhìn, thì trời ơi thấy một con cọp lớn. Chúng tôi nghĩ Quốc trưởng cũng đang ngồi xem phim trước miệng cọp nên lấy súng bắn hai phát chỉ thiên để cho con cọp chạy đi thôi. Và nó đã chạy đi thật."

Nghe thế tôi sợ hết hồn. Tôi bảo:

- "Thế à, tôi đâu có biết, con cọp thấy mình ngồi coi phim nó không biết gì cũng ngồi coi. May quá !"

Tôi vào nhà nói với ông Ngài:

- "Con cọp rừng cũng vừa ngồi coi xi nê ma với em!"

Ông bảo:

- " Cọp nó không lôi em ra xé xác đi là may rồi, thế mà còn hỏi ai dám bắn súng !"

Nghe ông doạ tôi càng sợ hơn.

Rồi một hôm khác đi săn về, đi theo cái đường vòng vòng lên biệt điện ở Lak. Ở gần điện có đắp hai cái ụ gác bằng bao cát dành cho lính thay nhau gác kiểm soát giấy tờ những người muốn vào chỗ ở của ông Ngài. Thường thì có hai người, không thì ít nhất cũng phải có một người nhưng không hiểu sao hôm ấy không thấy có một người nào hết. Ông Ngài thấy lạ quá, ông đậu xe lại mở cửa xuống xe, tôi cùng xuống với ông. Chúng tôi dòm vào một cái hố thì thấy một con cọp nằm thở khò khò và một anh lính gác người thượng vừa đánh nhau bị thương đang nằm rên rỉ. Sau mới biết anh lính dùng dao đâm con cọp bị thương ; còn con cọp thì ngoạp gãy tay anh lính.Tôi hoảng quá kêu lên:

- "Làm sao bây giờ ?"

Ông Bảo Đại nói :

- " Làm sao nữa, chạy lên nhà phôn cho cái đồn lính thượng xuống bắn chết con cọp và cứu người lính bị thương !".

Tôi làm theo ý ông. Anh lính thượng ngồi trong ụ gác làm sao mà có thể đối phó với cọp như thế giỏi thật.

Ngoài cọp beo, ở Lak còn có cả cá sấu. Con cá sấu nó dài như khúc gỗ. Trời nắng cá sấu lên bờ nằm phơi mình sưởi nắng. Tôi đi theo ông Bảo Đại trên chiếc ca nô bằng cao su, chạy bằng một cái máy nhỏ. Tôi sợ gặp cá sấu, nó đớp một cái xì hơi là chết chìm ngay. Ông giải thích để cho tôi yên tâm:

- " Em cứ ngồi như thế, không sao đâu. Cái con gì dưới nước nghe tiếng máy chạy ù ù như vầy thì nó cũng phải tránh xa ra. Đừng sợ. Vào rừng thì phải tập cái tánh mạo hiểm chớ !".

Thường ngày trông vẻ mặt ông Bảo Đại hiền hậu, giản dị. Nhưng mỗi lần ông thấy con voi rừng hay cọp, sắc mặt ông đổi hẳn. Đức Từ bảo:

- " Đi săn bắn giết hại sinh vật là không tốt. Sát sanh oán sẽ trả oán."

Ông cãi lại:

- " Cọp ở đây rất dữ, nếu không giết nó thì nó bắt trâu, bò, gà, heo của dân hết thì làm sao."

Đức Từ:

- "Rừng của hổ, ai tranh rừng của hổ thì nó giết. Xưa nay người thượng người ta quen sống với hổ rồi, còn Hoàng đế vào rừng của hổ làm gì ? Giết cọp là sát sanh. Người mình thờ cọp, gọi cọp là ông kia mà ! "

Thế là mẹ con cãi nhau.

Lại một hôm ông Ngài đi Đắc Lắc, lái cái xe trắng *décapotable*[10]. Tôi nhớ cái xe trắng đó lắm. Hồi ấy, loại xe ấy là *mốt* lắm. Ông mua bên Tây về cho tôi. Xe ấy nhẹ, dễ lái. Ông ngồi lái thường để bên cạnh một khẩu súng săn. Nếu mình muốn dừng lại bắn, phanh một cái nó đứng phắt, nhẹ nhàng hơn xe Jeep nhiều. Hôm đó xe đang chạy bỗng thấy hai anh thượng đóng khố, say rượu, mỗi anh tay cầm một cái gậy. Thấy xe ông Ngài, hai anh đón nói chuyện xi xô gì đó. Không ngờ phía trước hai anh thượng một con cọp đang ngồi rình. Hai anh đến vài bước nữa là nó vồ ngay. Con cọp nhìn chòng chọc vào ánh đèn pha. Ông đưa tay nhẹ nhàng lấy khẩu súng và sè sẹ đứng dậy nhắm bắn con cọp. Nếu động mạnh con cọp sẽ chạy ngay. Ông cho tắt đèn pha, tôi cầm đèn pin rọi vào đôi mắt con cọp. Mắt cọp đỏ như hai tia lửa dễ sợ lắm. Nó bị chói đèn không chạy được. Nó rống lên một tiếng rồi há cái mồm to tướng. Ông bình tĩnh tì súng bắn, một tiếng nổ đùng . Con cọp lăn quay, lại rống lên quay quắt chết trong ánh đèn pha. Nếu bắn trật, nó nhảy vào vồ hai người thượng đang đứng dưới đất ngay. Tôi nhảy xuống đất đến xem con cọp. Hai người thượng say rượu nói không có ông Ngài thì đã bị cọp vồ mất rồi. Hai anh đón xe ông Ngài là để ông cứu họ. Tôi chụp ảnh con cọp rồi quay xe về gọi người nhà ra đem con cọp chết về. Thân con cọp toát ra một mùi khét, hôi thối không chịu được. Ông Ngài bảo tôi:

- "Em hãy sờ vào lông con cọp, hên lắm !"

Tôi nói :

---

[10] Xe có mui đóng mở được

- " Em nghe người ta nói trên da con cọp có một loại bọ nó bám vào da thịt mình, nó rỉa thịt mình, gỡ không ra. Em sợ lắm !".

Ông bảo:

- " Không sao. Khi nào bị con bọ ấy cắn, cứ lấy bông gòn thấm dầu hỏa úp nơi bọ cắn, một lúc con bọ nhả ra khỏi da thịt mình ngay !".

Tôi không ngờ ông rành chuyện đối phó với bọ cọp đến thế.

Tối hôm ấy, lính ngự lâm, lính kinh tượng, bọn thượng giúp việc chung quanh đấy chạy đến xúm xít xem cọp. Họ thích thú lắm. Họ nói xi xô bảo nhau, nếu không gặp ông Ngài cứu thì hai anh thượng say bị cọp vồ rồi !

Một buổi chiều, ông bảo tôi:

- "Em chuẩn bị đồ ăn và bỏ vào xách cho anh đi săn!"

Tôi bảo :

- "Thì ăn cơm rồi hãy đi !"

Ông giải thích:

- " Không được. Ăn cơm rồi tối mất. Phải đi vào lúc chập choạng, lúc thú rừng, cọp voi đi ăn hay ra uống nước mới bắn được".

Hiểu ý ông, về sau cứ mỗi lần ông chuẩn bị đi săn là tôi lo cơm nước bới theo cho ông. Ông đi với mấy người lính kinh tượng. Nhiều khi ông lại dặn:

- "Nếu em thấy anh không về đúng giờ, thì hãy đi theo các đường mòn có dấu chân voi mà tìm anh. Nếu có chuyện gì quan trọng thì có thể lấy xe jeep tìm lên bờ sông nơi anh thường cắm trại ở đó".

Một hôm, ông đem một bầy voi nhà đi. Đến chiều ngồi chờ ở nhà mãi không thấy ông về. Tôi bảo người nhà đi tìm, nhưng tìm mãi không thấy ông đâu cả. Tôi nghĩ, chắc ông kẹt ở một cái làng quen nào đó. Tôi lấy xe đưa một đoàn người đi tìm ông ở các làng chung quanh nhưng cũng không thấy. Tôi nói với người nhà:

- "Hay hôm nay tụi voi rừng ra đông quá, tụi voi nhà của mình không dám đương đầu, ông Ngài sợ phải đi trốn không dám về chăng. Tôi lại giục người nhà đi tìm cứu ông ta. Người nhà cũng sợ không dám đi nhưng lại bảo tôi:

- "Ông Ngài không sao đâu. Ông Ngài khôn lắm. Từ xưa giờ ông Ngài đã ở trong rừng. Ngài thạo chuyện rừng núi hơn cả người Thượng chúng tôi nữa. Không sao đâu. Bà đừng lo.

Tôi bảo:

-" Đằng nào cũng phải đi tìm ông Ngài, chứ đứng đây sốt ruột chịu không nổi."

Cuối cùng, tôi cho mấy người đem xe mang đồ về nhà trước. Tôi với mấy người còn lại lấy một con voi thật giỏi mang thức ăn dự trữ đi tìm ông. Quả nhiên, tìm một lúc thì thấy ông đang ngồi bám trên một cành cây như con khỉ đột. Thấy tôi, ông quát :

- " Sao mà ngu vậy ? Ta phải ngồi cả đêm trên cây để tránh voi rừng, em dẫn xác vào chỗ chết làm gì ? "

Tôi sợ quá chạy đến ôm cái cây ông đang bám. Không hiểu sao, tôi loay hoay một chút rồi cũng trèo lên được chỗ ông đang ngồi. Ông nói tôi leo lên giống như con khỉ nên hết sợ và bật cười.

Nhưng rồi tụi voi rừng cũng đi vào rừng, tôi đưa ông về không sao cả.

Việc ông bị voi rừng đuổi phải leo lên cây trốn xảy ra luôn. Có hôm, ông trèo lên cành cây cao, hai ba người ngồi dưới. Ông đau bụng buồn tiểu mà không dám tiểu. Tiểu xuống sợ rơi vào đầu mấy người bám ở cành cây phía dưới. Chưa bao giờ ông thấy khổ đến thế.

Lại có một chuyện nữa. Hôm ấy, ông đi bắt voi rừng chứ không phải đi bắn. Tôi xin đi theo ông. Ông lưỡng lự rồi bảo:

- " Đi bắt voi rừng mệt lắm. Không phải như đi bắn đâu. Ngồi trên mình voi không có bành, không có nệm vất vả lắm, đàn bà không chịu được đâu !"

Đúng như lời ông nói, đi bắt voi vất vả và nguy hiểm lắm. Đi bắt voi, người ta đem theo mấy cái dây thừng. Một đầu dây buộc vào chân voi nhà, một đầu thắt thòng lọng. Thấy voi rừng, voi con, thì ném cái thòng lọng làm sao cho chân voi rừng bước vào thòng lọng. Khi ấy con voi nhà dùng sức mạnh kéo trì lại, siết cái thòng lọng vào chân voi rừng. Voi rừng không chạy được nữa đành phải dừng lại. Sau đó mình dùng voi nhà đến ép đưa nó về nhà. Nếu con voi nhà không mạnh, con voi rừng quay ngược lại đánh chết mình ngay. Nhiều khi mình bắt được voi con đem về nhà rồi, ban đêm bọn voi rừng đến đánh tháo cho đồng loại của chúng trốn thoát. Tuy nhiên, ông Bảo Đại được người thượng huấn luyện chuyện bắt voi và luyện voi nên ông có kinh nghiệm, chỉ bị chúng đánh tháo một vài lần thôi. Nhờ thế, đàn voi nhà của ông có lúc lên đến gần bốn mươi con.

Chuyện sống với thú rừng ở Lak nhiều lắm, tôi không thể kể hết. Lúc đầu tôi sợ lắm nhưng dần rồi cũng quen. Bởi thế về sau Đức Từ lên thăm nói tôi là Chung Vô Diệm.

Như trên tôi đã kể, ông Bảo Đại lấy lý do tụi Pháp không chịu trả cái nhà Cao ủy ở Sài Gòn (dinh Norodom) nên ông lên "đóng đô" ở Đà Lạt. Khi lập Văn phòng Chính phủ ở Đà Lạt rồi thì ông lại để đó lên Buôn Ma Thuột đi săn. Một năm có đến năm sáu tháng ông ở trong rừng. Tụi Tây biết ông muốn tránh mặt Tây để khỏi phải làm "nhiệm vụ" Tây giao. Vì thế chúng tung dư luận: "Bảo Đại về làm Quốc trưởng Chính phủ Quốc gia nhưng vẫn còn cảm tình với Việt Minh. Vì thế, Việt Minh biết Bảo Đại ở trong rừng mà không ra lịnh giết ông". Tôi nghe dư luận như thế sợ quá nên khuyên ông:

-" Tây nó tung dư luận như vậy là nguy hiểm cho Ngài lắm. Ngài cứ ở hoài trong rừng làm sao chúng có thể hiểu được Ngài để không nghi ; mà Tây nó nghi hoài là nó giết Ngài đấy !"

Ông bảo tôi:

- "Việt Minh để cho mình sống là tốt rồi. Tây họ không hiểu rồi họ sẽ hiểu. Họ nghi ngờ mình còn hơn là được họ tin dùng rồi giao làm những việc mà mình không nỡ ! Ở gần họ quá khó tránh được những cái nguy hiểm hơn cả những cái em thấy đang nguy hiểm".

Ông làm Quốc trưởng mà ông không tin ai trong chính quyền của ông hết. Ông sợ Việt Minh, sợ Tây và sợ luôn cả những người mệnh danh là "Quốc gia". Ông chỉ tin mấy người thượng trung thành với ông và bầy voi ở Buôn Ma Thuột mà thôi. Ông rất thích làm việc nhưng Tây nó không cho ông làm những việc theo ý ông. Bởi thế ông trốn vào rừng đi săn. Đi săn vì ham thích và đi săn cũng là một cách giữ mình. Bây giờ ông đã chết rồi, tôi thấy tôi phải có trách nhiệm nói lên sự thực đó.

3. Những năm đầu ở Pháp

NĐX.- *Thưa bà, có thời bà được sủng ái và được Cựu hoàng giao cho nhiều quyền hành trong gia đình ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Người được giao nhiều quyền hành là Hoàng hậu Nam Phương, còn tôi chỉ là một người vợ thứ lại không được học hành nhiều, làm sao tôi có được quyền hành ấy. Trong thực tế, tôi chỉ được giao những việc cụ thể thôi. Hồi bà Nam Phương ở đây, tôi ở dưới Chateau de Thorenc. Chỗ ở của tôi ở Chateau de Thorenc ông Bảo Đại mua từ ngày xửa ngày xưa có mấy chục ngàn quan. Mua xong chữa lại. Trong chuyến đi Pháp năm 1950 với ông Bảo Đại, tôi được giao gọi người chữa lại cái nhà cho bà Nam Phương. Bà Nam Phương bị bịnh điếc, và bịnh ngứa. Suốt ngày bà cứ ngồi gãi cái cỗ ngứa của bà. Những việc cụ thể trong gia đình, ông Bảo Đại đều sai tôi. Vì thế mà có dư luận bảo rằng "Bà Mộng Điệp cầm quyền. Ông Bảo Đại có bao nhiêu bà thứ phi, mà ai có chuyện gì cũng phải đến tìm bà". Tôi đã phải bảo: "Khi ông Bảo Đại cần, ông giao cho việc nầy việc nọ, tôi phải lo. Ai thấy tôi lo được thì họ nhờ chứ tôi có tranh với ai đâu. Làm sao tôi có thể vượt qua được địa vị của bà Hoàng ?"

NĐX.- *Chuyện bà ở với Cựu hoàng và bà Từ Cung như thế Hoàng hậu Nam Phương có ý kiến gì không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Chuyện ông Ngài gặp tôi và tôi được Đức Từ chấp nhận và muốn gởi gắm nơi tôi nhiều việc của Hoàng gia, đều là những chuyện ngoài ý muốn của Hoàng hậu Nam Phương. Nhưng bà thấy

Đức Từ và ông Bảo Đại thương tôi nên bà cũng không nói gì. Nhưng thực sự lúc đó không có tôi thì ai lo chạy tiền để gởi qua Pháp cho bà ăn tiêu, mua sắm nhà nầy nhà kia được ? Ông Bảo Đại tuy đã thoái vị nhưng cái thói tiêu tiền thì vẫn cứ như một ông vua. Tiền vô tay ông, ông làm mất hết. Ông lại còn bà nọ bà kia, mỗi người rứt một tý, cuối tháng chẳng còn xu nào. Mỗi lần bà Nam Phương viết giấy về báo cần tiền, ông bảo tôi đi xoay. Nhiều khi tôi phải đi xoay trước rồi mới lấy tiền bán cà phê ở Buôn Ma Thuột trả lại sau. Riêng tiền ăn tiêu mỗi tháng phải gửi cho bà 25 triệu quan Pháp, tức là hai triệu rưỡi đồng Việt Nam. Có tiền rồi, tôi nhờ bà Didelot làm thủ tục gởi sang Pháp. Chuyện gởi tiền cho bà Hoàng sau nầy bọn mật thám Tây gây cho tôi nhiều chuyện lôi thôi lắm. Nó hỏi:

-"Trước đây bà với Vĩnh Cẩn xách từng túi tiền nặng ai cũng biết, vậy bà gởi cho ai ?".

A.17.Bà Mộng Điệp sang Pháp năm 1953.
Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st

Tôi đáp:

- "Tôi gởi tiền cho bà Hoàng hậu Nam Phương theo lịnh của ông Bảo Đại. Vậy tại sao các ông không hỏi ông Bảo Đại mà đi hỏi tôi ? Tôi hay là Vĩnh Cẩn có đi gởi thật nhưng mà người ở đây nhận mới là quan trọng. Ai nhận, nhận ngày nào đều có người ký cả, các ông cứ tìm gặp những người đó sẽ rõ."

Cuối cùng họ phải xin lỗi tôi. Thế đấy, mình mà yếu bóng vía là họ bắt nạt ngay.

NĐX.- *Thưa bà, bà chạy sang Pháp năm nào ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi có chạy bao giờ đâu ! Cuối năm 1953, thấy chiến cuộc trở nên ác liệt, ông Bảo Đại muốn tôi đem ấn kiếm của triều Nguyễn và tiền nong sang Pháp cho Hoàng hậu Nam Phương. Chuyện đó hợp với ý muốn của Đức Từ. Thấy tôi hư thai mấy lần, Đức Từ rất lo. Nghe tôi được cử đi Pháp, Ngài rất hoan nghinh. Ngài muốn tôi được nghỉ ngơi

A.18.Bà Mộng Điệp với Hoàng nam Bảo Hoàng.
Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st

bên Pháp để dưỡng cái thai mệ Bảo Hoàng tôi đang mang trong bụng. Sang Pháp tôi chuyển ấn kiếm, một số vật báu và tiền bạc cho bà Hoàng rồi lo dưỡng cái thai. Được chăm sóc tốt nên Bảo Hoàng không mất trong bụng mẹ như những thai trước.

Nhưng sau khi ra đời, Bảo Hoàng cũng không được bình thường. Bảo Hoàng sống ngoặt ngoẹo được mấy năm rồi cũng mất. Sau đó tôi có mang Bảo Sơn. Tất cả niềm tin và hạnh phúc của gia đình đều đặt cả vào Bảo Sơn. Thì giờ của tôi đều dồn cả vào việc chăm sóc cho Bảo Sơn, chăm sóc từ lúc còn nằm trong bụng mẹ cho đến lúc chào đời. Bảo Sơn khỏe mạnh, tuấn tú khác thường. Một niềm an ủi vô bờ đối với tôi, với các anh chị của Bảo Sơn, của ông Ngài và bà nội Từ Cung. Nhưng....

NĐX.- *Nhưng sao, thưa bà ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Chính trong thời điểm nầy, tôi không gần gũi được ông Bảo Đại. Sau khi bị bọn Diệm lật lọng, ông tức mình, buồn và đâm ra đổ đốn hư hỏng

A.19.Hoàng Nam Bảo Sơn *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

không có gì có thể lôi ông lại được nữa. Mọi khi chưa phải lo nhiều cho con, đi đâu ông cũng đem tôi đi theo và thực sự tôi không rời ông một bước. Cầm gậy, cầm đèn cho ông trong những đêm đi săn trong rừng cũng như giúp ông lo việc lễ tân đón tiếp các quốc khách ở giữa thành phố Paris nầy.

A.20.Bà Mộng Điệp trước một biệt thự riêng tại Pháp.
Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st.

Có lúc ông Bảo Đại như đứa con nít, không có người giữ là ông đi lung tung. Lúc ông cần có tôi thì tôi lại bận vào việc nuôi con. Cho nên mỗi lần nhớ lại những chuyện hư hỏng của ông, tôi cảm thấy có tội với Đức Từ, tội với Hoàng gia và tội với ông. Sau nầy tôi nghe bà Monica (tên gọi tắt của bà Monique Baudot) giữ chặt ông không cho ông đi đâu một mình cũng không trách bà được.

NĐX.- *Hoàng nữ Phương Thảo đối với Cựu hoàng ra sao ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Cha con, nhất là con gái thì rất thương cha nhưng Phương Thảo thấy ông Ngài nhu nhược

quá nó rất tức và có dịp là chọc ông. Nghe tin ông Ngài được bà Monica dắt đi rửa tội, chúng tôi rất bất ngờ. Một hôm gặp ông đi nhà thờ, Phương Thảo hỏi:

- "Thấy cha đi nhà thờ hoài con không biết cha đi để làm gì. Không ngờ cha đã đi Đạo, đã chịu phép rửa tội rồi! Con nhớ ngày xưa cha bảo cha ghét nhà thờ lắm kia mà! Có lẽ cha đã có nhiều tội cho nên cha phải lo đi rửa!"

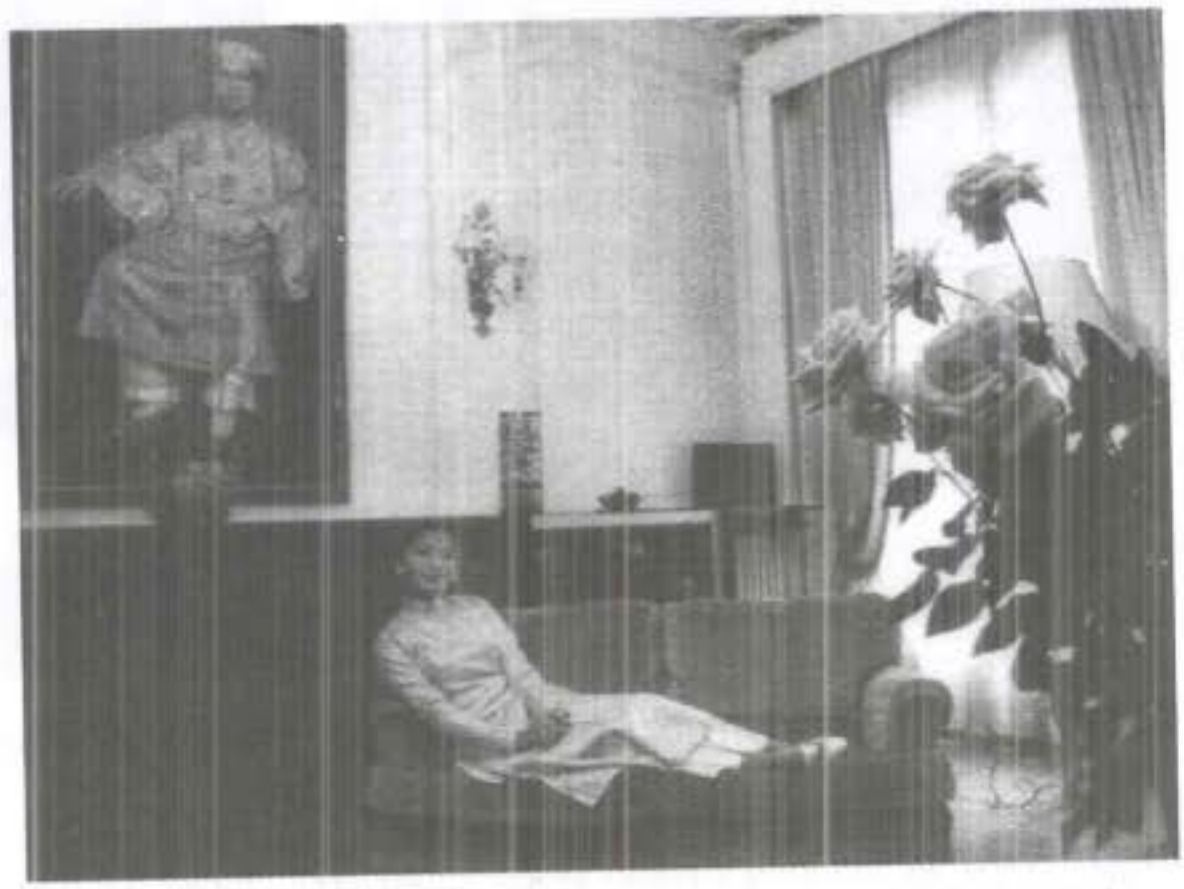

A.21.Hoàng nữ Phương Thảo tại phòng khách nhà mẹ tại đường Neuilly, Q.12 Paris. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

Phương Thảo nói đúng tim đen của ông nên ông cười và giả vờ ầm ừ ầm ừ cho qua chuyện. Nhiều lần Phương Thảo viết thư cãi lộn với ông. Ông giận lắm nhưng ông đuối lý không bắt bẻ Phương Thảo vào đâu được. Có một ông cha như thế Phương Thảo cũng buồn lắm.

NĐX.- *Thưa bà, khi Cựu hoàng gặp bà thì bà đã có một người con trai với ông Đốc tờ Phán. Bà cho biết một chút về tình cảm giữa Cựu hoàng và người con riêng của bà !*

Bà Bùi Mộng Điệp .- Vâng, Jean Bùi là cậu con riêng của tôi, da thịt của nó là của ông Đốc tờ Phán, nhưng tâm hồn, tình cảm, học vấn của nó là của ông Ngài. Chính nhờ ông Ngài mà Jean được vào học Éna[11] - trường chuyên đào tạo các chuyên gia cao cấp, các người xuất thân ra làm Bộ trưởng của Pháp. Jean là một trong số rất ít ỏi người ngoại quốc được vào học Éna. Đó là cái ơn trời biển mẹ con tôi không bao giờ quên được. Từ lúc ở Việt Nam cho đến lúc qua Pháp, Jean ở với ông Ngài nhiều hơn Bảo Long. Ông Ngài gần Jean[12] hơn các con của ông với Hoàng hậu Nam Phương.

NĐX.- *Thưa bà, bà gặp ông Đốc tờ Phán, được biết hai người rất thương nhau, có con với nhau. Vậy xin bà nói rõ hơn một chút về gia đình ông Phán !.*

A.22.CH Bảo Đại với người con đỡ đầu Jean Bùi.
Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st

---

[11] École Nationnale de l'Administration, Trường Quốc gia hành chánh
[12] Jean Bùi đỗ Tiến sĩ Luật năm 1969, tốt nghiệp Éna năm 1970 ; từng quản lý nhiều Ngân hàng, tổ chức tài chính của Pháp, làm việc cho Ngân hàng của Pháp, hỗ trợ cho Ngân hàng Nông nghiệp Việt Nam, có uy tín đối với giới lãnh đạo Ngân hàng Việt Nam.

Bà Bùi Mộng Điệp.- Lúc ông Phán gặp tôi, bà vợ ông Phán đang mắc bệnh thần kinh. Hồi ấy một người như ông Phán có thể có hai, ba vợ với hai ba cái giấy hôn thú bậc nhất, bậc hai, bậc ba đều chính thức cả, nhưng vì gia đình ông Phán theo đạo Thiên Chúa cấm lấy hai vợ thành ra ông không thể lập gia đình với tôi. Bố ông Phán là cụ Thông Bính - Phạm Văn Bính, ở phủ Toàn quyền. Ông Phạm Quỳnh, ông Nguyễn Đệ, ông Ngô Đình Diệm ra làm quan đều phải qua ông Thông Bính. Thành ra các ông ấy tự coi mình là đồ đệ của ông Thông Bính nên họ gọi ông Phán- con trai ông Bính là "chú Phán". Ông Phán có đến tám anh chị em, năm trai, ba gái, có người anh cũng là bác sỹ. Tôi còn nhớ các cô Loan, cô Trang, cô Học... Năm 1954, gia đình ông di cư vào Sài Gòn; năm 1975 lại chạy qua Pháp.

A.23. CH Bảo Đại với hai con Phương Thảo và Bảo Sơn.
Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st.

4. Đã có âm mưu đưa Hoàng hậu Nam Phương về làm Phụ chánh cho ông Ngô Đình Diệm

NĐX.- *Có dư luận nói rằng, Cựu hoàng bị áp lực của Mỹ nên mới mời ông Ngô Đình Diệm về làm Thủ tướng ?*

A.24.Bà Mộng Điệp thời "kinh doanh nhà" thanh công ở Paris. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Không có lửa thì làm sao có khói. Dư luận đó có phần nào đúng. Tôi xin kể chuyện nầy: Trong thời gian sắp ký hiệp định Genève, Dallas gặp ông Bảo Đại ở nhà hàng gần hồ Léman (Thụy Sĩ). Hai người không dám ngồi ăn trong nhà vì sợ gián điệp thu âm, phải dọn ăn ở ngoài vườn. Hai người Pháp theo hầu Bảo Đại cũng cho ăn riêng ở một chỗ xa. Lúc về ông Bảo Đại bảo tôi :

- *"Thằng Dallas bảo đại ý là Ngài lùi đi, Ngài đi đi. Ngài đừng về Việt Nam nữa. Ngài cứ ngồi im ở bên nầy.*

Mỹ sẽ đuổi Pháp ra và lấy Việt Nam lại cho. Mỹ cần một người không cần giỏi lắm, miễn là dân chúng cho là trong sạch, ghét Tây là được. Còn vấn đề sinh sống của Ngài bên Tây, Ngài đừng lo !"

NĐX.- *Thế sau người Mỹ có giữ lời hứa giúp Cựu hoàng không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Đầu năm 1955, ông Tôn Thất Hối và ông Ngô Đình Luyện có đem tiền qua, gặp ông Ngài ở bờ biển Cannes nhưng ông Ngài không nhận. Nếu ông Bảo Đại nhận số tiền ấy là mắc bẫy của Mỹ và ông Diệm rồi ! Chuyện nầy ông Trần Văn Đôn cũng biết đã ghi trong *Việt Nam Nhân Chứng* [13].

NĐX.- *Cũng có dư luận nói rằng Ngô Đình Diệm định mời Hoàng hậu Nam Phương về làm "Phụ chánh" cho chính phủ của Diệm, theo bà chuyện đó có không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp: Trước khi lên đường về Sài Gòn nhận chức Thủ tướng, người ta nói ông Diệm hứa, sau khi

---

(13) "Trong hiệp định Genève, phía Việt Nam tự do và Mỹ không ký nên Ngô Đình Diệm viện cớ đó không thi hành tổng tuyển cử thống nhất Nam Bắc Việt Nam vào năm 1956 như kết quả văn kiện hội nghị quy định.

Ngô Đình Nhu cho tôi (Trần Văn Đôn) biết trước khi tổ chức trưng cầu dân ý, để có phương thức dân chủ. Ngô Đình Diệm tự tay viết một lá thư dài cho Bảo Đại, giải thích tình hình, yêu cầu Bảo Đại về nước tiếp tục lãnh đạo Việt Nam. Ngô Đình Diệm sẽ trả lại toàn quyền lãnh đạo cho Bảo Đại. Tôi không được đọc lá thư lịch sử đó, nhưng Ngô Đình Nhu cam đoan với tôi là có lá thư như vậy. Ngô Đình Nhu không cho tôi biết Bảo Đại có trả lời hay không. Ngô Đình Nhu cũng tiết lộ là nếu Bảo Đại điều đình với Ngô Đình Diệm, hàng tháng gửi cho một số tiền để chi tiêu thì chắc Ngô Đình Diệm cũng thu xếp chu toàn, nhưng Bảo Đại không đòi tiền chu cấp hàng tháng mà đòi một triệu Mỹ kim. Ngô Đình Luyện hứa nhưng Bảo Đại không nhận được tiền mà chỉ nhận tin kết quả trưng cầu dân ý truất phế đưa Ngô Đình Diệm lên chức Tổng thống mà thôi". (Trần Văn Đôn, Sđd, Nxb Xuân Thu (Mỹ), 1989, tr. 133)

cầm quyền sẽ mời Hoàng hậu Nam Phương về làm Phụ chánh và sau đó sẽ cho Hoàng Thái tử Bảo Long lên nối ngôi và sẽ thiết lập quân chủ lập hiến giống như Anh quốc. Nghe người Pháp nói lại, sau đó bà Nam Phương

A.25.Bà Mộng Điệp trước những toan tính làm ăn trên đất khách quê người.*Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

chuẩn bị khăn áo để về làm Phụ chánh. Chuyện đó ông Bảo Đại hoàn toàn không hay biết. Chồng làm một đường, vợ làm một nẻo. Do ai gây ra chuyện chia rẽ ấy? Có lẽ do mấy ông chịu ảnh hưởng của Vatican lúc đó mà thôi. Nhưng rồi sau đó ở bên nhà xảy ra bao chuyện rắc rối, bà Nam Phương chưa về được bèn cử ông Phạm Bích về. Trong một bữa cơm trưa tôi nói cho ông Bảo Đại biết Đức Từ gởi thư cho biết ông Phạm Bích đã nói với Đức Từ rằng "Ngài hoàng sắp về Việt Nam". Ông Bảo Đại nói:

- "Tôi có biết gì đâu !".

Sáng hôm sau ông Nguyễn Đệ đi tàu đêm về Cannes bảo tôi:

- "Có chuyện rất quan trọng cần phải gặp Quốc trưởng gấp".

Tôi phôn tìm ông Bảo Đại. Ông đi vắng, đến 10 giờ mới gặp được ông. Có tin ông Bidault của Pháp muốn ngăn chận việc bà Nam Phương đơn phương về Việt Nam. Từ đó tôi mới hiểu. Trước đó những người giúp việc trong nhà, xa Việt Nam lâu, tranh nhau để được theo Hoàng hậu Nam Phương về thăm nhà một chuyến. Như vậy là chuyện bà Nam Phương được ông Diệm mời về là có thật. Có lẽ đây là một âm mưu của Hồng y Spelman với Mỹ bày ra và không có ý kiến của Thiên Chúa giáo ở Pháp. Cho nên sự thể mới ra như thế. Có lẽ vì Pháp chận lại nên bà Nam Phương lần đó không về Việt Nam và không bao giờ bà về Việt Nam nữa. Cái trò nầy do các ông cố đạo bên Mỹ sắp xếp, chính bà Nam Phương cũng không hiểu hết ý nghĩa chính trị của nó. Về

A.26.Hoàng hậu Nam Phương giữa các chức sắc Toà thánh Vatican (1950).*Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

sau, một mặt Pháp không muốn bà Nam Phương về tiếp tay cho Mỹ, mặt khác phía Mỹ thấy ông Diệm đã làm chủ được tình thế nên cũng không cần đến vai trò hiệu triệu của bà Nam Phương nữa; do đó họ đã lật lọng mọi lời hứa ban đầu. Cũng may bị lật lọng sớm không thôi bà Nam Phương chuốc phải một cái nhục suốt đời. Nhưng mà lúc đó bà Nam Phương rất ghét ông Nguyễn Đệ.

Tôi hỏi ông Nguyễn Đệ:

- "Bà Nam Phương là người của Tây, tại sao Tây không cho bà đi ?"

Ông Nguyễn Đệ kể lại:

- "Tôi được tin của Chính phủ Pháp cho biết là bà Nam Phương cả tin quá, nghe tụi Ngô Đình Diệm nên định đi về. Ông Diệm hứa về trước quét sạch rác rưởi rồi rước bà Nam Phương về tôn lên làm Phụ chánh Đại thần. Bảo Long sẽ lên ngôi."- Nguyễn Đệ nói tiếp: "Bà Hoàng là người Nam Bộ thật thà không hiểu hết cái thâm ý của bọn Diệm. Tây cho biết ngày bà Nam Phương về đến Sài Gòn thì sẽ có một cuộc biểu tình phản đối hạ nhục bà và qua đó hạ nhục ông Bảo Đại".

Đó là lý do tại sao Bidault bắt ông Nguyễn Đệ là Đổng lý Văn phòng phải cấp báo cho bà Nam Phương đừng về Việt Nam nữa.

Chuyện ông Diệm viết thư cúc bái ông Ngài để được trao quyền, cả ông Trần Văn Đôn và ông Đỗ Mậu đều biết nhưng không ai được biết cái thư đó cụ thể nói gì. Đây là một cái thư lịch sử do chính tay Ngô Đình Diệm viết bằng tiếng Pháp. Nhân đây, tôi công bố cái thư ấy để cho lịch sử biết bộ mặt thật của ông Diệm. (Xem phần Phụ Lục ở cuối sách) .

NĐX.- *Lúc ấy làm sao bà có thể biết chuyện ở bên nhà?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Lúc ấy tình hình hết sức phức tạp, tôi phải bỏ khá nhiều tiền mua báo chí để lấy tin, nhất là báo chí Anh quốc. Họ đòi năm chục ngàn mình phải trả năm chục, đòi một trăm phải trả một trăm với một cái tin. Nhờ thế mà chúng tôi biết được tin tức bên nhà.

NĐX.- *Thưa bà, qua Pháp, nhất là giai đoạn sau khi bị ông Diệm tịch thu hết tài sản của ông Bảo Đại, bà sinh sống ra sao ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Sang bên Tây tôi buôn bán nhà cửa, tôi mở hiệu, tôi làm đủ thứ để sống. Tôi cho rằng, mình cần tiền để sinh sống, mình buôn bán để kiếm tiền, có chuyện gì nhục đâu. Sau khi bị bọn Diệm lấy hết tiền, người ta bảo tôi:

- "Sao bà không xin một cái *dommage de guerre*[14] ? Tại sao con cái bà học giỏi thế mà bà không xin *bourse*[15] của Chính phủ Pháp cho chúng ?"

Tôi đáp:

- "Tôi xin cám ơn nước Pháp đã cho gia đình ông Bảo Đại, cho mấy mẹ con tôi ở đây được yên thân là quý lắm rồi ! Tôi không dám xin gì nữa !".

Trong việc buôn bán kinh doanh, tôi nạp thuế nạp má đàng hoàng. Tôi biết tôi xin các thứ ấy Chính phủ Pháp sẽ cho ngay nhưng tôi không xin. Bởi vì khi người ta đã cho mình một cái gì là mình thiếu nợ họ cái ấy. Đời tôi không trả được thì đời sau con tôi cũng phải trả; mà chưa trả được nợ cho người ta thì đừng có hòng mà ngẩng đầu lên. Sống mà phải cúi mặt thì tôi không muốn.

---

[14] Thiệt hại do chiến tranh

[15] Học bổng

NĐX.- *Tôi được Việt kiều ở Paris cho biết bà đã từng kinh doanh nhà đất ở đây ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi không được học kiến trúc bao giờ nhưng tôi rất thích sửa chữa nhà cửa để ở cho hợp với sở thích của mình. Khi mới lên Đà Lạt tôi chữa nhà ở Đà Lạt, lên Buôn Ma Thuột chữa nhà ở Buôn Ma Thuột, làm chùa Khải Đoan, về Huế chữa nhà ở Huế...Tôi chữa không biết bao nhiêu là nhà. Qua Pháp tôi có đồng nào tôi dành mua nhà hết. Khi tôi mới qua nhà cửa còn rẻ lắm. Tôi mua hai cái nhà rồi kêu thợ phá đi chữa lại. Ở đây người ta bảo mấy bà Việt Nam biết gì mà làm, tôi mặc kệ, cứ làm rồi thực tế sẽ trả lời cho họ. Sửa xong, tôi nhờ họa sĩ Lê Phổ (con trai của ông Lê Hoan, lúc đó chưa nổi tiếng lắm) đến giúp trang trí nội thất. Có cái tôi bán lại giá cao đến gấp mười lần. Tôi có cái nhà ở quận 16 đẹp lắm, trước cửa có cái rừng, bên nầy rừng là nhà tôi bên kia rừng là nhà Hoàng hậu Nam Phương. Sau có vợ chồng một ông Tổng thống bên châu Phi thích nhà tôi quá, ông bảo tôi bán cho ông, bán giá mấy ông cũng mua. Tôi mua và sửa chữa lại nhà chưa tới một trăm triệu, mà bán lại cho vợ chồng ông Tổng thống châu Phi đến bốn trăm triệu, bằng bốn triệu quan Pháp bây giờ (1999). Ông Tổng thống ký giấy mua ngay và trả bằng tiền mặt. Tôi bán được cái nhà cho ông Tổng thống, ai biết cũng cười và khen là tôi quá may mắn ! Nhờ chuyện mua bán nhà được giá như thế mà tôi có của ăn của để. Những khi ông Ngài cần tiền là có ngay. Khi có nhà cửa rộng rãi và có tiền rồi, tôi bàn với ông Ngài mời Đức Từ sang ở với tôi. Đức Từ và tôi rất hạp tính nhau. Nhưng ông Ngài sợ sống gần mẹ không được tự do nên ông từ chối và Đức Từ không bao giờ còn có cơ hội sang Tây ở với con cháu nữa.

Tôi có hai cái nhà ở quận 16 Paris. Cái nhà tôi mua lúc mới sang ở 60 Théophile Gautier, sau bán lại cho ông bà Hoàng Xuân Hãn rồi mua một cái lớn hơn. Nhưng đến khi các con tôi lớn, lại cảm thấy chật chội. Tôi bán cho vợ chồng một ông Tổng thống của Phi châu như vừa kể trên. Hai ông bà nầy rất thích ngôi nhà đó cùng với toàn bộ đồ đạc do tôi mua sắm. Bán được một món tiền lớn (bốn trăm triệu), tôi đi mua một cái rộng đến 400m², trọn tầng thứ ba của một cái *immeuble*[16], Bảo Sơn có thể đi xe đạp trong nhà. Như thế, người ta đồn đãi tôi mua bán nhà đất cũng không ngoa.

NĐX.- *Xin bà giới thiệu về hoàng nam Bảo Sơn!*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Bảo Sơn sinh năm 1957, học giỏi, biết chơi đàn piano, thường được mời đánh đàn trong các nhà thờ. Cháu đã học tại các trường lớn (Grandes Écoles) của Pháp, đã đậu kỹ sư *Nationale des*

A.27.Bà Mộng Điệp (phải) và Hoàng nữ Phương Thảo (trái) bên mộ Bảo Sơn ở Paris. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

---

[16] Một cái nhà lớn có nhiều tầng

Télécommunications, rồi đậu Tiến sĩ về Mỏ (École des Mines), thực tập trong ba năm và được phong hàm Giáo sư. Bảo Sơn là người học giỏi nhất trong gia đình ông Ngài. Ra trường, Bảo Sơn bị trưng dụng vào làm cho các cơ quan chiến lược của Chính phủ Pháp. Bảo Sơn đã viết nhiều công trình về *Entreprise d'informatique*. Bảo Sơn tham gia vào việc chế tạo bom nguyên tử, làm tàu bay, làm về viễn thông nhưng lương ít, và không được tự do. Ăn ở, chơi đùa, giải trí đều tổ chức trong nội bộ, không ai được ra ngoài và cũng không ai được vào nơi các nhà khoa học trẻ của Pháp chơi. Sống như bị giam trong nhà tù. Kỷ luật rất khắc khe. Tôi xuống thăm cũng không được, đành phải đứng bên ngoài và trở về. Mặc dầu vậy, Bảo Sơn thích làm việc ở đó vì chỉ ở đó mới gặp được các thầy giỏi và mới thi thố được tài năng. Tháng 8.1987, Bảo Sơn lái tàu bay sang Seychelles[17] tắm biển, không may bị sóng dồi vào một cụm đá ngầm, chết mất. Bảo Sơn mất như một trái núi đổ sập trước mặt tôi. Tôi thương tiếc đau khổ suốt mười năm trời. Tôi mất con như chết đi nửa đời mình, Nguyễn Phước tộc mất một nhà khoa học trẻ xuất sắc.

---

[17] Một hòn đảo thuộc Anh, ở đông bắc đảo Madagascar trên Ấn Độ dương

5. Theo đầm bỏ con

NĐX.- *Cựu hoàng đối với Bảo Sơn ra sao, thưa bà?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Thời gian ông Ngài ở với mẹ con tôi, ông thương Bảo Sơn lắm. Nhưng sau nầy ở với bà Monica thì khác. Bởi thế, tôi cứ nhớ chuyện nầy mà thương Bảo Sơn vô cùng:

A.28.CH Bảo Đại và bà Mộng Điệp (bên phải) tiếp một bà bạn Pháp tuy đạm bạc mà thân tình.*Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

Một hôm Bảo Sơn đi phố có việc. Đậu xe xong xuống đi bộ thì tự nhiên có người đi đàng sau đấm vào lưng Bảo Sơn một cái bộp. Bảo Sơn giật mình quay lại thì thấy ông Ngài. Cha con gặp nhau bất ngờ mừng rỡ hết sức. Ông Ngài hỏi:

- "Con có đi uống cà phê với cha không ?".

- "Con uống cà phê rồi nhưng nếu cha mời thì ...". Bảo Sơn đáp.

Bảo Đại:

- Hừ ! Nếu không uống cà phê thì đi ăn với cha một cái bánh *sandwich*"[18].

Hai cha con vào tiệm ăn. Ông Bảo Đại hỏi:

- "Con đi đâu đó ?"

Bảo Sơn:

-"Con đi tìm mua mấy thứ máy móc và một ít sách chuyên môn của con."

- "Con đi bộ hay đi xe." Bảo Đại hỏi.

- "Con đi xe - Bảo Sơn đáp - Mẹ mới mua cho con một chiếc hiệu Honda mới ra đẹp lắm !".

Bảo Đại:

- "Vậy thì khi nào tiện con lái cho cha đi một vòng xem có tốt không. Nếu tốt, cha sẽ mua một chiếc.!"

Bảo Sơn vui vẻ đáp:

- "Vậy con có thể đưa cha đi ngay bây giờ, được không !".

Bảo Đại từ chối:

- "Không được. Hôm nay cha bận không đi với con được. Có gì thì ngày mai con đưa xe đến nhà cha".

Gặp ông Bảo Đại như thế mà về nhà Bảo Sơn vẫn kín tiếng với tôi. Hôm sau, Bảo Sơn lặng lẽ đánh xe đến nhà ông Ngài ở số 29 đường Fresnel quận 16 Paris. Sơn bấm chuông gọi thì thấy bà Monica ra mở cửa. Bảo Sơn chào và bảo:

- "Cho phép tôi vào gặp Cựu hoàng!".

---

[18] Bánh mì kẹp thịt nguội

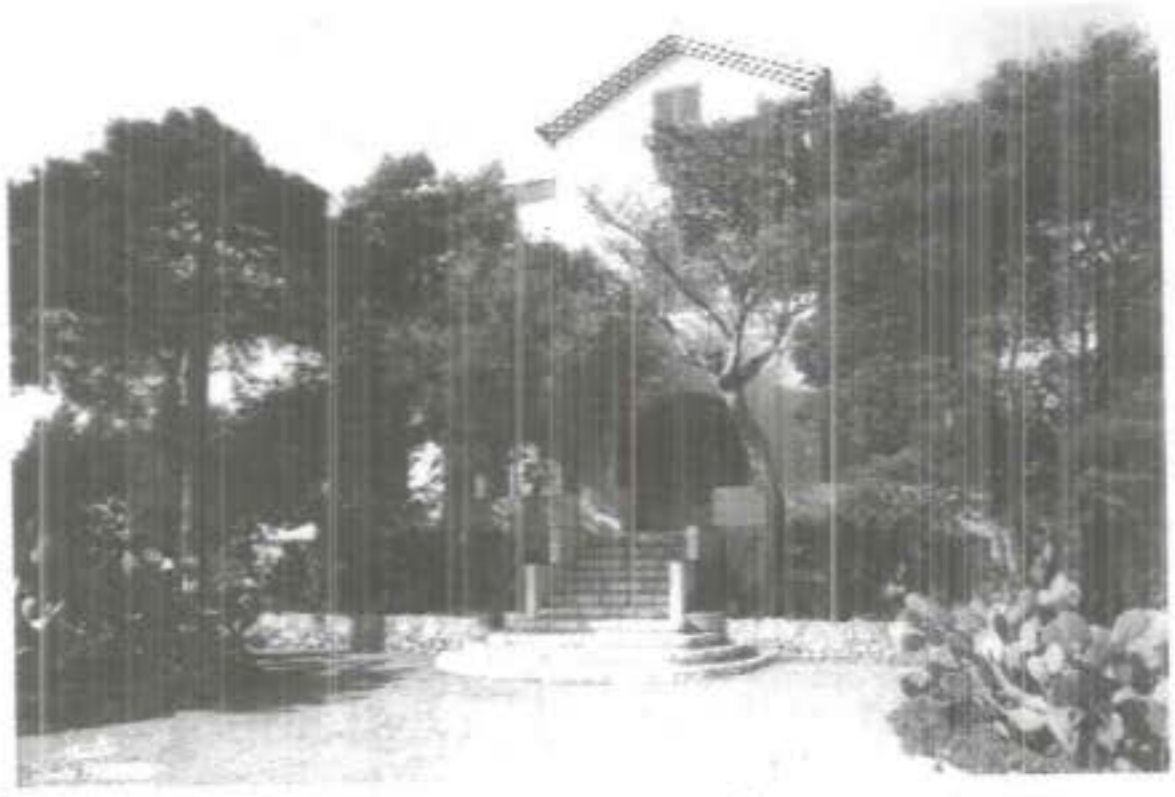

A.29.Nhà của bà Mộng Điệp gần Lâu đài Thorenc của Cựu hoàng Bảo Đại và HH Nam Phương ở Cannes.
Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st

Thoáng thấy Bảo Sơn giống ông Bảo Đại, Monica đoán biết là con ông Bảo Đại, bà hất đầu ra hiệu cho vào chứ không nói gì cả. Bảo Sơn bước vào nhà cũng vừa lúc ông Bảo Đại mặc đồ ngủ ở trong phòng vừa bước ra. Bảo Sơn chờ lời chào buổi sáng của cha, không ngờ ông lại hỏi như quát:

- "Mầy đến đây làm gì ?".

Bảo Sơn hết sức ngạc nhiên nhưng cũng cố nhắc lại:

- "Hôm qua ở quán cà phê cha bảo con mang xe lại cho cha xem, vì cha cũng muốn mua một chiếc cho nên con mang lại chứ con đến đây để làm cái quái gì ?".

Bảo Đại:

- "Hôm qua tao nói vậy nhưng bây giờ tao không cần nữa. Mày về đi !".

Bảo Sơn lái xe về với một sự thất vọng não nề. Thấy Bảo Sơn nằm vật vã trên ghế dài, tôi gặng hỏi mãi Bảo Sơn mới kể đầu đuôi câu chuyện cho tôi nghe. Tôi giận

hết sức, nhưng nghĩ cho kỹ thì đấy cũng là chuyện bình thường. Khi một người đàn ông không còn chủ động được cuộc đời mình nữa và phải phụ thuộc vào một người đàn bà thiếu đạo đức thì làm gì còn uy tín, danh dự với người khác. Câu chuyện đó xảy ra được một vài năm, Bảo Sơn mới bị tai nạn qua đời.

A.30.Hoàng nam Bảo Sơn tự lái máy bay đi tắm biển và đã từ trần khi tài năng đang độ chín. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

NĐX.- *Bà nghĩ sao về dư luận Cựu hoàng Bảo Đại là một ông vua mê gái ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Đàn ông, trừ những người bất lực, còn ngoài ra không ai không mê gái. Ông Bảo Đại là một ông vua có nhiều vợ, nhiều tình nhân cũng không phải là một chuyện lạ so với các ông vua Nguyễn. Những người có chức có quyền dùng tiền bạc, quyền thế ức hiếp người khác để chiếm vợ, con người ta Đông Tây Kim Cổ xảy ra cũng đã thường. Nhưng phải thành thực mà nói rằng: đối với ông Bảo Đại, các bà đến *chim* ông nhiều hơn là ông để ý đến các bà. Có nhiều người đàn bà ngoài miệng nói đứng

đấn đạo đức, mà ở trong có giòi, có sâu. Ông Bảo Đại đẹp trai, to con.

Có nhiều bà đứng đấn lắm nhưng mỗi lần thấy ông là hai má ửng hồng lên là biết như thế nào rồi (kể cả

A.31."Kết quả" một chuyến đi săn của CH Bảo Đại và bạn bè người Pháp tại Alsace. *Ảnh TL của D.Grandclément*

những mệnh phụ phu nhân). Không bao giờ ông đi mò vợ người ta, cướp vợ người ta. Tôi đã chứng kiến nhiều bà lấy lý do bà con, công việc mà bắt bíu lấy ông. Cho nên nhiều khi có việc, tôi đi vắng, ông sợ lắm. Mặt hầm hầm ông hỏi:

- " Bà đi đâu đấy ?"

- " Tôi có việc phải ra phố".

Ông bảo:

- "Không được, bà phải ở nhà đó để tiếp các bà ấy cho tôi!".

Thế đấy.

NĐX.- *Thưa bà, Cựu hoàng mang tiếng là "mê*

gái" nay cô nầy mai cô kia, nếu đúng như thế thì có bao giờ bà ghen không ?

Bà Bùi Mộng Điệp.- *Ớt nào ớt lại không cay, gái nào gái lại không hay ghen chồng.* Nhưng theo phong tục Việt Nam xưa thì một ông quan có năm thê bảy thiếp là chuyện thường. Đó là chuyện quan, còn "ông vua" thì thoải mái hơn. Nhiều ông vua không muốn nạp thêm cung phi mà các quan có con vẫn "tiến" vào để dựa thế. Vì thế, dù đã thoái vị, nhưng cái khoảng ông Bảo Đại có nhiều vợ không phải là một chuyện bất bình thường. Nhưng có khác là ông thích ai, ông ăn nằm với ai về nhà ông đều kể lại với tôi hết. Có lúc ông dẫn về nhà một đoàn và bảo mẹ con tôi phải phục vụ làm tóc, làm móng tay cho họ, mẹ con tôi cũng phải làm. Bởi thế, nhiều người không hiểu cứ thắc mắc:

- "Bà có đi theo ông đâu mà bà biết hết thế ?".

Họ lại hỏi:

- "Sao ông Bảo Đại đi lấy con đầm Monica mà bà không ghen ?".

Tôi đáp:

- "Ông đã lấy bao nhiêu đầm rồi chứ đâu phải đây là lần đầu tiên ông lấy đầm đâu. Đối với đàn bà ông vẫn là một "ông vua" làm sao tôi dám đánh ghen với ai !"

Hơn nữa với địa vị của tôi làm sao tôi dám sử dụng đến những lời ăn tiếng nói thô lỗ tục tằng để đi đánh ghen. Do đó nhiều khi buồn khổ quá, tôi chỉ biết lấy chuyện nuôi dạy con cái cho nên người làm hạnh phúc cho mình mà thôi.

6. Quá buồn....ham chơi

NĐX.- *Xin bà kể cho một vài chuyện Cựu hoàng đi theo đầm !*

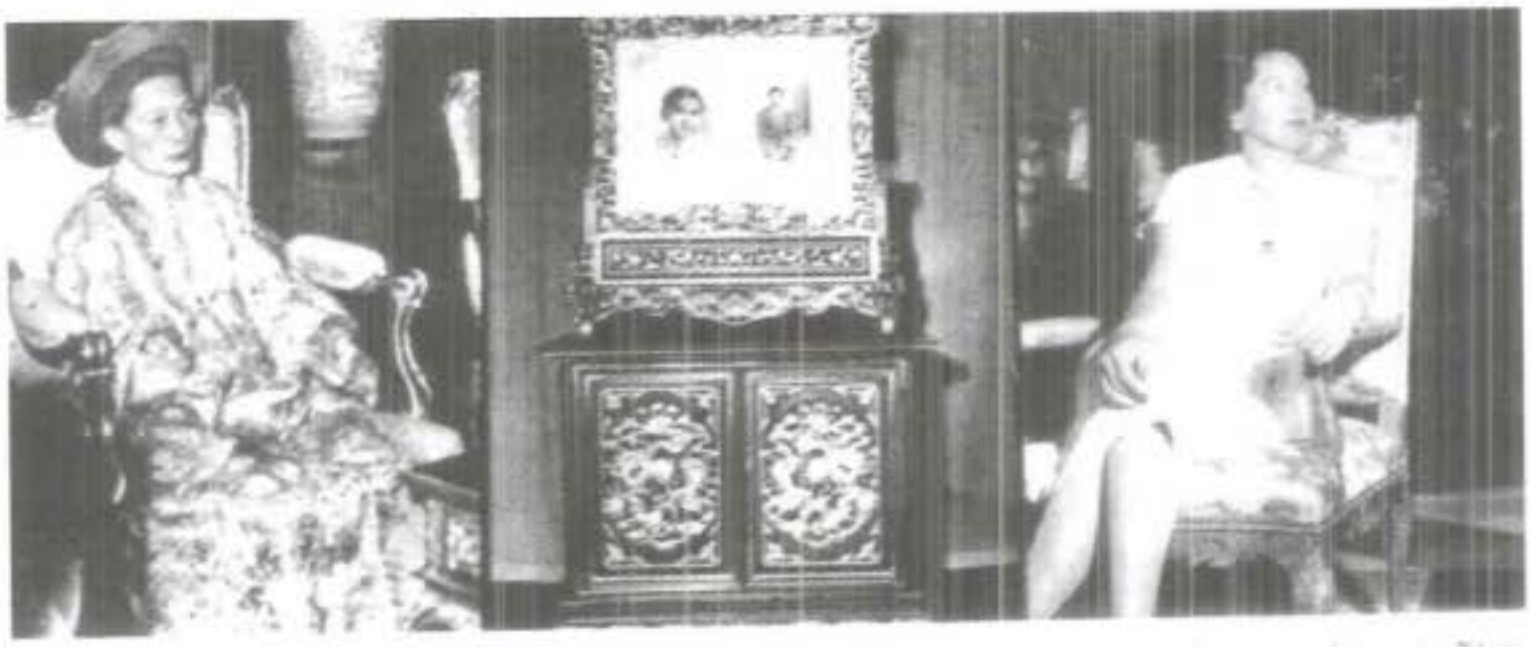

A.32. Sự khác nhau giữa Đoan Huy Hoàng Thái hậu và Nam Phương Hoàng hậu *(Ảnh ghép của một nhà báo Pháp)*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Năm 1955, Ngô Đình Diệm phản bội Bảo Đại-người đã đưa Diệm lên làm Thủ tướng Sài Gòn. Diệm dùng thủ đoạn "trưng cầu dân ý" để lật đổ Bảo Đại làm cho Bảo Đại rất bức xúc. Ông bị bệnh mất ngủ và đâm ra khủng hoảng tinh thần rất nặng. Suốt ngày ông lăm lăm khẩu súng trong tay, vào nhà ra ngõ như đi tìm bắn ai. Người giúp việc sợ ông bắn đều xin nghỉ việc cả. Người ta phải đưa ông về nghỉ dưỡng ở một biệt thự vùng Alsace. Ở đấy buồn, ông bắt bồ với một cô đầm Pháp tên là Vicky. Đây là bà "thứ phi" Tây phương đầu tiên của ông. Bà Vicky sinh hạ được một hoàng nữ tên là Phương Từ. Cô bé lai nầy rất giống bố. Tưởng như thế là

ông có thể phục hồi lại được sự thăng bằng cho tinh thần, nhưng khoản mấy năm sau, sự xung đột lại diễn ra giữa vị Quốc trưởng bị cướp quyền và cô đầm Vicky. Bảo Đại chia tay bà vợ mũi cao nầy. Vốn tính hào hoa, Bảo Đại cho bà Vicky tất cả những gì ông đang có tại Alsace như nhà cửa, đồ dùng, máy ảnh, súng săn...Chia tay xong, Bảo Đại đùng đùng lái xe chở va-li chạy về Paris. Đồ dùng của Bảo Đại rất đắt tiền và mỗi thứ đều gắn liền với những kỷ niệm nên sau đó Hoàng hậu Nam Phương đã phải cho người liên hệ với bà Vicky để mua lại.

Chia tay bà Vicky, Bảo Đại không muốn về với vợ con. Ông đi thẳng đến khu nhà thổ *Pigalle* có cái máy xay gió nổi tiếng Moulin Rouge. Bảo Đại ở chung phòng với cô Clément và gánh bớt tiền phòng cho cô mỗi tháng 3000 frs. Ban đêm Clément đi nhảy, ban ngày đi buôn lậu. Bảo Đại đã bị bắt khi cảnh sát Pháp lục soát hàng lậu trong phòng Clément. Sau đó, tôi phải đi lãnh ông về, trông ông tơi tả như một người mất trí. Chuyện tình với Clément chỉ còn là một kỷ niệm không vui.

Tôi kể vài chuyện chứ làm sao kể cho hết được !

NĐX.- *Thưa bà, có khi nào bà trách Cựu hoàng không chung tình với bà không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Ông Bảo Đại là người Trời cho đội một cái lốt là một "ông vua". Ông quan niệm phải sống trên bao nhiêu triệu con người. Không thể đòi hỏi ông chung tình. Ông mang tiếng là bạc tình; nói với người thường thì được; đối với một ông vua thì không nên. Tôi chấp nhận quan niệm đó cho nên bác Hoàng Xuân Hãn có lúc bảo tôi:

-"Tôi tưởng bà trách ông Bảo Đại lắm chớ không ngờ bà lại chấp nhận cho ông như thế !".

NĐX.- *Theo dư luận mà chúng tôi tiếp nhận được thì giữa bà và các con bà với Cựu hoàng cũng có lúc mâu thuẫn nặng nề ? Thế bây giờ nhớ lại những chuyện ấy bà có còn thù hận Cựu hoàng không ?*

A.33. Hoàng hậu Nam Phương cùng mẹ là bà Long Mỹ Quận công Nguyễn Hữu Hào vào một ngày vui ở lâu đài Thorenc.
Ảnh TL do NĐX st

Bà Bùi Mộng Điệp.- Có lần tôi đã đọc một bài viết ngắn của anh, anh có nhận xét cái nhược của ông Bảo Đại là ông rất nhu nhược. Đúng như thế. Chung quanh ông có biết bao người, người tốt nhiều nhưng người xấu cũng không ít. Trong số đó chắc chắn không thiếu những người không thích mẹ con tôi. Họ xúi ông làm việc nầy, việc kia khi thì để lập công với các con Hoàng hậu Nam Phương, khi thì để làm vừa lòng bà đầm Monique Baudot. Tôi mang tiếng thế này thế kia, tôi biết nhưng tôi không cải chính, không phần trần : "Tôi không phải như thế này, tôi không phải như thế kia !" ...Thực tế cho tôi thấy, khi mà họ đã muốn dựng chuyện nói láo thì mình có cải chính họ

cũng cứ nói láo, mình làm gì được họ? Chính ông Bảo Đại là một ông Cựu hoàng, một ông cựu Quốc trưởng mà ông còn không cần nói, không cần cải chính, không cần ai biết, huống chi tôi ? Tôi là một người tin Phật, khi trong trí tôi, trong bụng tôi thanh thản, tôi ngước mắt nhìn trời tôi không sợ trời, cúi xuống nhìn đất, tôi không sợ đất, nhìn thẳng mặt người lương tâm tôi không thẹn là tôi yên tâm. Thực vậy, cho đến năm tôi 75 tuổi (1999), chưa có một người nào đến trước mặt tôi mà nói "có phải bà ngày xưa thế này, bà như thế kia !". Nếu có một người như thế thì tôi sẽ cám ơn họ và đề nghị họ hãy chờ xem, thời gian sẽ trả lời. Mâu thuẫn giữa Cựu hoàng và mẹ con tôi, lúc nào đó là có thực nhưng không giống như họ đồn đãi đâu. Chuyện gia đình vợ lớn, vợ bé, con bà lớn, con bà nhỏ ở đâu không có. Chuyện cha con tranh chấp, vợ chồng ăn nằm với nhau rồi bỏ nhau xảy ra ghen tuông làm sao không có. Nhưng bảo rằng thù chồng thì tôi không bao giờ có.

NĐX.- *Bà được bà Từ Cung thương mến như vậy, có khi nào ở bên Pháp bà có ý định mời bà ấy sang thăm một lần nào không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Có một vài lần. Khi Đức Từ thấy ông Diệm có những biểu hiện phản bội ông Bảo Đại, Đức Từ viết thư cho tôi bảo tình hình rắc rối lắm, Ngài muốn qua Pháp thăm các cháu và nhân thể lánh mặt một thời gian. Tôi thưa chuyện lại với ông Bảo Đại. Tôi đề nghị:

- "Nên đón Ngài sang cho gia đình được đoàn tụ. Một mình Ngài ở bên nhà nhỡ có việc gì thì rồi hối cũng không kịp".

Ông Bảo Đại không đồng ý. Ông bảo:

-"Đức Từ phải ở Huế để trông nom lăng miếu. Bọn Diệm có trở mặt thì chúng cũng không dám động đến Đức Từ đâu. Hơn nữa Đức Từ qua đây thật là phiền. Phiền nhất là chỗ ở".

Thật như thế. Cái phòng lớn ở *Château de Thorenc*[19] đã dành làm chỗ ở cho bà Quận Mỹ - thân mẫu Hoàng hậu Nam Phương. Nếu Đức Từ qua ở cái phòng nhỏ bên cạnh rồi thì một bên Đức Từ tụng kinh Phật, bên kia bà Quận Mỹ cầu nguyện kinh Chúa thì cũng khó nghe. Tôi bảo:

- "Thế Ngài với bà Hoàng đi mua một cái nhà cho Đức Từ đi ?" .

Ông bảo :

- "Đức Từ qua đây để ở với con với cháu, đưa bà qua mà để bà ở riêng bà không chịu đâu. Château thì để mẹ vợ ở, vô lẽ để mẹ mình đi ở ngoài được sao ?

Biết thế tôi mới bảo:

- "Thôi, tôi có cái *villa*[20] ở bên cạnh Château, để tôi đón Ngài qua ở với tôi vậy. Tôi nấu nướng cho Ngài ăn, Ngài sai việc gì thì tôi chạy".

Ông Bảo Đại trợn mắt:

- "Ôi, ôi ! Nếu em làm thế thì em chết nữa, bà Hoàng sẽ làm chả em ngay. Em mà bị làm chả thì lại phiền cho Đức Từ. Thôi, thôi dẹp cái chuyện ấy đi !"

Không thực hiện được việc mời Đức Từ qua Pháp, tôi buồn hết sức nhưng mà cũng phải dẹp. Tôi viết thư cho Đức Từ xin hẹn một dịp khác. Đức Từ cảm nhận được có

---

(19) Lâu đài Thorenc của Cựu hoàng Bảo Đại ở Cannes.

(20) Biệt thự

chuyện lục đục ở bên nầy nên bà cũng đồng ý. Sau đó bà có gợi ý muốn sum họp gia đình nhưng ông Bảo Đại cũng tìm cách thoái thác. Đến hồi sau Tết năm Mậu Thân (1968), bà gởi cho tôi một cuốn băng *cassette* thu tiếng của bà ngồi tụng kinh trong lúc Mỹ thả bom ầm ầm. Nghe cuốn băng tụng kinh của bà Hoàng Thái hậu hoà với tiếng bom và tiếng đại bác của Mỹ, tôi không cầm được nước mắt. Tôi thương bà hết sức nhưng không biết làm sao có thể gặp được bà. Tôi giục ông Bảo Đại đến nhờ Toà Đại sứ Mỹ ở Paris giúp nhưng ông Bảo Đại bảo :

- "Em nghĩ Đại sứ Mỹ có thể giúp thì em đến gặp họ đi ! Còn anh thì không có quan hệ gì với Mỹ cả".

Không được ông đồng ý làm sao tôi dám đi. Từ đó cho đến ngày bà qua đời, tôi không còn cơ hội nào để có thể mời bà sang Pháp được nữa.

NĐX.- *Thưa bà, hồi Đức Từ Cung qua đời ở bên nhà, nghe nói bên nầy giữa bà và Cựu hoàng có chuyện bất bình, chuyện đó có không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Có. Nhờ Sư bà Diệu Không giúp mà cô Lê Thị Dinh[21] và ông Tôn Thất Hàng[22] có thể báo tin cho tôi biết Đức Từ đã qua đời rồi. Tôi hết sức thương tiếc. Nhưng hồi đó (1980) liên lạc với bên nhà còn khó khăn lắm nên tôi không biết làm thế nào để có thể gởi lời phúng điếu và tiền về lo đám tang cho Ngài được. Tôi phải cầu cứu đến ông Hoàng Xuân Hãn.

Ông Hãn bảo:

- "Chuyện nầy khó lắm, nhưng mà bà phải làm. Mặc

---

[21] Người bà con của ông Bảo Đại, phục vụ Đức Từ cho đến lúc Đức Từ lâm chung.

[22] Người được bầu làm Chủ tịch Hội đồng Nguyễn Phước tộc, từ năm 1969.

dầu vậy, Bà đi một mình không được đâu. Bên nhà người ta chưa hiểu bà với ông Bảo Đại bây giờ như thế nào cả nên họ sẽ hỏi bà rắc rối lắm đó.Vậy bà lái xe qua đây ngay, tôi sẽ đi với bà đến Toà Đại sứ Việt Nam. "

Đúng như lời ông Hãn, các ông ở Toà Đại sứ vặn vẹo tôi đủ điều. Họ hỏi tôi gửi tiền về với tư cách gì, để làm cái gì, lo cái gì, đám ma như thế nào....Trời đất ơi, khó ơi là khó. Có ông Hoàng Xuân Hãn đứng sau tôi mà còn khó đến như thế huống chi tôi đến xin một mình ! Tôi bảo:

- "Đức Từ Cung Hoàng Thị Cúc là mẹ ông Bảo Đại. Ông Bảo Đại bỏ bà, không lo gì cho bà cả. Tôi làm dâu bà, tôi đã ở Huế với bà, bà rất thương tôi. Bây giờ bà mất, ông Bảo Đại không lo được cho mẹ ông nên tôi phải lo. Ngoài ra, tôi chẳng có tư cách gì khác. Nếu tôi không làm được một cái gì cho bà thì người ta sẽ cười tôi và lương tâm tôi sẽ không yên được, đến khi chết tôi cũng không thể nhắm mắt được".

Nghe tôi than như thế mấy ông cán bộ của ông Mai Văn Bộ phải chấp nhận cho tôi gởi tiền về bằng con đường nhanh nhất. Và cũng nhờ Sư bà Diệu Không chuyển lại. Đám tang Đức Từ xong, ông Tôn Thất Hàng gởi cho tôi cả một bộ ảnh đám tang. Dù tôi không được dự nhưng biết được đám tang tổ chức với đầy đủ lễ nghi. Hai ông Hoà thượng Thích Đôn Hậu và Thích Mật Hiển làm chủ lễ. Chính quyền thành phố Huế giúp đỡ giải quyết tất cả những yêu cầu của đám tang bà Hoàng Thái hậu cuối cùng của Việt Nam. Số tiền tôi gởi về trang trải được các chi phí cho đám tang. Người ta cứ tưởng tiền đó là tiền của ông Bảo Đại gởi về lo đám tang cho mẹ. Tiền của ông hay tiền của tôi cũng là tiền của con của dâu lo cho mẹ cả thôi. Việc thiêng liêng như thế

cho nên biết người ta hiểu nhầm tôi vẫn không cải chính. Lúc đó ông Bảo Đại và các con ông không liên lạc được với bên nhà. Ông có muốn làm một cái gì đó cho mẹ ông cũng khó lắm. Tôi tưởng ông không làm được mà tôi đã làm thay cho ông, ông phải cảm ơn tôi, nhưng không ngờ....Mấy năm gần đó ông bị bà Monica bắt chẹt. Bà bắt ông Ngài phải ra Đốc lý làm phép cưới bà, nhưng ông Bảo Đại sợ Đức Từ phản đối nên ông cứ hẹn rày hẹn mai. Bây giờ Đức Từ đã qua đời, ông không còn ái ngại gì nữa cả. Không rõ có phải ông muốn làm vừa lòng bà Monica hay không mà khi nghe tin tôi gởi tiền về lo đám tang cho Đức Từ, thay vì ông cám ơn tôi đã lo liệu cho mẹ ông,thì ông lại phản ứng tôi ầm ầm:

VILLE DE PARIS

MAIRIE ANNEXE du 16e arrondissement

26

EXTRAIT des minutes des actes de mariage

AV

Le dix neuf janvier mil neuf cent quatre vingt deux a été célébré le mariage de: Son Altesse le Prince VINH THUY Son Altesse Impériale BAO DAI , né à Hué (Vietnam) , le 23 octobre 1913 , fils de KAI DHIN et de TU CONG , décédés. ../..ET DE Monique Marie Eugénie BAUDOT , née à Saint Amand Montrond (cher) , le 30 avril 1946 , fille de Lucien Henri BAUDOT et de Hélène Marie Madeleine LEGEAI. Contrat de mariage reçu le 14 janvier 1982 par Maitre Emile François LE BRETON notaire associé à Paris./..

Pour [illegible]

[illegible] 16 JAN 1983

Officier d'Etat-Civil

Germaine CHANDIOUX

MAIRIE ANNEXE VILLE DE PARIS 16e arrondissement

A.34. Giấy kết hôn của Hoàng tử Vĩnh Thụy (CH Bảo Đại) và cô Monique Baudot do Toà Đốc lý Quận 16 (Paris) ký ngày 18-1-1983. *TL do NĐX st.*

- "Đức Từ là mẹ của tôi, Mộng Điệp là vợ không có phép cưới, không được làm như thế !".

Trời đất. Ngoài bà vợ cả, có ông vua Nguyễn nào trước ông làm phép cưới với các bà vợ thứ đâu ! Ông Bảo Đại biết chán chuyện ấy nhưng ông cứ nói để che giấu sự thiếu sót của một người con ham chơi như ông mà thôi. Nghe bà Hoàng Thái hậu cuối cùng qua đời được Chính quyền cộng sản giúp đỡ cho mượn 15 chiếc xe để đưa tang với đầy đủ lễ nghi của Phật giáo, báo chí Pháp đến nhà tôi xin tin tức và hình ảnh. Tất cả ảnh đám tang Đức Từ Cung tôi đều có hết, nhưng khi báo chí xin, tôi không dám cho. Tôi mà cho thì ông Ngài lại tức tôi. "Đức Từ không phải là mẹ của bà, bà không được làm như thế". Cũng chính vì lẽ đó mà nhiều người bên nầy gặp tôi hỏi:

A.35. Bà Mộng Điệp với con trai, con gái, dâu rể cháu ngoại vào cuối những năm tám mươi. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

- "Đức Từ mất, bà là dâu, bà là Phật tử, bà phải đi với ông Ngài đến chùa làm lễ cầu nguyện cho Ngài chứ? Vô lẽ để lặng lẽ như thế nầy sao ?".

Trời ơi ! Có ai biết nỗi khổ tâm của tôi lúc ấy ra sao đâu ! Trong lúc Ngài đang lấy lòng bà Monica thì đời nào ông Ngài dám đi với tôi đến chùa ! Còn nhắc ông cầu nguyện cho mẹ ông thì ông sẽ đưa vong linh bà vào nhà thờ ngay thôi. Đâu có được. Đưa bà vào nhà thờ bà đánh chết. Lúc còn sống Đức Từ không thích người đi Đạo. Nghe bên nhà cử hành lễ tang Đức Từ rất tử tế, và gởi đầy đủ hình ảnh đám tang cho tôi, ông càng tức tôi hơn. Ông trách tại sao bên nhà không gởi cho ông mà lại gởi cho một người vợ không có phép cưới như tôi ! Nhưng ông không dám nói thẳng điều đó ra. Giận cá chém thớt, ông đổ hết "tội lỗi" lên đầu tôi. Tôi biết ông giận nên sau đó tôi có nhờ mấy người bạn đến gặp ông, bảo ông:

- "Ông đừng giận nữa. Ông không giúp mẹ ông được thì người ta giúp. Đức Từ là mẹ của ông chứ có ai dành của ông đâu. Tại sao ông không cám ơn người đã giúp mẹ ông mà ông lại đi oán trách họ! Đáng lẽ bà Mộng Điệp trách ông mới phải chứ ?".

Thế đấy ! Đàn ông mà khi đã đi theo gái rồi thì ít người còn thương vợ con ở nhà. Ông Ngài đã từng nói với một người quen của tôi:

- "Khi nào tôi về lại trong nước, tôi sẽ chặt cái đầu của Mộng Điệp trước !".

Người ta nói "Thương nhau lắm, cắm nhau đau" . Ai đã ở trong hoàn cảnh như tôi mới hiểu hết ý nghĩa câu nói ấy.

NĐX.- *Thưa bà, nghe nói Cựu hoàng có đưa các con bà ra toà, chuyện lạ quá, xin bà cho biết việc ấy thực hư như thế nào !*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Chuyện ấy có thực nhưng nói ra đau lòng lắm. Các con tôi với ông Ngài đều được ông

Ngài ra Đốc lý làm giấy khai sinh cho cả. Các tên Phương Thảo, Bảo Hoàng, Bảo Sơn đều do Đức Từ đặt và đều đã được Hoàng tộc đưa vào Tôn phổ. Nhưng sau khi Đức Từ qua đời (1980), ông Ngài làm hôn thú với bà Monica (vào ngày 19.1.1982) rồi được bà Monica dắt đi Đạo. Sau khi làm hôn thú với bà Monica, ông bèn đưa các con tôi ra tòa xin hủy bỏ hết các giấy khai sinh của các con tôi. Tòa thấy chuyện lạ đời không chấp thuận. Ông khai tôi không phải là vợ ông, không có hôn thú cho nên con tôi không phải là con ông. Toà án của Pháp làm việc theo luật, mà luật của Pháp là vợ phải có hôn thú. Tội cũng như hàng trăm bà vợ thứ của các vua Nguyễn trước kia làm gì có hôn thú. Ông bám vào chuyện không có hôn thú để kiện tôi. Toà tống đạt trát đòi tôi ra hầu toà. Họ thẩm vấn hành hạ tôi suốt cả ngày, khổ cực, tủi hổ không biết nói làm sao cho hết. Giống như một trò xiếc. Thật khóc hổ ngươi cười ra nước mắt. Nhưng

A.36. Hoàng nữ Phương Thảo ngày trở thành bà Cassan.
Ảnh TL do NĐX st

cực nhọc, tủi hổ đến mấy tôi cũng không thể nói xấu ông Ngài giữa toà được.

Tôi hiểu rất rõ. Tất cả những trò xiếc đó đều do bọn luật sư bày cho bà Monica để kiếm tiền thôi. Monica sợ ông Ngài còn là bố của các con tôi thì sau nầy ông phải chia gia tài của ông cho chúng nó. Ông Ngài phải lìa bỏ các con để sau nầy bà Monica ôm trọn gói tài sản của ông. Nhưng sự thực ông Ngài có còn giữ được cái gì có giá trị nữa đâu mà chia, mà thừa kế !

Con trai tôi học giỏi, có bằng cấp cao, có địa vị, có lương khá; con gái tôi lấy chồng quý tộc giàu có, không đứa nào mơ màng đến tài sản của cải của ông bố ham chơi cả. Thế mà bị ông bố vác đơn đi kiện chối bỏ. Thật là chuyện oái oăm. Nhưng mà nghĩ lại, tôi cũng không lấy làm lạ cho hoàn cảnh của mình. Con tôi là con bà thứ không có hôn thú còn có cái lý để ông kiện ra toà, chứ ngay cả đến Hoàng Thái tử Bảo Long - con của Hoàng hậu Nam Phương với Hoàng đế Bảo Đại, cả nước Việt Nam, cả thế giới đều biết; chuyện đã vô sử sách thế mà ông cũng đưa ra tòa đòi tiền, đòi ấn, đòi kiếm làm ầm cả lên cái đất Paris này một thời. Vì quá nhu nhược ông đã để cho bà Monica giật dây gây ra mấy vụ kiện vợ, kiện con như thế. Những vụ kiện đó chỉ làm xấu mặt ông, làm mất hết tình nghĩa vợ chồng, cha con chứ ông có đạt được gì đâu. Tất cả những chuyện tráo trở, lật lọng đó đều do cái tham sân si của con người sinh ra cả mà thôi ! Biết thế cho nên tôi vẫn không giận ông. Bây giờ ông đã đi theo Đức Từ về thế giới bên kia rồi; bà Monica (sinh năm 1946 cùng tuổi với Phương Thảo) rồi ra không biết có thể ở thế được không hay sẽ đi bước nữa (?); các con ông vẫn không thể bỏ ông được. Và tôi, vẫn giữ hương khói cho ông cho đến lúc gặp lại ông ở chốn suối vàng.

NĐX.- *Thưa bà, trong thời gian ở Pháp, Hoàng hậu Nam Phương vẫn còn rất đẹp, nhưng vì sao lại có dư luận nói rằng Cựu hoàng hay bỏ nhà đi chơi ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Ông Bảo Đại và bà Nam Phương sống chung trong lâu đài Thorenc nhưng suốt ngày không ai nói với ai một câu. Ông Ngài sống tự do quen rồi, ở lâu đài Thorenc Cannes[23] thì sự tự do ấy bị hạn chế một phần nên ông hay đi chơi để được tự do. Cái phòng chính trong Château dưới Cannes bà Nam Phương dành cho bà cụ Quận Mỹ ở như tôi đã kể, ông Bảo Đại chỉ được dùng một phòng nhỏ nên ông bực bội lắm. Hơn nữa, Hoàng hậu Nam Phương bị bịnh điếc. Nói chuyện với bà phải nói thật to, như thế ông Ngài càng không thích. Ông có mua cho tôi một cái nhà nhỏ ở gần đó. Sau nầy khó khăn, ông đem cầm cái Château của ông bà, không có tiền trả lại họ lấy mất và chỉ trả cho ông một số tiền rất rẻ. Bây giờ, người ta đập hết những cái cũ và xây vào đó bao nhiêu dãy *immeubles* mới rồi.

A. 37. Hoàng nữ Phương Thảo (người đứng đầu bên trái) là một người mẫu của giới quý tộc châu Âu. *Ảnh TL của PT do NĐX st.*

---

[23] Cannes là thị trấn thuộc quận Grasse ở miền Nam nước Pháp, có trên 50 ngàn dân; là một địa điểm tắm biển và nghỉ đông lý tưởng ; có công nghệ luyện kim, ngành hàng không, công nghệ dệt.

7. Những năm cuối đời của các bà

NĐX.- *Hoàng hậu Nam Phương lâm chung như thế nào bà có biết không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Bà Hoàng mất vì bị sốt. Bên này họ gọi là *cancer* hạch. Bà Hoàng có cái cổ rất đẹp, nhưng không biết từ bao giờ nó mọc một cái hạch. Ở miền Bắc người ta gọi là bệnh tràng hạt. Bệnh nầy hay gây ngứa ngáy khó chịu lắm. Mỗi lần cơn ngứa nổi lên bà rất khó tính. Ở Pháp không có thuốc chữa bệnh nầy. Ông Bảo Đại phải cử người sang Thụy Sĩ mua thuốc cho bà. Thuốc ngủ và thuốc bôi. Có lẽ vì bực bội ông chồng ham chơi và bệnh ngứa gây cho bà khó ở nên vào những năm cuối đời bà đã ở ẩn tại *Domain de la Perche* thuộc làng Chabrignac (vùng Coorèze[24]) cách phía nam Paris hàng bốn năm trăm cây số. Tôi chưa có dịp xuống đó. Một người hầu của bà cho tôi biết, bà đi công chuyện về mệt mà đánh bóng bàn rồi vô tắm nên bị cảm sốt. Bảo Thăng- người con trai út lại bảo bà sốt xong bà đi tắm, bà ho nhiều và khó thở. Bệnh sốt như thế không có gì nặng nhưng vì ở vùng quê hẻo lánh không có bác sĩ cho nên bệnh nhẹ trở nên nặng và khi bác sĩ đến thì không cứu được nữa. Tội nghiệp, bà mất lúc mới có 49 tuổi. Nếu ở Paris thì bà chưa mất đâu ! Bà Hoàng mất ông Bảo Đại cũng không biết. Tôi phải điện thoại cùng khắp mới báo được với ông. Bà mất trước mấy tháng thì ông Diệm bị đảo chính giết chết. Khi ấy, tôi và bà vợ

---

(24) Địa phương ở vùng trung tây nước Pháp.

ông Phạm Bích hay nói với nhau: "*Bà Hoàng không sống thêm ít tháng nữa để thấy anh em nhà họ Ngô chịu sự phán xử về cái tội họ đã bước qua lời thề*".

A.38. Khách đến thăm phải nói thật to Hoàng hậu Nam Phương mời nghe được. *Ảnh của bà NTL do NĐX st.*

NĐX.- *Thưa bà, bà có biết những năm cuối đời Hoàng hậu Nam Phương sống như thế nào không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Những năm cuối đời của Hoàng hậu Nam Phương đúng vào thời gian tôi phải chăm lo nuôi các con và lo cho ông Ngài nên bà Hoàng đã sống ra sao, tôi cũng không biết nhiều. Thời gian đó bà sống ở *Domain de la Perche* thuộc làng Chabrignac dưới

Corrèze, cách đây bốn năm trăm cây số, ở một vùng hẻo lánh, khó đến. Nếu có điều kiện anh nên về dưới một chuyến để tìm hiểu cụ thể. Ở cái đất Pháp nầy mấy chục năm qua chẳng ai chú ý đến những năm cuối đời của Hoàng hậu Nam phương cả[25].

NĐX.- *Vâng, tôi sẽ tìm cách đi và sẽ tường thuật lại với bà. Thưa bà, xin phép bà cho tôi hỏi thêm, mấy mươi năm sống trên đất Pháp bà có được Chính phủ Pháp và người Pháp giúp đỡ gì không ? Hoặc bà có bị làm khó dễ gì không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Từ ngày theo ông Bảo Đại qua đây, phải nói là nhờ nước Pháp dung nạp, gia đình tôi mới sống được cho đến ngày hôm nay. Các con tôi đều được học hành tử tế. Cái ơn của nước Pháp vô cùng lớn lao. Nhưng như tôi đã kể với anh, Chính phủ Pháp không ưa ông Bảo Đại, mà tôi là vợ ông Bảo Đại thì tôi cũng phải sống ra làm sao để không đến nỗi mất mặt chồng với người ta. Dù chỉ là một người đàn bà Việt Nam, nhưng không ai ở cái nước Pháp nầy có thể bắt chẹt được tôi. Bởi vì, làm gì tôi cũng thực hiện đúng luật lệ của Pháp. Đến giờ nầy tôi chưa hề ngã tay xin nước Pháp một đồng xu, bạc cắc nào. Và tôi phải giữ như thế cho đến lúc chết. Người Bắc tôi hay nói: "*Con cà cuống khi chết cái đít vẫn còn cay*". Đằng nào mình cũng chết, cũng mất. Vậy thì cho đến chết mình cũng phải giữ một cái gì chứ! Tôi vẫn đóng thuế để trả cho cái *Sécurité sociale*[26], đến bây giờ tôi vẫn trả. Người đi làm thì khỏi, mình không đi làm phải đóng. Đến nay người ta bảo tôi:

---

[25] Xem Phụ chép ở cuối kỳ nầy. NĐX

[26] Bảo hiểm xã hội

- " Hãy làm một cái giấy gởi ra ngoài Đốc lý (Mairie) của Pháp thì người ta sẽ bỏ cho bà, tha cho bà khỏi đóng".

Tôi đáp:

- "Sống mấy chục năm đều đóng rồi, bây giờ sắp chết rồi còn vác đơn đi xin để làm gì nữa. Tôi không xin". Chết là hết. Bây giờ còn chút gì thì bán dần mà ăn. Chết rồi cũng thôi.

NĐX.- *Thưa bà, có khi nào bà nghe một dư luận không đúng về bà không ?*

Bà Mộng Điệp.- Tôi nghe nhiều chuyện lắm. Có một hồi báo chí bên Mỹ họ viết, tôi bỏ ông Bảo Đại để đi lấy chồng; lấy một ông Tây và có một thằng con riêng. Cái dư luận đó đồn về tận bên nhà làm cho Đức Từ cũng phân vân. Sự thật thì trước khi tôi lấy ông Bảo Đại, tôi đã có một người con trai với ông Đốc tờ Phán mà tôi đã kể nhiều lần với anh. Đầu năm 1950, ông Bảo Đại biết tôi có đứa con nhỏ, ông bảo ông không thể công khai nhận nó được, nhưng mà ông coi nó như con, con nuôi. Ông cho người ra Hà Nội tìm và đưa nó vào Đà Lạt với tôi. Mấy chục năm còn son trẻ không đi lấy chồng đến lúc sáu bảy chục tuổi mà còn đi lấy chồng cái ngữ gì nữa. Nhưng mà họ vẫn đồn, vẫn nói và vẫn viết báo được đấy. Có lúc họ còn đồn là tôi đã chết rồi nữa kia !

NĐX.- *Thưa bà, bà đang nghĩ gì về đất nước Việt Nam chúng ta ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Sau chiến tranh đất nước dần dần ổn định. Tôi thấy có một lớp trẻ bắt đầu thay thế lớp già, rất có khả năng. Tôi rất hy vọng. Nước mình hiện nay còn nhiều khó khăn nhưng phải nhìn về tương lai. Từ sau ngày Pháp thuộc đến nay, chưa bao giờ mình

được thoải mái tinh thần, trên đầu mình không có Tàu, không Nhật, không có Tây, không Mỹ, không Nga sô; như bây giờ cả cái cổ mình không bị buộc vào một cái gì cả. Mình chỉ còn thiếu thốn về vật chất thôi. Nếu có sự đồng tâm hiệp lực, chống tham nhũng, vượt qua cái khó đó không phải là chuyện không làm được. Những cái khó nhất thì nước mình đã vượt qua được cả rồi.

NĐX.- *Vào cái tuổi "cổ lai hy" nầy bà còn có ước vọng gì nữa ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Khi đã tin Phật thì cuộc đời rất nhẹ nhàng và thanh thản. Cụ Trần Trọng Kim đã dạy tôi về cái thuyết nhân quả, giải thoát, luân hồi, tham sân si. Tôi không tranh chấp với ai, không vướng bận vào chuyện vật chất. Lúc làm vợ một ông Quốc trưởng sang trọng không bao giờ phải nghĩ đến chuyện tiền nong cũng như lúc đi mở tiệm uốn tóc làm móng tay cho cả thiên hạ để lấy tiền nuôi con tôi vẫn thấy thanh thản như thường. Bây giờ gần đất xa trời, chỉ sống với đồng tiền bảo hiểm khiêm tốn tôi vẫn không lo. Việc gì nặng nhọc tôi phải nhờ bà *cồng-xẹc*[27] giúp, việc gì có thể làm được tôi tự tay làm. Bây giờ tôi không còn thích cái gì nữa cả. Tôi không thèm thuồng, không ước ao, không hy vọng chi hết. Tôi cho rằng, mình đã đủ quá rồi. Trải qua nhiều đoạn đời sống với ông Ngài, mắt tôi đã thấy tiền, tay tôi đã sờ và tiêu được tiền. Nhiều người đàn bà vợ ông Ngài, nhiều người đàn bà Việt Nam sang Pháp nầy, không có mấy người được hưởng hạnh phúc (của đàn bà) như tôi. Có nhiều người có tiền, nhiều tiền hơn tôi nhưng họ không có cơ hội để mà xài tiền và họ cũng không có cơ hội để mà mua sắm chưng diện đi ra ngoài

[27] Nói tắt của từ Conservatrice có nghĩa là người gác các chung cư

như tôi. Tôi có một ông chồng đẹp trai, có địa vị, có tiếng, có tiền, cái gì cũng hơn người ta hết. Thế mà cuối cùng cũng không là gì hết. Vậy thì bây giờ tôi còn ham muốn cái gì nữa ?

NĐX.- *Có lần bà đã có ý định lúc trăm tuổi sẽ về tìm nơi an nghỉ cuối cùng ở Huế - Việt Nam ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi đã nói với Phương Thảo và Jean Bùi, tôi có ước mong sau nầy hai con tôi giúp đưa tôi và cốt tro hai em Bảo Hoàng và Bảo Sơn về một mảnh đất rừng nào đó ở gần hồ Lak (Buôn Ma Thuột). Không cần phải có ai săn sóc. Tôi không muốn về Huế vì Huế vẫn còn cái quyền uy của một thời vua chúa. Nếu có thể thì đặt một cái bát hương cho tôi ở chùa Khải Đoan là tốt nhất. Chính ông Bảo Đại cũng đã dặn tôi mai sau ông chết đừng đưa ông về Huế nữa. Ông muốn chôn ở Buôn Ma Thuột vì ở đó còn có voi, có cọp. Nhưng rất tiếc cuối đời ông lại lấy một bà đầm có phép cưới, mình mà thò đầu ra nói chuyện nầy là bị chặn ngay. Và bây giờ, nếu bà đầm không ngăn chặn thì các ông cha đạo họ cũng sẽ làm khó dễ, bởi vì ông Bảo Đại đã nghe lời Monica đi Đạo rồi. Nhưng rồi nghĩ cho kỹ, tôi thấy ở cái đời nầy chuyện gì rồi ra cũng đều do ông Trời định đoạt cả. Tôi đâu ngờ, ông Ngài lại chết trước tôi và chết trong tay một mụ đầm như thế ! Thôi, mình là Phật tử sống hay chết ở đâu cũng thế mà thôi. Chết ở đâu cũng là chết.

Phụ chép: Về thăm Domain de la Perche

Thực hiện lời hứa với bà Bùi Mộng Điệp, tôi đã về thăm Domain de la Perche - nơi tịnh dưỡng cuối đời của Hoàng hậu Nam Phương ở Chabrignac. Đây là một làng quê xây dựng trên vùng đồi có những mái nhà xám với bốn trăm dân, cách Brive-la Gaillarde ba mươi cây số. Khu nhà của bà xây dựng ở lưng chừng đồi, nhìn ra xa toàn đồng ruộng và ao hồ.

Người địa phương cho biết: Lúc thịnh thời, Domain de la Perche của Hoàng hậu có đến 160 mẫu đất và một đàn bò sữa ngót trăm con. Dân làng còn nhớ, suốt 5 năm bà ở đây, Cựu hoàng Bảo Đại chỉ về thăm bà có 3 lần. Lần về được nhớ nhất là vào dịp đám cưới của Phương Liên với một chàng thanh niên Bordelais.

Buồn việc nước, buồn việc nhà, Hoàng hậu tự giam mình trong ngôi nhà đá cẩm thạch. Hoạ hoằng lắm bà mới về Paris ở lại vài ngày. Ngày 14 tháng Chín năm 1963, sau khi đi Brive về, bà than là bị đau cổ. Hôm sau, bà cho gọi bác sĩ và bác sĩ đến chẩn bệnh cho biết, bà bị viêm họng nhẹ và sẽ khỏi ngay. Nhưng không ngờ vài tiếng đồng hồ sau, Hoàng hậu lại bảo khó thở. Mấy cô phục vụ, cũng như ông quản gia chạy đi gọi ông Jouillac ở thôn bên cạnh cũng như ông Pompadour ở một ngôi làng nhỏ khác cách đó chừng mươi cây số nhờ tìm một bác sĩ khác. Nhưng không ai giúp kịp. Hoàng hậu, càng khó thở hơn trong từng phút một. Người nhà đưa bà vào giường và rồi chẳng lâu sau bà trút hơi thở cuối cùng ở tuổi 49. Ngoài những người phục vụ, lúc lâm chung bên cạnh bà không có một người thân nào.

Đám tang bà được tổ chức một cách đơn giản, lặng lẽ như những năm tháng cuối đời của bà. Khách đến phân

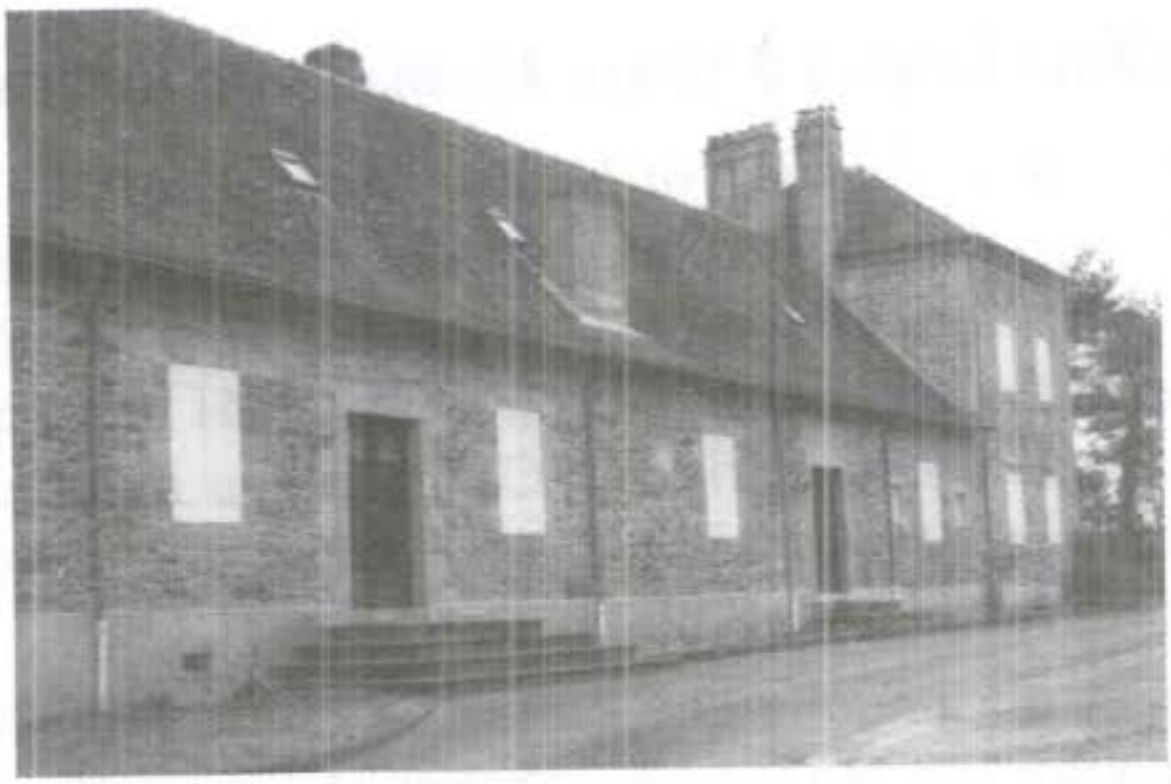

A.39. Một dãy nhà trong trang trại De la Perche của Hoàng hậu Nam Phương ở Chabrignac. *Ảnh NĐX.*

ưu có một vài viên chức ngày trước từng làm việc với Cựu hoàng Bảo Đại, ông Tỉnh trưởng người Pháp, mấy vị dân biểu, bà Công chúa Như Lý - thứ nữ của Cựu hoàng Hàm Nghi. Do đó dư luận báo chí Việt Nam hàng chục năm sau vẫn không biết bà Hoàng hậu cuối cùng của nền Quân chủ Việt Nam đã qua đời lúc nào.

Quan tài của bà được an táng ngay tại Chabrignac, trong một nghĩa địa của gia đình De la Besse (bên nhà chồng của Công chúa Như Lý).

Nơi an nghỉ cuối cùng của bà chỉ là một nấm mộ đơn sơ, thấp lè tè, thật không tương xứng với những mộ phần hình khối nặng nề vùng Corrèze ở bên cạnh. Trên mộ bà dựng một tấm bia ghi lại bằng tiếng Pháp tước hiệu và tên thật thời Bà còn con gái:

"Ici repose l'Impératrice d' Annam
née Jeanne Mariette Nguyen Huu Hao"

(Đây là nơi an nghỉ của bà Hoàng hậu Việt Nam tên là Jeanne Mariette Nguyễn Hữu Hào).

Ở phía sau tấm bia trang trí hình dây hoa và khắc dòng chữ Hán

"Đại Nam Nam Phương Hoàng Hậu Chi Lăng"

(Lăng Mộ của bà Hoàng Hậu Nam Phương của nước Đại Nam).

Khi tôi đến thăm (đầu năm 1999) Domain de la Perche của Hoàng hậu Nam Phương xưa đã trao qua nhiều chủ, chủ cuối cùng là một người nước ngoài, họ sử dụng khu vực nầy để nuôi ngựa đua.

Trở lại Paris, tôi thưa chuyện với bà "thứ phi" Bùi Mộng Điệp, bà "thứ phi" không cầm được dòng nước mắt ngậm ngùi.

A.40. Bia lăng của HH Nam Phương ở Chabrignac. *Ảnh NĐX.*

8. Đám tang
Cựu hoàng Bảo Đại

NĐX.- *Tôi được biết bà không có mặt trong suốt quá trình tổ chức đám tang Cựu hoàng Bảo Đại, thế bà có theo dõi và có nhận xét gì về đám tang nầy không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Ông Bảo Đại mất lúc 5 giờ chiều, một giờ sau tôi được tin. Các nhà báo phôn cho tôi biết. Tôi chờ thông báo của Bảo Long để đến cùng lo đám tang cho ông Ngài. Vì từ sau năm mươi năm nay, cái gì trong gia đình cũng nhường cho Đông cung Thái tử hết. Dù ông Bảo Đại đã thoái vị, không còn việc Bảo Long kế nghiệp nữa nhưng ông vẫn còn là người đứng đầu trong dòng họ Nguyễn Phước. Tôi nói với các con tôi:

- "Phải chuẩn bị sẵn một số tiền, khi ông Bảo Long dám đương đầu với bà Monica, để lên tiếng đứng ra tổ chức đám tang cho ông Ngài, không phải chờ Bảo Long mời, ta cũng ra mặt "phò" Bảo Long. Ta sẽ đưa tiền giúp Bảo Long lo đám tang cho ông Ngài".

Nhưng rồi chờ mãi vẫn không thấy ông Bảo Long đâu cả. Ai ngờ Bảo Long không biết làm và đã chịu thua bà Monica, để cho bà Monica tung hoành với mọi người. Thế thì thôi, tôi còn đến làm gì nữa.Thật là đau lòng. Tôi buồn hết sức.

NĐX.- *Thưa bà, mặc dù không còn sống với nhau, nhưng nơi Cựu hoàng sinh sống vào những thập niên cuối đời ở quận 16 (Paris) và nơi bà đã ở mấy chục năm ở quận 12 nầy không xa nhau lắm, vậy bà có biết những*

năm cuối đời Cựu hoàng sống ra sao không ? Và Cựu hoàng qua đời trong trường hợp nào ?

A.41. Bà Mộng Điệp vào một ngày làm tuần cho Cựu hoàng Bảo Đại. Phía trên ảnh chân dung Cựu hoàng là Phái Qui y Phật của Cựu hoàng ngày xưa. *Ảnh NĐX*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Mặc dầu tôi không còn ăn ở với ông Ngài hàng chục năm rồi, nhưng ông là chồng tôi, từng thương yêu tôi và ông là cha của các con tôi, làm sao mẹ con tôi không theo dõi cuộc sống hằng ngày của ông. Qua báo chí và người quen thân chung quanh ông, tôi được biết những năm cuối đời, ông Ngài sống rất cô đơn. Không con cái, không bà con, bạn bè đồng hương lui tới rất hạn chế. Ông thèm ăn những món ăn Huế nhưng bà vương phi mũi lõ không thể nào thoả mãn được sở thích đã có từ thuở bé của ông. Thương tình ông, ông bà Tào Văn Trạch (vốn là một người có hiệu chụp ảnh Tuyết Anh ở Huế trước kia, chưa hề chịu ơn huệ gì của Cựu hoàng) thường mang những món ăn Huế đến biếu ông. Ông rất thích thú. Mỗi ngày hai buổi sáng và chiều, ông dắt một bầy chó và mèo ra dạo chơi và đi vệ sinh ở vườn hoa Trocadéro ngay đầu đường Fresnel.

Bước qua năm 1996, ông không được khoẻ, thị lực của đôi mắt ông kém dần. May mắn là trước khi ông mất bốn tháng, các bác sĩ Pháp đã giải phẫu cho ông rất thành công.

Nhiều đoàn thể, tổ chức chính trị nhân đó đến chúc mừng ông và mời ông tham dự với tư cách lãnh tụ hay là cố vấn tối cao cho họ. Ông khoát tay nói như van nài:

- *"Si vous plait, laissez moi vivre et mourir en paix"*
(Xin cho tôi được sống và chết trong bình an).

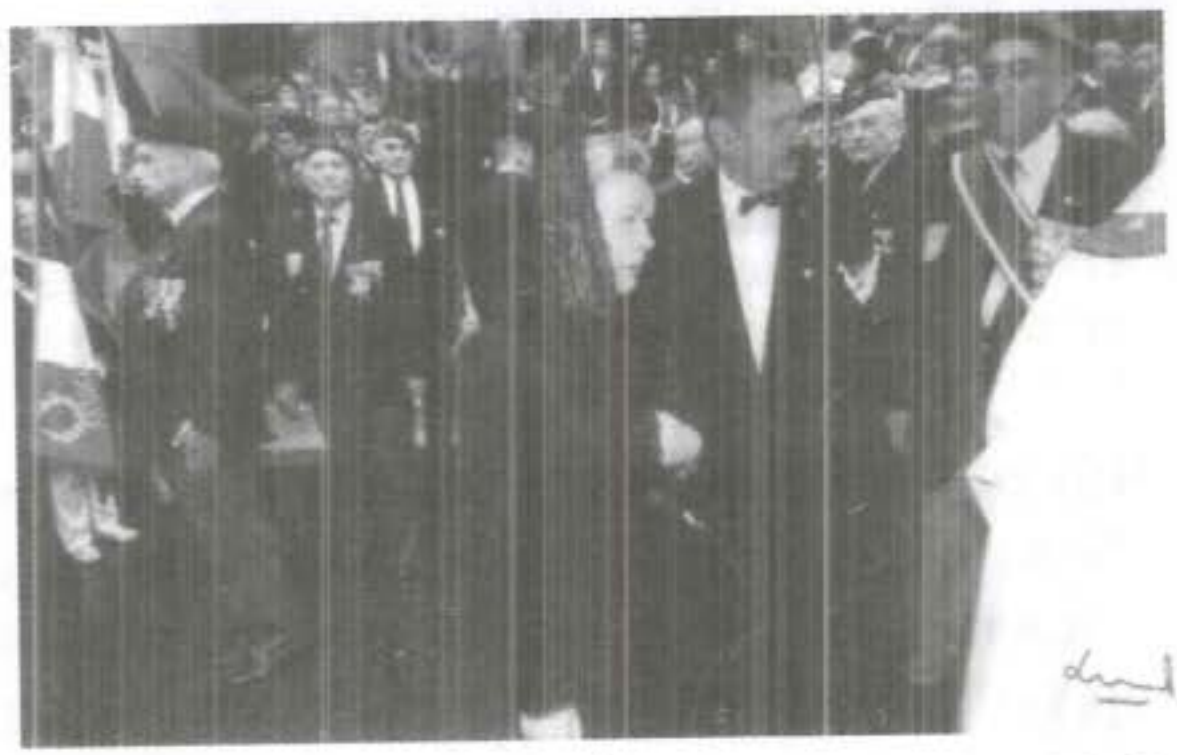

A.42. Bà Monique Baudot đại diễn các Cựu sĩ quan Lê Dương lo liệu tang lễ cho Cựu hoàng Bảo Đại. *Ảnh của Cassan do NĐX st.*

Tuy nhiên năm 1997, trước khi có Hội nghị cấp cao 7 nước có sử dụng tiếng Pháp tại Hà Nội, ông nhận lời nói về *Nước Việt Nam Thời Quân Chủ Và Nền Pháp Thoại* trong buổi bế mạc một Hội nghị về Pháp thoại của tỉnh Payrac hạt Lot. et Dordogne. Theo chương trình, ông sẽ nói vào ngày 31.8.1997. Hội nghị Pháp thoại nầy gồm các nguyên thủ quốc gia và chính phủ có tác phẩm viết bằng Pháp ngữ. Tiếc thay, trước ngày Hội nghị Pháp thoại diễn ra gần 2 tháng thì ông đã ngã bệnh.

Cũng như các lần ốm trước, ông Ngài được đưa vào chữa tại Quân y viện Val-de-Grâce. Đây là một Trung tâm y tế nổi tiếng ở Thủ đô Paris. (Tổng thống Pháp Francois Mittérand đã từng được chữa bệnh tại đây). Sau một tuần chữa trị, bệnh tình của ông Ngài khá lên và ông được chuyển ra một khu an dưỡng ở Orly (vùng ngoại ô Paris). Mấy hôm sau, bệnh ông tái phát và nặng hơn trước, ông được đưa trở lại Val-de-Grâce và đến 5 giờ sáng ngày 31.7.1997, ông vua Việt Nam cuối cùng trút hơi thở cuối cùng trên đất Pháp.

Vì bà Monica cấm tất cả bà con, con cháu của Cựu hoàng đến bên giường bệnh ông, nên trong giờ phút lâm chung nầy, bên cạnh Cựu hoàng chỉ có mặt độc nhất một cô đầm vốn xuất thân bồi phòng Monique Baudot mà thôi. Theo hồ sơ, Cựu hoàng đã mắc ba bệnh: xuất huyết nội tại thận, sưng màng óc, ung thư tụy.

NĐX.- *Thưa bà, chuyện gì đã xảy ra giữa bà Monica và các con của Cựu hoàng với Hoàng hậu Nam Phương?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Những mâu thuẫn giữa bà Monica và mẹ con các bà vợ chính, vợ thứ của ông Ngài vốn đã âm ỉ từ lúc Cựu hoàng còn tại thế. Sau khi ông Ngài nhắm mắt, sự âm ỉ có dịp nổ ra. Nổ ra dữ dội. Ngày 2.8.1997, trên báo Le Figaro, nhân danh Vương phi Vĩnh Thụy, các Hoàng tử Bảo Long, Bảo Thăng, các Công chúa Phương Mai, Phương Liên, Phương Dung, các cháu, bà Monique Baudot đăng cáo phó Hoàng đế Bảo Đại đã qua đời, lễ tang theo nghi thức Thiên Chúa giáo sẽ tổ chức vào lúc 11 giờ ngày 6.8.1997 tại nhà thờ Saint-Pièrre de Chaillot số 35 đại lộ Marceau, quận 16. Cáo phó nầy gây cho Bảo Long và các con trai, con gái của Cựu hoàng điên tiết. "*Bà Monica lấy tư cách gì mà để tên mình lên trên hết, rồi lại bỏ mất cái chức Thái tử (Prince Héritier) của Bảo Long ?*" Ông Bảo

Long nộ cho bà Monica một trận, rồi hai hôm sau, ngày 4.8.1997, Bảo Long cho đăng lại Cáo phó cũng chính trên Le Figaro, bỏ hẳn tên Monique Baudot, chỉ đăng tên Hoàng Thái tử Bảo Long và các Công chúa, Hoàng tử con chính thức của Hoàng hậu Nam Phương và Cựu hoàng Bảo Đại mà thôi. Cũng ngày 4.8, Bảo Long và bà dì ghẻ Monica ra Toà Chưởng Khế mở Di chúc đọc. Nội dung Di chúc được hai bên giữ kín đến nay cũng chưa ai biết trong Di chúc Cựu hoàng Bảo Đại viết những gì cả.

NĐX.- *Tang lễ được tổ chức như thế nào, thưa bà?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tang lễ tổ chức tại nhà thờ Saint-Pièrre de Chaillot của họ đạo Chaillot ở Trocadéro. Hôm xe đưa linh cữu của Cựu hoàng từ Bệnh viện về nhà thờ, trời Paris u ám, mưa lất phất. Tháng Tám Paris ít khi thấy mưa như thế. Theo sau xe chở thi hài ông Ngài chỉ có xe của bà Monica. Bà con và các Hoàng tử, Công chúa không được đi theo nên đã đến chờ sẵn ở nhà thờ.

Khi linh cữu về đến nơi thì các cựu chiến binh trong Hội Bắc đẩu Bội tinh (đa số là lính Lê dương của thực

A.43. Quan tài Cựu hoàng quàng tại Nhà thờ Saint Pierre de Chaillot đại lộ Marceau Q. 16 (Paris). *Ảnh của TVT do NĐX st*

dân Pháp trước đây) đã ra đưa quan tài của Cựu hoàng vào nhà thờ. Không một người bà con, thân tín nào của Cựu hoàng được sờ đến quan tài. Ông vua đã từng nói một câu nổi tiếng: "*Thà làm dân một nước độc lập, còn hơn làm vua một nước nô lệ*", vào giờ phút lâm chung lại được xem như một tên sĩ quan có công chống lại nước mình. Trên quan tài được phủ một tấm nhung đỏ và một vòng hoa vàng. Nghi lễ và đồ phúng điếu hoàn toàn của Tây, tuyệt nhiên không có một biểu hiện nào của Việt Nam chứ đừng nói gì đến nhà Nguyễn. Xem bộ ảnh đám tang ông Ngài thấy giăng toàn cờ Pháp trên đầu, bọn lính Lê dương chạy lăng xăng quanh đó, tự nhiên tôi thấy thương cho ông Ngài quá chừng !

Linh cửu Cựu hoàng được di đến nghĩa địa Passy trên đồi Trocadéro gần nhà Cựu hoàng ở đường Fresnel lúc 13 giờ kém. Lúc nầy tự nhiên trời mưa như thác đổ. Đến 13 giờ, người ta phải múc cạn nước dưới huyệt mới

A.44. Bảo Thăng (người ngoài bìa bên phải) và Bảo Long (người thứ tư từ bên phải, đeo kính) - con út và con trưởng của Cựu hoàng Bảo Đại và Hoàng hậu Nam Phương trong lễ tang Cựu hoàng tại nhà thờ Saint Pierre de Chaillot.*Ảnh của TVT do NĐX st*

đưa được quan tài của ông Ngài xuống. Người thân của Cựu hoàng lúc đó chỉ có mặt độc nhất một người. Đó là bà Monique. Một số bà con Nguyễn Phước tộc và những người còn quý mến Cựu hoàng đến đưa tiễn Người về nơi an nghỉ cuối cùng nhưng không rõ vì trời mưa lớn hay vì bà Monica không cho vào nên họ đều phải đứng xa xa ở phía ngoài.Thật không ai hiểu nỗi vì sao bà con Nguyễn Phước tộc đông đảo ở Paris và một đàn con trai, con gái của Cựu hoàng như thế mà đành phải thúc thủ trước sự tàn nhẫn của một cô đầm. Có người bảo tôi vì sự nhu nhược của ông Ngài mà ông phải chịu cảnh ma đưa lối quỹ đưa đường như thế.

Ông Bảo Đại đã có công cùng với nhân dân kết thúc chế độ quân chủ ở Việt Nam rất tốt đẹp. Nhưng ông đã hoàn toàn thất bại khi ông không có sự chuẩn bị cho việc kết thúc của chính cuộc đời ông.

NĐX.- *Được biết trong đám tang Cựu hoàng có một vành khăn tang của hoàng nữ Phương Minh, con gái bà Phi Ánh với Cựu hoàng ?*

A.45.Vĩnh biệt ông vua cuối cùng của chế độ quân chủ cuối cùng ở Việt Nam. *Ảnh TVT do NĐX st*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Có. Nghe tin ông Ngài mất, Phương Minh ở bên Mỹ bay sang ngay nhưng cô không dám đến gặp bà Monica. Phương Minh đến nhờ bà dì -

A.46.Hoàng nữ Phương Minh thời còn ở trong nước.
Ảnh TL do NĐX st

chị của bà Phi Ánh. (Bà Phi Ánh có hai người chị, một người lấy ông Tây làm Douane[28], một người lấy ông Tây mật thám). Bà lấy ông Tây mật thám xinh lắm. Trước kia tôi có gặp họ ở Paris. Dì của Phương Minh nhờ bà Ưng Thi đưa Phương Minh đi. Nhưng bà Ưng Thi vốn mâu thuẫn với bà Monica nên bà phôn cho cô Phương chủ hiệu ăn Đào Viên nhờ cô Phương giúp. Cô Phương không biết làm thế nào bèn nhờ ông Thái Văn Kiểm giúp. Bởi vì bà Monica bằng lòng cho ai dự thì mới được dự. Những người bà bằng lòng đều có tên trong danh sách. Có tên trong danh sách mới có chỗ ngồi. Phương Minh được dự đám tang ông Ngài là nhờ ông Thái Văn Kiểm. Nếu không thì bà Monica cũng cho Phương Minh đứng ngoài.

---

[28] Thuế quan, thuế thương chính

NĐX.- *Thưa bà, tôi biết rõ gia đình cụ Ưng Thi - cháu nội Tùng Thiện Vương Miên Thẩm, con trai cụ Hồng Khẳng, em trai cụ Ưng Trình nổi tiếng ở Huế. Đó là một gia đình Hoàng tộc, tại sao cụ bà Ưng Thi lại phải nhờ ông Thái Văn Kiểm giúp một việc thuộc gia đình Hoàng tộc?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Lúc nghe ông Ngài mất, cụ Ưng Thi phôn cho tôi. Tôi nói các ông nhà báo đã cho tôi biết rồi. Tôi bảo ông Ưng Thi phải đến thăm ngay. Ông Ưng Thi cho biết :

- *"Ngày Cựu hoàng còn đang ốm, tôi và ông Thái Văn Kiểm đến bệnh viện thăm nhưng bà Monica không cho vào. Cho nên bây giờ nghe Cựu hoàng mất rồi sợ đến bà Monica không chấp nhận thêm phiền."*.

Sở dĩ có chuyện mâu thuẫn ấy là vì trước đây ông bà Ưng Thi hay mời ông Bảo Đại đi ăn tiệc mừng lễ Vạn

A.47. Ông bà Ưng Thi - cháu nội của Tùng Thiện Vương Miên Thẩm.
Ảnh TL do NĐX st

thọ[29], nhưng vì bà Ưng Thi rất ghét Monica nên không mời bà Monica. Monica tức lắm. Monica tự nâng mình vào hàng quý phái của nước Pháp không chơi với người bình dân. Bà Ưng Thi gặp Monica mới hỏi kháy một câu:

- " *Vous* [30] làm quý tộc trước khi *vous* lấy ông Bảo Đại hay sau khi lấy ông Bảo Đại ?".

Monica hiểu bà Ưng Thi muốn nhắc đến cái quá khứ làm bồi phòng của mình nên giận lắm. Từ đó bà Monica cấm cửa ông bà Ưng Thi.

A.48.Mộ phần của CH Bảo Đại trong nghĩa địa Passy trên đồi Trocadéro. *Ảnh NĐX*

---

[29] Lễ chúc thọ nhà vua, *Vạn thọ vô cương*, tức lễ sinh nhật nhà vua (vua Bảo Đại)

[30] Bà

9. Hoàn cảnh cuối đời của Cựu hoàng Bảo Đại

NĐX.- *Thưa bà, tôi có được xem cuốn Vidéo quay lễ Thất tuần Cựu hoàng Bảo Đại do Nguyễn Phước tộc ở Paris tổ chức tại chùa Vincennes, bà có được mời dự không?*

A.49.Các Hoàng tử/Công chúa con HH Nam Phương vào ngày lễ 49 ngày mất của CH Bảo Đại tại chùa Vincennes (từ phải sang: Bảo Long, Bảo Thăng, Phương Mai, Phương Liên, Phương Dung).
Ảnh của bà Cassan do NĐX st

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi có được mời nhưng tôi không dự. Tuy thế cụ Ưng Thi có trao đổi với tôi về nội dung buổi lễ. Hiện tôi còn giữ cái phái Qui y của ông Bảo Đại ở chùa Bảo Quốc. Tôi đưa cho ông Ưng Thi. Ông Ưng Thi mới nói với ông Bảo Hưởng viết một bài diễn văn bằng tiếng Việt và yêu cầu ông Bảo Long tập đọc trước để đọc trong buổi lễ. Ông Bảo Long cũng cố

gắng đọc bằng tiếng Việt nhưng nghe nói Bảo Long đọc mà không hiểu gì hết. Đến lúc đó người ta mới hay ông Bảo Đại đã qui y Phật từ lâu rồi và họ đâm ra thắc mắc: Vì sao ông Bảo Đại đã quy y rồi mà lại còn nghe lời bà đầm Monica và mấy ông cố đạo đi rửa tội nữa ?

Thế mới thấy ông Bảo Đại nhu nhược, tùy tiện đến như thế nào !

NĐX.- *Sau đám tang Cựu hoàng, ông Hoàng Thái tử Bảo Long có liên lạc gì với bà không?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Ông Bảo Long không liên lạc gì với tôi cả vì trước kia ông rất khó chịu về sự có mặt của tôi trong cuộc đời ông Ngài.

NĐX.- *Nghe bà kể chuyện tự nhiên trong đầu tôi nẩy ra câu hỏi nầy: Việt kiều ở Pháp, ở Mỹ, bà con Nguyễn Phước tộc trên thế giới khá đông. Nhiều người chống đối Cựu hoàng nhưng cũng có lắm người rất quý trọng Cựu hoàng, bên cạnh đó còn có nhiều phe phái chính trị đã từng có thời chịu ân sủng của Cựu hoàng. Tại sao họ lại để cho Cựu hoàng sống những năm cuối đời thiếu thốn, cực khổ đến như vậy ? Kính mong bà cho tôi một lời giải thích !*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Chuyện nầy rất phức tạp, do nhiều nguyên nhân khách quan và nguyên nhân chủ quan. Nhìn qua thì ai cũng có thể thấy được người ta không muốn giúp ông Bảo Đại là vì họ ghét ông đã lấy bà Monia - một người đàn bà hỗn láo, hay lên mặt; họ ghét ông nghe theo gái đi "rửa tội". Những ai muốn giúp ông mà không được lòng mụ đầm Monica thì cũng bị mụ ngăn trở không cho. Đối với các phe phái chính trị cũ một lòng theo Tây hay theo Mỹ thì ông Bảo Đại khinh, không tin. Họ không lợi dụng được ông thì họ giúp ông làm gì ? Một số người trước kia mang ân huệ của

ông rồi sau theo bọn Diệm mang nặng mặc cảm với ông thì đời nào họ dám đến. Nếu ông đồng ý làm "ngọn cờ" cho họ lập phe lập đảng, chống cộng nầy nọ thì ông cũng giàu có sung sướng như những bọn chính khách chính khứa đầy dẫy ở các nước hiện nay thôi, nhưng ông không làm thế. Đối với những người có cảm tình với Hà Nội thì họ giận ông đã bỏ kháng chiến trở về cộng tác với Pháp từ năm 1949. Còn ông đã từng là một ông vua, dù là vua bù nhìn, nhưng cũng là vua, thì làm sao ông có thể ở với những người cách mạng vô sản, với cuộc sống của cuộc kháng chiến trường kỳ ? Ông rất kính trọng cụ Hồ, kính trọng ông Phạm Văn Đồng, ông Võ Nguyên Giáp...nhưng ông rất sợ cộng sản. Ông không chịu đựng được những thử thách ác liệt của kháng chiến, không sớm thì muộn gì ông Ngài cũng phải rời kháng chiến mà về thôi. Mà đã rời kháng chiến thì không có con đường nào khác là lại ở với Tây chống lại kháng chiến. Cái mâu thuẫn đó nó dày vò ông cho nên lúc còn làm Quốc trưởng quốc gia ông hay vô rừng đi săn cho quên ngày quên tháng là như vậy đó. Vì thế lúc lưu vong ở Pháp làm sao ông dám nhận sự giúp đỡ của những người có cảm tình với kháng chiến ? Không ở được với cộng sản, phải ở với Tây thân Mỹ mà không theo Tây, không theo Mỹ thì làm sao sướng được ? Một gia đình như ông mà tụi Pháp mỗi tháng chỉ phát cho 7.000 quan thì làm sao sống đầy đủ được ? Mãi đến năm ông J. Chirac lên làm Tổng thống thì phụ cấp của ông Ngài mới được tăng lên 12.000 quan, bằng lương của một cặp vợ chồng lao động ở Pháp thôi. Sau khi bị bọn Diệm lật lọng (1955), ông sống được ở Pháp hơn 40 năm (1955-1997) nữa và chết ở tuổi 84 như thế là may mắn lắm rồi.

Sự thực tôi biết thì có những điều sâu xa hơn mà tôi chưa có dịp nói. Bây giờ ông đã chết rồi, tôi phải nói để lịch sử hiểu ông.

Nhiều lần ông nói với tôi: "*Việt Nam ở vùng Đông Nam Á thực hiện chế độ Quân chủ Lập hiến là thích hợp nhất. Nhưng khi anh nhận ra được điều đó thì Pháp không cho anh thực hiện, khi có thể thực hiện thì đã quá muộn rồi !*".

Ông biết không còn có cơ hội thành lập Quân chủ Lập hiến ở Việt Nam nữa nhưng ông vẫn sống với nhận thức ấy. Hai miền Nam, Bắc theo đuổi hai đường lối chính trị khác nhau. Còn ông từng là Hoàng đế nước Nam, ông đứng lên trên hai đường lối chính trị ấy. Thực tế lịch sử thì không ai cho ông đứng trên hai đường lối ấy cả. Ai cũng muốn ông đứng về một phía. Không đứng lên trên được thì ông phải đứng dưới. Mà đứng dưới thì phải chịu thiệt thòi thôi !

NĐX.- *Đúng là hết sức phức tạp. Nhưng dù sao lần đầu tôi được nghe bà giải thích như thế tôi hiểu được phần nào. Xin cám ơn bà. Thưa bà, tại nhà của bà Từ Cung, số 79 Phan Đình Phùng- Huế còn giữ một bức thư do Cựu hoàng viết gửi cho mẹ có câu rằng: "**Con ra ngoài nầy được Cụ Hồ xem như con. Ả hãy yên tâm.**" Câu ấy chứng tỏ Cựu hoàng rất thân với Bác Hồ. Vậy có khi nào Cựu hoàng kể chuyện Bác Hồ với bà không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Mối quan hệ giữa cụ Hồ và ông Ngài như thế nào tôi sẽ nói sau. Nhân đây, tôi xin kể một câu chuyện vui của dân mình thôi. Hôm ấy Cụ Hồ đến đón ông Ngài ra thăm dân ở bãi Phúc Xá gần cầu Long Biên. Dân chúng tự động đặt hương án và sắp hàng mít tin đón lãnh đạo Chính phủ giống như ngày xưa dân mình đón vua vậy. Dân chúng thấy ông Bảo Đại liền quỳ lạy rồi hô vang "Vạn tuế ! Vạn vạn tuế !" Anh Lý trưởng hay Chủ tịch Ủy ban gì đó trông người

cùng đi với vua Bảo Đại chính là Cụ Hồ - lãnh tụ của Cách mạng Việt Nam. Anh sợ quá nên vẫn giữ tư thế quì để chào đón vua, vừa giơ nắm đấm lên để chào lãnh tụ Cách mạng. Cụ Hồ và ông Bảo Đại không nhịn được phải bật cười với dân chúng. Sợ ông Bảo Đại ngượng Cụ Hồ giải thích ngay để cho dân rõ:

- *"Bây giờ vua đã thoái vị rồi, và làm Cố vấn cho Chính phủ, dân chúng chỉ hoan hô chào thôi, khỏi phải lạy nữa."*

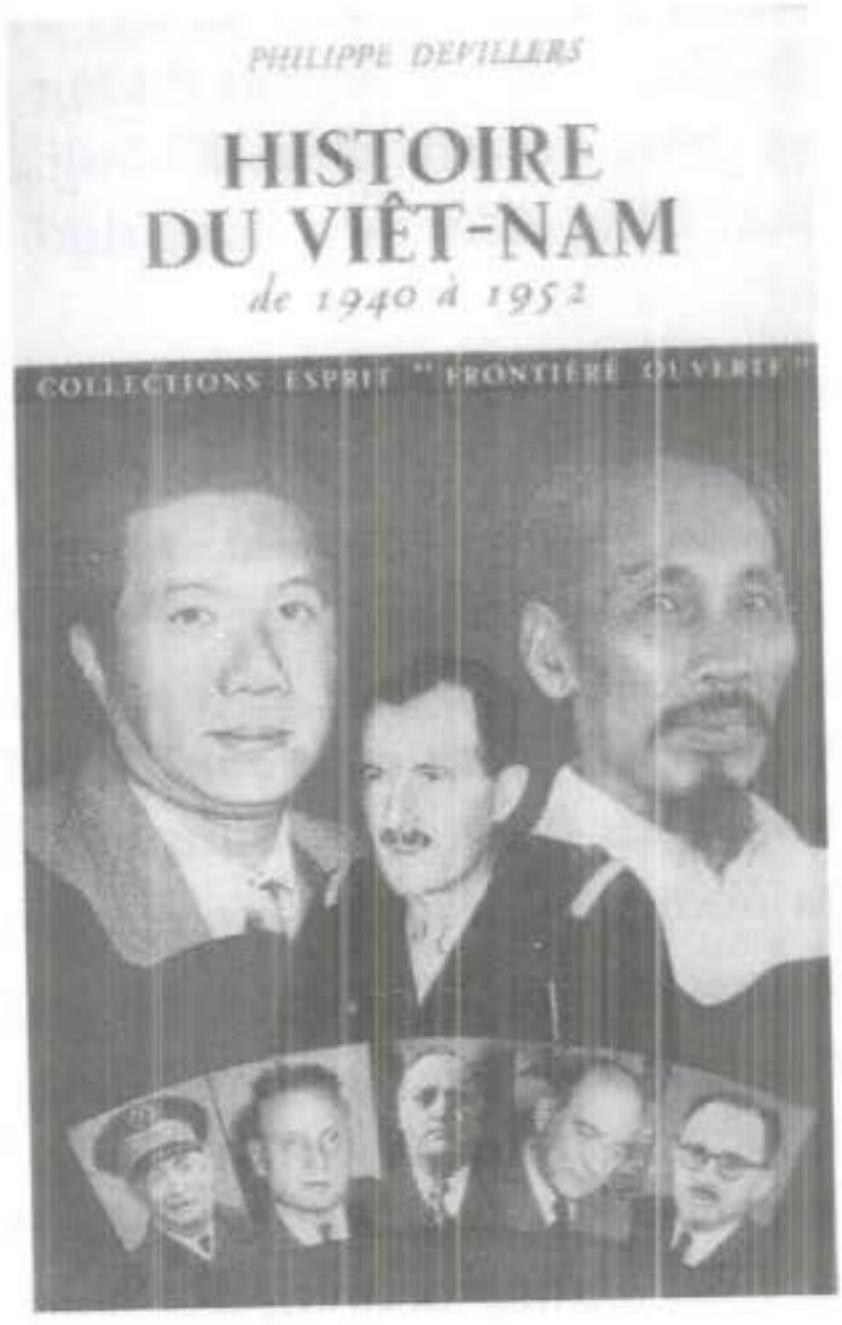

A.50.Những nhân vật chính trị Việt Pháp trên trang bìa sách Lịch sử Việt Nam từ 1940 đến 1952 của Philippe Devillers *(Hàng trên, bên trái: CH Bảo Đại; bên phải: Chủ tịch Hồ Chí Minh, Hàng giữa: tướng Leclerc; hàng dưới: Đô đốc Thierry d' Argen- lieu; Ô. Pignon, Ô. Bolaert, tướng de Lattre de Tassygny, ô. Letourneau.)*

Khi ấy anh Lý trưởng mới vỡ lẽ và đứng dậy đón lãnh đạo Chính phủ. Về nhà ông Bảo Đại kể với tôi và ông lại cười. Sau nầy nhớ lại tôi cứ ái ngại mãi. Chỉ qua một câu chuyện nhỏ ấy thôi cũng đã đặt ra cho ông Bảo Đại một vấn đề khó xử rồi. Vô lẽ giữa đời nầy có đến hai mặt trời?

A.51.Trong một buổi lễ kêu gọi Cứu đói tổ chức trước Nhà Hát lớn Hà Nội, CH Bảo Đại ngồi hàng trước giữa Chủ tịch Hồ Chí Minh và nhân sĩ Ngô Tử Hạ.
Ảnh TL trích của Báo Xưa và Nay

NĐX.- *Thưa bà, có khi nào Cựu hoàng nói chuyện Cụ Hồ đối xử với Cựu hoàng ra sao không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Cụ Hồ có lần nói với ông Bảo Đại:

- *"Ngài ở nước ngoài khi cần Ngài có thể giúp tôi được. Còn Ngài ở trong nước bây giờ không có lợi. Một nước không nên có hai mặt trời. Cho nên có thể xảy ra nhiều cái nguy hiểm cho Ngài. Tôi ở đây không sao".*

Ông Bảo Đại hiểu ý của Cụ Hồ nên đã nhận lời ra nước ngoài giúp vận động quốc tế ủng hộ chính thể của Cụ Hồ.

Nhiều lần ông kể với tôi:

- "Lúc ấy, tất cả những người cách mạng chung quanh Cụ Hồ đều gọi anh là đồng chí Vĩnh Thụy. Chỉ riêng Cụ Hồ là còn giữ cái phong cách bảo trọng một Cựu hoàng đế đối với ông Bảo Đại. Mọi người gặp anh thì đưa tay bắt, nhưng Cụ Hồ thì không bao giờ. Cụ Hồ lúc nào gặp anh cũng xưng là Ngài".

Thế thì làm sao có thể nói là Cụ Hồ và ông Bảo Đại ghét nhau. Mỗi người đi một con đường cho nên thông cảm nhau. Về sau có người viết sách nói ông Lê Văn Chức (?) đưa ông Bảo Đại ra toà ở Hà Nội, xử án tử hình. Nhiều người đọc sách *phôn* hỏi tôi:

- "Có chuyện Cụ Hồ đòi xử tử ông Ngài không ?".

Tôi bảo:

"Làm gì có cái chuyện ấy. Sao lại dựng đứng lên lạ vậy".

Cụ Hồ yêu nước theo kiểu của Cụ Hồ, ông Bảo Đại yêu nước theo kiểu của ông ấy. Mình là người đứng ngoài nên tìm hiểu cặn kẽ không nên chỉ trích một cách vội vã tùy tiện.

NĐX.- *Cựu hoàng Bảo Đại đi theo làm Cố vấn cho cụ Hồ rồi sau đó lại đi với Pháp, ký tá một số hiệp định mới với Pháp, có khi nào Cựu hoàng kể cho bà nghe chuyện ký tá đó không ? Nếu có thì bà có ý kiến như thế nào ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Có. Ký hiệp định *Baie d'A Long* xong, sau ông Ngài qua Pháp ký tiếp với Tổng thống Auriol nữa. Có lần ông nói với tôi: *"Mình chẳng có thế lực gì, chẳng có được ai hậu thuẫn. Khi Tây nó cần mình để nó trả lại cái độc lập cho mình, xé cái Hiệp ước*

Patenôtre, thì mình đi ký. Biết là độc lập giả vờ, nhưng ít ra nó cũng chính thức xé cái hiệp ước đô hộ cũ đi. Nếu không xé được cái đó thì nó vẫn còn một cái cớ vô đánh mình mãi. Chẳng có ai ủng hộ anh cả. Chỉ có một mình Nguyễn Mạnh Đôn đi theo cầm cái bút chấm mực cho anh ký thôi". Chỉ có thế.

Theo tôi chuyện lấy lại độc lập thực sự đâu có dễ. Phải đổ biết bao xương máu mới có được chứ. Chỉ có Cụ Hồ mới có thể giành được độc lập cho dân tộc mình thôi. Bởi thế ngày nay cả thế giới người ta mới tuyên dương Cụ Hồ. Trong lúc đó người ta lại nói ông Bảo Đại bán nước. Nhưng mà đến đời ông Bảo Đại nước còn đâu nữa mà bán !

NĐX.- *Thưa bà, Cựu hoàng có biết mình theo Tây và không được nhân dân ủng hộ không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Ông Ngài là một người thông minh, có suy nghĩ. Ông biết hết. Tôi kể một ví dụ: Một hôm ở Đà Lạt, tôi ngồi với ông trong phòng khách biệt điện Bảo Đại (Dinh 3 ngày nay). Nhìn ra cửa sổ thấy mấy tên lính Lê dương đội mũ đỏ đứng gác ngoài sân, tôi nói đùa:

- "Độc lập tự do của mình được lính Tây bảo vệ chặt chẽ."

Ông Bảo Đại đáp:

- "Cái gì cũng của Tây hết. Mình có tiền đâu mà lập quân đội. Dân chúng người ta hướng về kháng chiến, mình không có ai hậu thuẫn cả cho nên có muốn làm cũng không làm được. Mình cũng như một cô gái nghèo, phải lấy Tây để có tiền nuôi mấy thằng em nhỏ".

Tôi hỏi:

-"Tại sao Ngài lại sử dụng tin cẩn những người mà người ta nghi là mật thám của Tây như ông Nguyễn, ông Phạm?".

Ông Bảo Đại cười:

_ "Mình còn đi làm cho Tây, làm với người Tây thì còn sợ gì nữa. Làm việc cho Tây thì họ là người của Tây còn lạ gì. Đã phải chịu làm với Tây thì như thế thôi. Việc gì mà phải sợ".

Chứng tỏ ông trở về cộng tác với Tây trong cái thế miễn cưỡng. Lúc ấy ông không có con đường nào khác. Đành phải chịu vậy. Không thể so sánh được với Cụ Hồ vì Cụ ở đâu Cụ cũng có nhân dân. Còn ông Bảo Đại là một người đơn thương độc mã, ông phá tùm lum. Ông phá luôn cả cái đời của ông. Tây gọi ông Bảo Đại là con *scorpion*[31]. Những lúc ấy tôi rất thương ông. Ông De Gaulle đã viết trong hồi ký là không dùng được ông Bảo Đại mà phải "nuôi" Cựu hoàng Duy Tân để làm một con bài chính trị thay ông Bảo Đại. Nhưng sau ông Duy Tân mất, không tìm được ai khác hơn nên họ phải dùng lại ông Ngài ấy thôi. Ông De Gaulle nói ông Bảo Đại chỉ có phá là giỏi.

---

[31] Bò cạp

10. Dư âm còn lại giữa Cụ Hồ và Cố vấn Vĩnh Thụy

NĐX.- *Thưa bà, từ sau ngày Cựu hoàng ra khỏi nước và trở lại cộng tác với Pháp, mối quan hệ tốt đẹp giữa Cụ Hồ và Cựu hoàng coi như bị cắt đứt ?*

Bà Bùi Mộng Điệp: Không hẳn như thế. Tôi có nhiều tài liệu của các sử gia Pháp như Jean Lacouture, Philippe Devillers nói về những quan hệ của Cụ Hồ với ông Bảo Đại nếu có dịp anh nên tìm đọc. Tôi kể chuyện nầy chưa có trong sử sách: Trước lúc Mỹ thả bom Hà Nội (6.1966?), Bác Hồ có viết thư cho ông Bảo Đại. Tôi không thấy lá thư và cũng không biết thư viết cái gì, nhưng do ông Phạm Ngọc Thạch cầm sang. Ông Thạch đi với một anh quan hai Pháp đến tìm tôi.

Tôi bảo:

- "Không được. Tôi không gặp. Vì anh đi chuyện nầy là chuyện của đất nước. Từ ngày rời đất Bắc theo ông Bảo Đại tôi có hứa, tôi không có dính gì về chính trị cả. Tôi chỉ làm bổn phận của một người vợ trong nhà mà thôi. Các ông hãy đi tìm gặp ông Nguyễn Đệ chứ đừng gặp tôi".

Họ đến gặp ông Nguyễn Đệ. Ông Đệ không biết ông Bảo Đại ở đâu nên lại gọi tôi. Ông Đệ nói:

- "Thưa bà, có một việc cần tôi phải sang gặp bà ngay".

Tôi đồng ý, ông Đệ qua bảo tôi:

- "Ông Phạm Ngọc Thạch vừa mới đến nhà tôi. Ông nói có một cái thư của Cụ Hồ và Cụ dặn rằng: phải đưa đến tận tay cho Ngài hoặc đưa cho bà Mộng Điệp."

Tôi nói lý do vì sao tôi không nhận. Ông Nguyễn Đệ nói:

- "Bà mà không dám nhận thì tôi cũng không dám nhận. Thôi chỉ còn một cách là đề nghị ông Thạch ở lại để đi tìm ông Bảo Đại".

Nhưng rồi ông Đệ lại nói:

- "Ông Thạch bảo chỉ có thể ở lại vài ngày thôi. Bây giờ làm sao !".

A.52. Cựu hoàng Bảo Đại luôn bình thản trước mọi thay đổi bất trắc của cuộc đời. *Ảnh TL.*

Tôi hỏi :

- "Tại sao cụ Đổng lý không nhận ?".

Nguyễn Đệ giải thích:

- "Tôi sợ nhận mà tìm không ra ông Bảo Đại thì làm sao ?".

Cuối cùng tôi phải nhận lời tìm ông Bảo Đại giúp ông Đệ. Tôi điện đi khắp, và may sao gặp được một người giúp việc là ông Rocherot ở Alsace. Rocherot trình với

ông Bảo Đại là có người ở Việt Nam qua muốn gặp Ngài. Ông Bảo Đại *phone* cho tôi:

- "Ai ở Việt Nam qua vậy em ?".

- " Ông Phạm Ngọc Thạch, thưa Ngài".

- " Ông ấy sang đây làm cái gì ?".

- "Có bức thư Cụ Hồ viết tay gởi cho Ngài, nghe nói dài lắm. Cụ muốn ông Thạch phải gặp và đưa tận tay cho Ngài. Để lại cho tôi tôi sợ mang trách nhiệm lắm. Tôi không dám nhận hộ."

Ông Bảo Đại bảo:

- "Không cần nói gì nữa. Anh biết tại sao có cái thư ấy rồi ! Không gặp được. Không phải xem nữa. Bảo ông Thạch cứ về đi !".

Tôi nhờ ông Đệ nói lại với ông Thạch biết:

- "Ông Bảo Đại biết rồi. Nếu phải về gấp thì ông Thạch hãy về đi. Ông Bảo Đại đang ở một nơi gần nước Đức kia, xa lắm !"

Sau ông Đệ nói lại cho biết, khi nghe ông Bảo Đại nói ông không về để nhận thư, ông Thạch thở dài. Sau đó ông Bảo Đại về, trong lúc ngồi ăn cơm tôi hỏi chuyện ấy. Ông Bảo Đại gắt tôi - lần đầu tiên trong đời ông gắt tôi.Và cũng là lần đầu tiên tôi gắt lại ông. Ông cho biết ông không về nhận thư của Cụ Hồ vì hai lý do: Một là mình đã bị bọn Diệm làm nhục, lấy hết tài sản, mình phải cắn răng ngồi im; lại bị bọn Tây bắt nạt. Tiền nong thì không có, quyền lực thì không. Tất cả những người Việt Nam tử tế thì đi biểu tình ủng hộ Cụ Hồ hết, không có ai khen Bảo Đại cả. Cụ Hồ ở trên trời cao, còn ông Bảo Đại thì đã bị bọn Diệm giật xuống chôn dưới bùn đen. Hai là : Ở bên nhà không hiểu. Tụi Mỹ nó sắp ném

bom miền Bắc. Mình chui đầu vô đó làm gì, không giúp được gì còn thêm mang tiếng. Chống Mỹ, Mỹ nó hô một tiếng là Pháp đuổi mình ra khỏi đây ngay".

Tôi bảo:

- "Mỹ mặc Mỹ, Tây mặc Tây. Nó ném bom xuống là tan tành đất nước mình, giết chết dân mình thôi. Ngài không muốn nhận trách nhiệm nhưng Ngài cũng phải mở cái thư ra đọc xem thử Cụ Hồ muốn nhờ cái gì chứ".

Lần đầu tiên tôi tranh luận với ông Bảo Đại.

Ông lại gắt tôi:

- "Mỹ ném bom bao năm nay ở miền Nam rồi, sao em không lên tiếng ? Bây giờ nó sắp ném bom miền Bắc em mới thấy lo lắng. Có phải em là dân Bắc Kỳ nên bênh nhau. Em thử nghĩ mình có thể làm được gì nào?".

Đây là một chuyện bí mật, ít người biết. Nếu có biết thì chỉ có Đại tướng Võ Nguyên Giáp hoặc ông Thủ tướng Phạm Văn Đồng biết mà thôi. Tôi chưa có dịp hỏi hai ông. Tôi có nói bác Hoàng Xuân Hãn viết thư hỏi ông Giáp nhưng không biết bác Hãn đã viết chưa ! Nếu lúc đó tôi nhận lá thư của Cụ Hồ và đưa cho ông Bảo Đại thì tình hình có thay đổi được chút gì không ? Tôi chắc là không. Mà như thế thì tôi lại phạm vào lời thề là không dính đến chính trị, không quan hệ với bất kỳ đảng phái nào. Nhưng chắc chắn là có cái thư ấy. Về sau nghe nói miền Bắc bị ném bom, tưởng tượng đến những thiệt hại đổ vỡ tôi thấy ruột gan của mình đau đớn hết sức. Lúc ấy tôi nhớ Cụ Hồ. Năm 1946, khi sinh Phương Thảo ở Hà Nội, tôi được Cụ Hồ cho 5.000 Đ. Ông Lê Giảng và ông Nguyễn Thức của Đảng cầm đến cho tôi. Đó là một đặc ân mà tôi chưa có dịp để đền đáp.

11. Sự trở về lạ lùng của một cặp ấn kiếm

NĐX.- *Kính thưa bà, hiện nay dư luận người Việt cũng như người ngoại quốc đang rất quan tâm về số phận hai báu vật là cái ấn và cái kiếm mà Cựu hoàng Bảo Đại đã trao cho phái đoàn Trần Huy Liệu vào ngày 30 tháng 8-1945. Bà đã từng là "thứ phi" của Cựu hoàng Bảo Đại, bà có biết "số phận" hai báu vật ấy như thế nào không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi có biết và cách đây không lâu (1996), Đại sứ Trịnh Ngọc Thái do bác Hoàng Xuân Hãn giới thiệu cũng đã đến hỏi tôi câu ấy. Cái ấn và cái kiếm tượng trưng cho quyền lực của Chế độ Quân chủ. Như chúng ta đã biết, ngày 30.8.1945, vua Bảo Đại đã hạ chiếu thoái vị, trao ấn kiếm lại cho phái đoàn đại diện Chính phủ Việt Nam Dân Chủ Cộng Hoà. Sau đó cặp ấn kiếm được mang ra Hà Nội. Đến *Ngày toàn quốc kháng chiến 19.12.1946,* không rõ những người giữ ấn kiếm làm mất hay họ đã cất giấu trước khi đi kháng chiến để rồi người Pháp đã vớ được trong một cái thùng dầu hoả bằng thiết. Họ muốn trả lại cho nhà Nguyễn nhưng Cựu hoàng Bảo Đại lúc ấy đang nghỉ ở bên Tây (1952), nên không ai đủ tư cách để nhận lại cả. Ông Lê Thanh Cảnh làm việc cho Pháp thấy thế gọi dây nói cho tôi đang ở Buôn Ma Thuột, yêu cầu tôi nhận để chùi rửa chứ hai vật ấy chôn dưới bùn đã hoen rỉ cả rồi. Nhưng tôi chưa thấy những báu vật ấy bao giờ, không biết

có đúng cặp ấn kiếm mà Cựu hoàng đã trao cho phái đoàn ông Trần Huy Liệu năm 1945 hay không (!) Tôi phân vân nên đã mời Đức Từ Cung ở Huế đi tàu bay lên. Hôm đón cái ấn, Đức Từ bảo phải đặt một cái bàn ở sân bay Buôn Ma Thuột, phủ khăn đỏ, lạy ấn và kiếm năm lạy rồi mới được phép đưa về Dinh (tức biệt điện Bảo Đại ở trung tâm thị xã Buôn Ma Thuột). Khi đưa về Dinh rửa xong, tôi để lên cái bàn ở giữa nhà và trùm kín với một tấm khăn đỏ. Ngày đêm đều có lính gác. Đức Từ bảo tôi:

- "Tháng 8 năm 1945 ấn kiếm ra đi để cứu mạng cho Hoàng đế, nếu không thì Hoàng đế đã chết rồi. Bây giờ tự nhiên ấn kiếm lại trở về, đó là một điềm lành. Bà có phước lắm bà mới trông thấy được cặp ấn kiếm nầy. Tôi vào làm dâu nhà Nguyễn bao nhiêu năm mà tôi có được trông thấy bao giờ đâu. Tôi có nghe nói khi có một ông vua chết và có một người kế vị lên ngôi thì mới

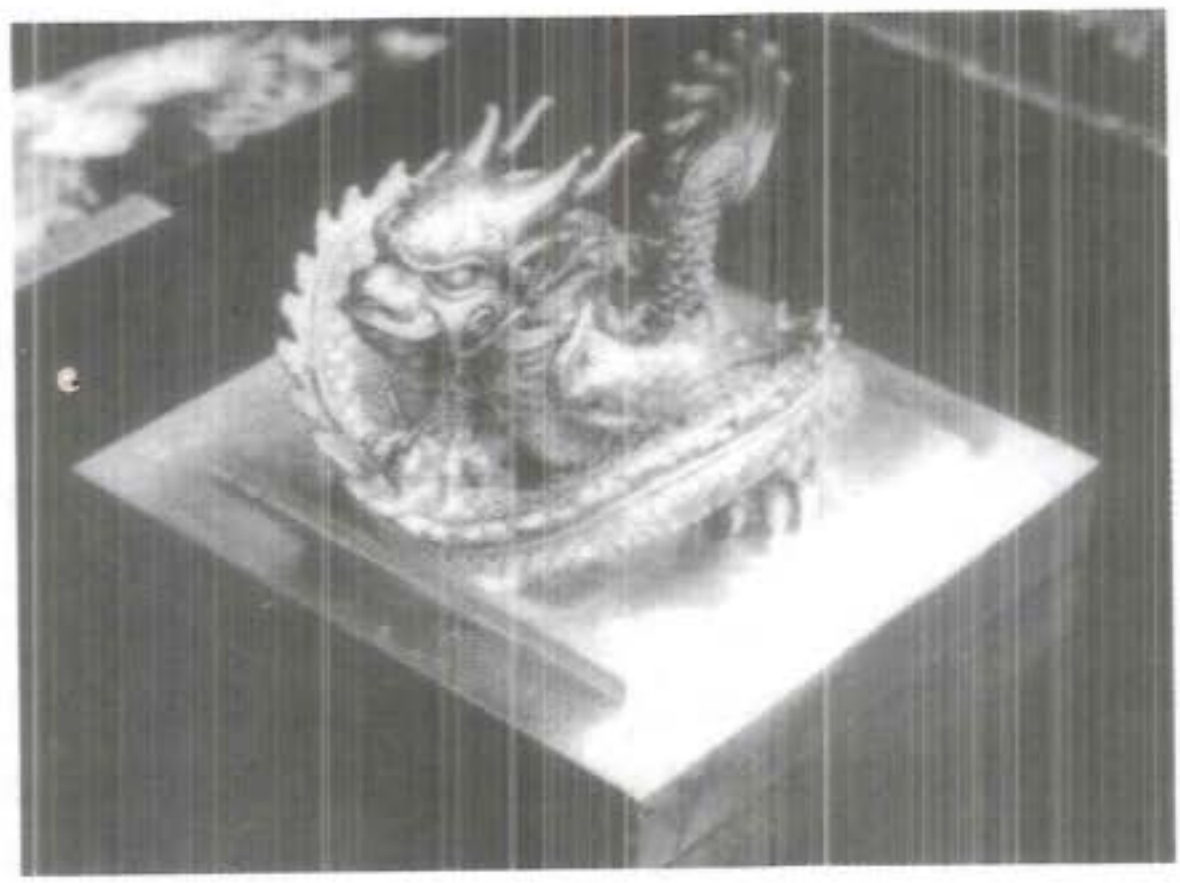

A.53.Hoàng Đế Chi Bửu nặng 280 lạng 9 chỉ 2 phân vàng tương đương 10kg 534. *Ảnh TL do TTBTDTCĐ Huế sưu tập*

cử 4 ông Tứ trụ vào điện Càn Thành[32] thỉnh cái ấn ra dùng. Người kế vị phải lạy cái ấn xong rồi mới được bước lên ngôi».

A.54.Lính ngự lâm chuyển đệ ấn và kiếm giao lại cho gia đình Cựu hoàng Bảo Đại. *Ảnh TL do TTBTDTCĐ Huế sưu tập.*

NĐX.- *Thưa bà, khi Cựu hoàng về Buôn Ma Thuột, ông có ý kiến gì về sự trở lại của hai báu vật ấy không?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Khi Cựu hoàng từ bên Tây về, tôi nói:

- "Ấn kiếm Ngài đã trao cho phái đoàn ông Trần Huy Liệu, không hiểu sao lại rơi vào tay người Pháp. Vừa rồi họ gọi trả lại cho Ngài, Ngài đi vắng, Đức Từ và tôi nhận lại và đang trùm khăn đỏ để giữa nhà kia kìa".

Ông Bảo Đại đến giật cái khăn đỏ ra và bảo:

---

[32] Có lẽ ấn để ở điện Cần Chánh (nơi nhà vua làm việc hằng ngày) thì đúng hơn. Điện Càn Thành chỉ dành làm nơi vua ở. NĐX

- "Ờ ! Đúng rồi ! Ngày xưa những thứ nầy ra đi để chúng cứu mạng anh. Bây giờ tự nhiên nó lại về có lẽ anh sắp chết rồi !»

Tôi nói:

- "Sao lại chết ? Đáng lẽ Ngài mừng mới phải chứ?"

Ông nói đùa với tôi:

- "Mừng vì nó gần 13 ký lô vàng chứ gì ? Bởi thế em mới cho người canh gác cẩn thận !"

Để khỏi sợ mất một lần nữa, ông Ngài giao cho Nguyễn Duy Trinh (em ruột Nguyễn Duy Quang) ở Sài Gòn đóng một cái cốp sắt đem lên để giữ hai báu vật nầy và một cái mũ của Đức Gia Long do Đức Từ mang từ Huế lên. Cái mũ nầy bệnh bằng tóc, có kết chín con rồng tí tí bằng vàng.

NĐX.- *Thưa bà, sau đó những thứ quốc bửu ấy đi đâu?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Năm 1953, chiến tranh trở nên ác liệt, không dám đem cặp ấn kiếm về Huế. Nếu có đem về Huế thì cũng không biết để vào đâu. Cuối cùng, Cựu hoàng viết giấy giao cho tôi mang sang Pháp cùng với một số tư trang. Sau đó tôi giao hai báu vật ấy lại cho Hoàng hậu Nam Phương và Hoàng tử Bảo Long. Khi tôi đem sang giao có mặt các ông Nguyễn Đệ, Nguyễn Duy Quang, Nguyễn Tiến Lãng (chồng bà Phạm Thị Ngoạn, thư ký của Hoàng hậu Nam Phương), Phạm Bích (con ông Phạm Quỳnh). Bốn người bưng hai cái ấn kiếm lên và giúp bà Nam Phương đưa vào tủ sắt.

NĐX.- *Thưa bà, Cựu hoàng giao cho bà, sao bà không giữ mà lại giao cho Hoàng hậu Nam Phương ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Bác Hoàng Xuân Hãn cũng đã hỏi tôi như thế. Và tôi đã trả lời: Bà Nam Phương có hai con trai, tôi cũng có hai con trai (Bảo Sơn và Bảo Hoàng).

Nếu tôi không trả một cách sòng phẳng thì người ta dễ nghĩ là tôi có âm mưu chiếm quyền. Lần đó tôi trả không những cặp ấn kiếm mà còn nhiều kỷ vật có giá trị mà vừa rồi Bảo Long mang ra bán đấu giá ấy. Tôi trả là danh chính mà ngôn cũng thuận.

NĐX.- *Thưa bà, nhiều người nói đã nhìn thấy cái kiếm của người sáng lập triều Nguyễn ở Musée militaire hoặc ở Au Bon Marché. Bà có biết những cái kiếm đó không? Xin bà nói rõ hơn về hai báu vật ấn và kiếm mà bà đã giữ!*

Bà Bùi Mộng Điệp: Nói về kiếm thì các vua Nguyễn có nhiều lắm. Nhưng mấy cái trưng bày ở Musée militaire, Au Bon Marché mà nhiều người (trong đó có bác Hoàng Xuân Hãn) đã xem thì không phải là cái kiếm của vua Bảo Đại đã trao cho phái đoàn ông Trần Huy Liệu tháng 8.1945. Khi Đại sứ Trịnh Ngọc Thái đến hỏi, tôi đã bảo: Khi nào anh thấy cái kiếm có cái lưỡi hơi cong một chút, cái tay cầm của nó bằng ngọc trắng thì mới xem nó có đúng không. Chính tay tôi đã lau chùi cặp ấn kiếm ấy khi ông Lê Thanh Cảnh đi tàu bay từ Hà Nội đem lên Buôn Ma Thuột giao cho tôi. Cái kiếm bị bẻ làm đôi rồi bỏ cùng với cái ấn vào một cái thùng dầu hoả hai mươi lít. Tôi nhờ hai người hầu cận là anh Tứ Lang và anh Thừa Tể đi hàn lại. Hai anh đem cái kiếm đi hàn rồi nhờ người ta mài để không còn thấy dấu vết gãy nữa. Khi nào anh thấy một cái kiếm như vậy anh nhờ người ta chiếu điện vào, nếu đúng có vết gảy là đúng. Còn cái ấn bằng vàng, chính tay tôi cân nặng 12,9 kg[33]. Cái núm ấn hình con rồng. Con rồng uốn cong và ngóc đầu lên. Con rồng không

[33] Theo hồi ký của Trần Huy Liệu, chiếc ấn nầy chỉ nặng 7 Kg. Nhưng theo dòng chữ ghi trên ấn nặng 280 lạng 9 chỉ 2 phân tương đương 10kg 534 vàng. NĐX

được sắc sảo lắm, có đính hai hạt ngọc đỏ, trông giống như một con rắn. Tôi lật nó lên có 4 chữ Triện ở dưới. Theo một người biết đọc chữ Nho thì 4 chữ ấy là *Nguyễn Triều Chi Bảo* [34]. Sau khi chùi rửa sạch sẽ tôi cho ngâm vào ăm mô nhắc và nó sáng ra ngay.

NĐX.- *Thưa bà, hiện nay số phận của những báu vật ấy ra sao ?*

A.55. Cựu hoàng bảo Đại với chiếc ấn lịch sử ***Hoàng Đế Chi Bửu*** . *Trích lại của Lê Văn Lân.*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Hiện nay hai báu vật ấy đang nằm trong tay Bảo Long. Trước đây, nhiều lần Cựu hoàng Bảo Đại muốn lấy một cái dấu ấn để in vào cuốn *Con Rồng An Nam* (Hồi ký của Cựu hoàng), nhưng Bảo Long

---

[34] Có lẽ lâu ngày bà Bùi Mộng Điệp nhớ sai, tên thật của chiếc ấn lịch sử ấy là Hoàng Đế Chi Bửu đúc năm Minh Mạng thứ tư (1-3-1923), mỗi cạnh dày 2cm, cuốn núm hình con rồng lượn cong.

vẫn không cho. Có tin đồn Bảo Long đã bán cái kiếm rồi. Người ta kể có một người Pháp mua cái kiếm ấy. Người mua cầm cái kiếm đứng giữa, bắt hai vợ chồng Bảo Long đứng hai bên chụp ảnh. Còn cái ấn nghe nói Bảo Long sẽ bán trong một cuộc đấu giá sắp tới (tức sau năm 1996) ! (35)

NĐX.- *Thưa bà, như bà đã nói ở trên, cặp ấn kiếm nầy tượng trưng cho quyền lực quốc gia thời quân chủ. Nó là tài sản vô giá của quốc gia Việt Nam, không phải của bất cứ một cá nhân nào. Biết thế cho nên người Pháp khi vớ được hai báu vật nầy họ không dám tự tiện dùng mà đã phải trả lại cho người Việt. Thế bây giờ Bảo Long đem hai báu vật ấy bán đấu giá có đúng không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Đúng sao được! Nhưng ai có thể ngăn chặn được hành động sai trái ấy ? Đó là vấn đề tôi rất ưu tư nhưng bất lực. Tôi chỉ còn hy vọng vào những người có trách nhiệm ở trong nước. Nhưng cho đến bây giờ(36) tôi vẫn chưa nghe trong nước có động tĩnh gì về việc nầy cả !

---

(35) Theo một nguồn tin khác, hoàng tử Bảo Long đã trao lại cái ấn cho cựu hoàng bảo Đại trước khi cựu hoàng qua đời.

(36) Tức năm 1996

12. Ai viết hồi ký "Con rồng An nam" ?

NĐX.- *Thưa bà, có dư luận từ phía các nhà nghiên cứu người Việt ở bên Mỹ nói rằng hồi ký «**Con Rồng An Nam**» không phải hoàn toàn do Cựu hoàng Bảo Đại viết mà do các ông Tây viết hộ một phần nên . . . ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Nghe tôi định viết hồi ký để nói về ông Bảo Đại, có người đã bảo tôi:

-"*Ông Bảo Đại đã đích thân viết cuốn hồi ký Le Dragon d' Annam rồi, bà còn viết làm gì nữa ?*"

Đó là vì họ không hiểu cho nên mới bảo thế. Ngay chuyện cuốn *Le Dragon d'Annam* cũng đã làm khổ cho ông Ngài biết bao. Người ta không biết cứ tưởng ông Bảo Đai viết cuốn *Le Dragon d'Annam*. Không phải thế.

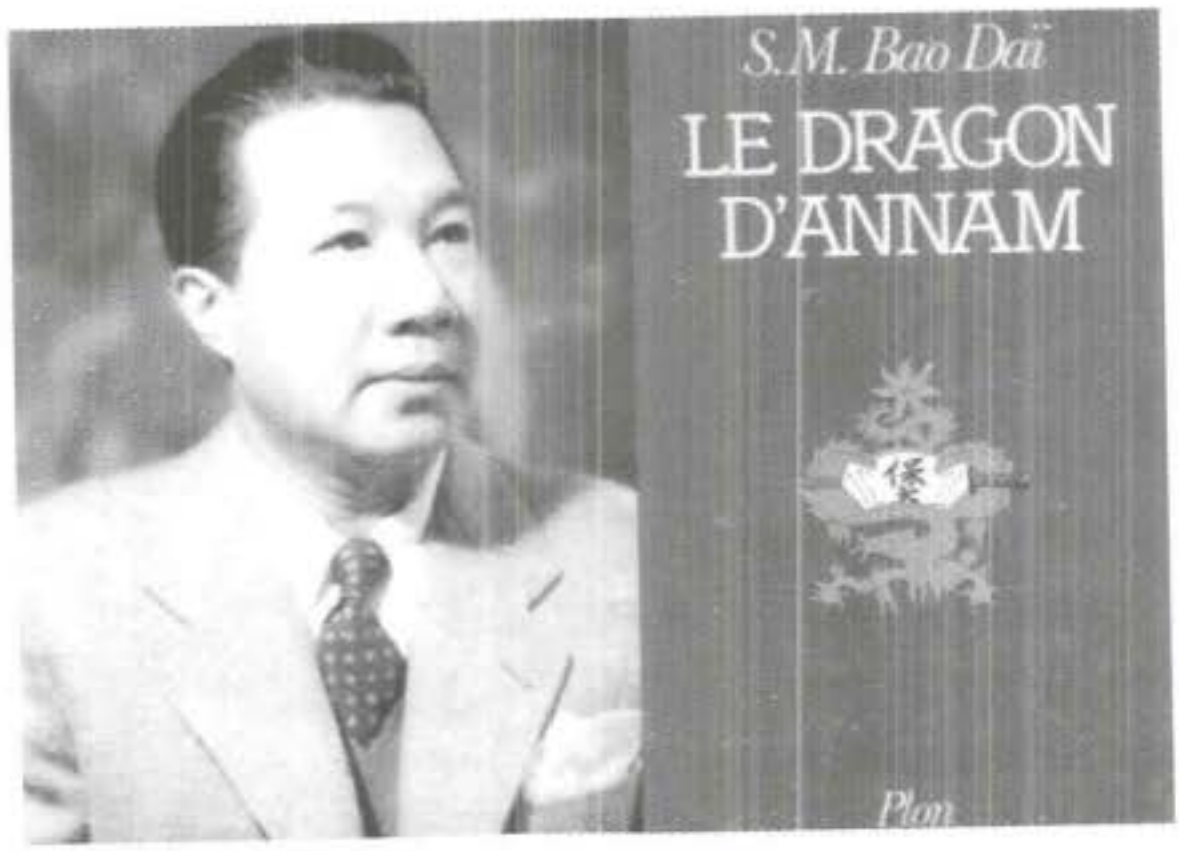

A.56. Hồi ký "Con Rồng An Nam", Nxb Plon Paris 1980, cuốn hồi ký làm cho Cưu hoàng Bảo Đại "mất nhà". *TL NĐX*

Người xướng xuất ra chuyện viết hồi ký cho Bảo Đại là ông tướng Pháp Jean Julien Fonde. Ông Fonde vốn là tướng thiết giáp theo tướng Leclerc sang Đông Dương hồi 1945. J.J. Fonde là thủ phạm đưa quân vào đánh Hải Phòng trước ngày toàn quốc kháng chiến. Do đó Fonde không quen với ông Bảo Đại. Ông có một người vợ lai Hà Nội. Bà ấy biết tôi là người Hà Nội nên thường gặp tôi. Qua tôi bà Fonde gặp ông Bảo Đại và quen với bà Monica (lúc còn là người giúp việc cho ông Bảo Đại).

Hai bà đầm nầy gần nhau và thân nhau. Ông Fonde quen ông Bảo Đại qua bà vợ lai của ông ta. Ông Fonde vốn là một ông tướng hoạt động ở Việt Nam dưới quyền của ông Leclerc. Ông có điều kiện gặp gỡ các nhân vật Việt Nam (ví dụ như Đại tướng Võ Nguyên Giáp) từ hồi đầu chiến tranh Pháp - Việt và ông cũng lưu giữ được nhiều tài liệu ở Phòng nhì của quân đội Pháp. Với tài liệu và cái vốn quen biết đó, J.J. Fonde nhận viết hồi ký cho ông Bảo Đại. Ông Bảo Đại ngồi kể những điểm chính của cuộc đời ông cho ông Fonde thu vào băng casette. Công việc đang tiến hành thì có chuyện trục trặc. Với lý do bà Monica là vợ không chính thức của Bảo Đại, ông Fonde không đưa tên và ảnh bà vào hồi ký của Bảo Đại. Điều đó làm cho bà Monica tức giận, bà không đồng ý để cho ông Fonde tiếp tục công việc nữa. Ông Bảo Đại không có tài liệu lịch sử để tham khảo nên phải dựa vào ông Fonde, nhưng ông Fonde lại không hiểu gì về triều Nguyễn, viết sai nhiều quá và có những câu những chữ sặc mùi thực dân.

Vì những lý do đó, ông Bảo Đại đồng ý với bà Monica không để cho ông Fonde hoàn thành cuốn hồi ký mà lấy lại giao cho bà Monica nhờ một người khác

làm tiếp. *Con Rồng An Nam* do ông tướng Fonde viết, sau ông Capitain Guignac viết tiếp. Về xã hội, phong tục Việt Nam ông Bùi Thế Phúc (trong gia đình ông Bảng Bùi Kỷ và cụ Trần Trọng Kim) dạy học bên nầy, có giúp viết nhiều đoạn. Sau có ông Hoàng thân Bửu Lộc, rồi ông Nguyễn Đệ cũng giúp một chút. Không làm với ông Bảo Đại, ông Fonde dùng tất cả những tài liệu gì

A.57. Tướng Pháp Jean Julien Fonde tác giả sách L'Aventure vietminh, Plon 1980, bôi bác cuộc đời Cựu hoàng Bảo Đại. *TL NĐX*

mình có được và nghe được viết chung với ông Jacque Massu cuốn *L'aventrure viet-minh* và Nhà xuất bản Plon cho ra đời vào năm 1980, khổ 15 x 24, dày 380 trang. Cùng thời gian ấy *Le Dragon d'Annam* của ông Bảo Đại cũng ra đời với khuôn khổ, độ dày gần giống với cuốn sách của ông Fonde và cũng do Nhà xuất bản Plon ấn hành. Thế là ông Fonde đưa ông Bảo Đại ra toà. Vụ kiện rất lớn, một ông tướng Pháp kiện một ông cựu Hoàng đế Việt Nam làm ầm cả giới hiếu sự ở Paris một thời. Ông Fonde bảo ông Bảo Đại không có tài liệu, chỉ kể

chuyện sơ sài, phần lớn những thông tin trong sách đều do ông Fonde cung cấp. Ông Bảo Đại bảo: "Chuyện của đời tôi, tôi là chủ nhân của những thông tin ấy tại sao bảo tôi ăn cắp. Tôi ăn cắp cái của chính tôi sao ?". Vụ kiện kéo dài mấy năm và cuối cùng toà án Pháp, thầy kiện người Pháp, họ phải bênh vực cho ông Fonde người Pháp, ông Bảo Đại thua kiện. Không rõ ông Bảo Đại thu được bao nhiêu tiền nhuận bút của cuốn *Le Dragon d'Annam* mà ông đã phải bồi thường cho ông Fonde đến một trăm ngàn quan Pháp. Ông Bảo Đại phải nhờ một người bán giúp một căn hộ nhỏ ở vùng biển do ông đứng tên để bồi thường cho ông Fonde. Ông Bảo Đại sạch hết cả tiền bạc, nhiều lúc thiếu cả tiền ăn. Mất tiền, mất cả uy tín và tai hại hơn nữa là có quá nhiều sai lạc về mình nằm ngay trong cuốn sách ký tên mình. Bị lừa, ông Bảo Đại giận lắm, ông sinh bệnh chữa mãi không khỏi. Một số người Tây gặp tôi nói:

-"Ông Bảo Đại viết hồi ký gì mà chắp vá manh mún giống như cái áo của ông vua Charles Quint vậy?"

- " Thế hả. Khổ. Hồi ký của ông mà có phải ông viết đâu".

Phụ chép:
Ai viết *Le Dragon d' Annam* (Con Rồng An Nam) ?

Để giúp bạn đọc hiểu thêm vấn đề nầy người chép chuyện (NĐX) xin cung cấp thêm ba tư liệu sau đây:

A.58. Cựu hoàng Bảo Đại những năm cuối đời ở Quận 16 Paris. *Ảnh Le Dragon d' Annam.*

1. Trần Văn Đôn (Trung tướng Quân đội Sài Gòn, Thượng nghị sĩ Quốc hội Việt Nam Cộng Hoà trước năm 1975) trong *Việt Nam Nhân Chứng* (tr.509) viết:

" Mỗi lần từ Mỹ qua Pháp tôi thường mời Bảo Đại và Monica đi ăn cơm. Năm 1979 lúc ăn cơm với Bảo Đại tại BaLê tôi hỏi ông sao không viết hồi ký.

Bảo Đại và Monica cho biết có một Tướng lãnh Pháp đã lấy tất cả những điểm quan trọng về cuộc đời Bảo Đại để viết sách.

Tôi nói:

- Ngài viết đề tên Ngài, sao Ngài kể cho người ta viết thành ra của người ta rồi.

Bảo Đại và Monica đều đồng ý".

2. Cửu Long Lê Trọng Văn, trong sách *Lột Mặt Nạ Những Con Thò Lò Chính Trị* [37], cho biết: "*Cuốn Le Dragon d'Annam của Bảo Đại không do Bảo Đại viết. Viết cuốn sách này do một ông tướng Pháp hồi hưu có quen biết với bà vợ cuả Bảo Đại là bà Monica. Bảo Đại đã đưa bản thảo cho một người khác, người này đã sửa chữa và đưa cho Nhà xuất bản in và phát hành. Sau đó, ông tướng Pháp viết cuốn sách đó đã đưa Bảo Đại ra tòa vào năm 1981. Kết quả ra sao tôi không được rõ.".*

3. Nhà sử học Vũ Ngự Chiêu, trích lại của Nguyễn Mạnh Quang, *Việt Nam Đệ Nhất Cộng Hoà Toàn Thư, 1954-1963*; tác giả tự xuất bản, Tacoma, WA 98407, năm 1998, tr. 172, viết:

" *Cuốn Le Dragon d' Annam* (Con rồng An Nam) *của vua Bảo Đại do hai người Pháp viết, và cũng có vụ tranh tụng tác quyền. Sách nầy nhiều chi tiết sai lầm".*

---

[37] Cửu Long Lê Trọng Văn, *Lột Mặt Nạ Những Con Thò Lò Chính Trị*, Nxb Mẹ Việt Nam, San Diego, 1991.

13. Hồi ức về
một vài nhân vật lịch sử

NĐX.- *Xin bà kể cho vài ký ức về cụ Trần Trọng Kim và Cựu hoàng Bảo Đại !*

Bà Mộng Điệp: Trước kia tôi có nghe danh cụ Trần Trọng Kim, một nhà viết sử Việt nhưng tôi chưa hề gặp. Hồi cuối năm 1946, tôi sang thăm ông Bảo Đại ở Hồng Kông gặp lúc ông bà Trần Trọng Kim ở Quảng Châu lên gặp ông Bảo Đại nên tôi gặp được hai ông bà.

Ông Bảo Đại cho tôi biết sau khi ông Bảo Đại qua Trung Quốc (3.1946), ông Trần Trọng Kim nghe mấy người Quốc dân đảng dụ dỗ cũng sang. Ông nghĩ rằng

A.59.Nhà sử học Trần Trọng Kim - những ngày lặng lẽ viết hồi ký "***Một Cơn Gió Bụi***" tại Đà Lạt. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

qua đây có thể dựa vào uy tín của ông Bảo Đại mà nhờ Quốc dân đảng Tàu cho dung thân làm chính trị. Nhưng không ngờ qua bên Tàu và qua Hồng Kông mọi việc không như ông nghĩ. Ông gặp rất nhiều khó khăn, không có tiền ăn, tiền thuê nhà rất đắt không chịu nổi. Phải đi xin tiền của Quốc dân đảng Tàu mà sống qua ngày. Tưởng rằng có thể dựa vào Quốc dân đảng của Tàu, nhưng đến lúc đó thì chính Quốc dân đảng Tàu cũng đang ngấp ngoải, họ không đủ sức cho sự tồn tại của mình lấy đâu mà đi giúp cho đám Việt Nam lưu vong nhiều được. Thêm nữa, sau khi cụ Kim đi, Quốc dân đảng ở Hà Nội lại tổ chức cho cụ bà và cô con gái cùng sang, thành ra cái khó được nhân lên gấp bội. Lúc ấy có một chuyện nhỏ thôi nhưng tôi không thể nào quên. Qua Hồng Kông, tôi có được một số tiền kha khá do bọn cướp bịt mặt trên tàu biển cướp của tôi rồi sau chúng trả lại cho tôi, tôi trích một ít tặng gia đình cụ Kim. Hai cụ rất vui liền ra chợ Hồng Kông mua nho ăn. Cụ ông mặc áo vét, bỏ tiền ở túi ngoài. Khi cụ đưa hai tay lên bỏ nho vào miệng thì một tên móc túi đang theo sát thọc tay vào túi áo cụ ông móc hết số tiền tôi vừa tặng. Hai cụ đứng giữa chợ Hồng Kông giậm chân kêu la "móc túi" ầm ỉ nhưng không một người nào chạy theo tên móc túi cả. Hai cụ dở khóc dở mếu. Tối về chỗ trọ, tôi lại phải tặng cho hai cụ một món tiền khác. Miếng khi đói bằng đọi khi no, về sau hai cụ nhớ lại chuyện ấy nên rất thương tôi.

Ở Hồng Kông nhiều hôm cụ Kim và ông Bảo Đại cãi nhau. Cụ Kim thấy ông Bảo Đại cứ chần chừ không muốn làm bất cứ một cái gì để gây thanh thế chính trị ở Tàu lúc ấy, bèn nói:

- "Ngài thoái vị đi là đúng".

Ông Bảo Đại :

- "Cũng chỉ đúng một phần thôi ! Mà cũng phải làm như thế chứ không còn cách nào khác. Trước đây tôi đã giao Chính phủ cho các thầy mà các thầy không làm được rồi phải xin từ chức cả. Bây giờ còn trách ai ?"

Năm 1950, tôi ở Đà Lạt. Cụ Trần Trọng Kim về ở Đà Lạt với chúng tôi. Lúc nầy cụ đã yếu đi nhiều. Chúng tôi lo chuyện đời sống cho cụ để cụ yên tâm ngồi viết hồi ký. Viết xong rồi, cụ nghĩ mãi không biết đặt tên cho cuốn sách là gì. Một hôm hai cụ sang nhà tôi uống nước trà. Cụ ông mặc cái áo bông Tàu, đút tay vào túi (cái áo dài hồi xưa còn lại). Cụ cho biết cụ đang chọn một cái tên để đặt cho cuốn hồi ký của cụ. Cụ đưa ra mấy cái tên *Một cơn ác mộng, Một cơn gió lốc, Một trận cuồng phong* rồi tên gì gì đó nữa và hỏi ý kiến tôi. Tôi nhớ nhất là tên *Một cơn ác mộng*. Tôi thưa hai cụ:

- "Tên cuốn hồi ký mà là Một cơn ác mộng là không đúng. Vì chuyện thật, trong ấy có chuyện chính trị, có chuyện nước, có chuyện vua, và chính chuyện của cụ, xin cụ nghĩ lại. Một cơn ác mộng, vừa không hay vừa không đúng.

Về sau cụ đặt lại là *Một Cơn Gió Bụi (1)* . Tôi thấy đúng. Một thầy giáo chuyên viết sử mà lao vào chính trị là "gió bụi" thật !

Cụ Kim tốt, là một nhà Nho có Tây học, giỏi làm sử nhưng không phải là người làm chính trị. Vì làm chính trị phải có thủ đoạn chính trị, khi cần phải nói đen ra trắng, nói xanh thành đỏ..., Cụ Kim không có cái đó. Vai trò lịch sử của cụ chỉ đến thế thôi.

NĐX.- *Còn về cụ Hoàng Xuân Hãn ?*

Bà **Bà Mộng Điệp.-** Cụ Hoàng Xuân Hãn là một học giả uyên thâm, một thầy giáo chuẩn mực. Trước kia tôi nghe danh tiếng cụ là một người học rất giỏi, có nhiều bằng cấp cao của Pháp. Năm 1945 sau ngày Nhật đảo

A.60.Học giả Hoàng Xuân Hãn-"nơi nương tựa tinh thần" của bà Mộng Điệp những năm ở Pháp. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

chính Pháp, cụ được ông Bảo Đại mời làm Bộ trưởng Giáo dục. Lúc ở Pháp không nhớ do ai giới thiệu mà tôi đã có dịp bán nhà của tôi ở 60 Av. Théophile Gautier quận 16 cho cụ và sau đó thì tôi thường được cụ ông cụ bà mời sang nhà chơi, nhiều khi cùng đi làm vườn với cụ ở ngoại ô Paris. Chính cụ ông đã giúp đưa tôi đến toà Đại sứ Việt Nam để nhờ gởi tiền về làm đám tang Đức Từ Cung năm 1980. Sau nầy, khi thầy Thích Thiện Châu vận động trí thức và tiền bạc của Phật tử để xây dựng

chùa Trúc Lâm, tôi lại có nhiều lần họp hành chung với hai cụ. Qua những lần gặp gỡ đó, cụ ông cho biết hồi cụ còn học trường *Polytechnique*(2) thỉnh thoảng cụ được ông Charles (3) gọi dây nói mời cụ đến chơi, nhờ cụ khuyến khích ông Bảo Đại học hành hoặc giúp trả lời cho ông Bảo Đại một bài toán gì đấy. Hồi ấy, cụ thấy ông Bảo Đại là một người con trai còn trẻ đẹp, thông minh. Về sau trong những năm 1932, 1934 về nước, cụ Hoàng có gặp lại ông Bảo Đại nhiều lần và thấy ông làm vua mà không vui, không biết làm gì và cũng không biết làm với ai. Rồi đến lúc đảo chánh Nhật, cụ tham gia Chính phủ Trần Trọng Kim và có dịp gặp và làm việc với ông Bảo Đại nhiều lần nữa. Cụ thấy ông Bảo Đại có kiến thức chính trị, biết làm việc nhưng thiếu sự quyết đoán.

Cụ có nhận xét ông Bảo Đại là người không tham quyền cố vị, biết thương người, nhưng ham chơi. Ông Bảo Đai có thể làm vua chứ không thể làm một chính khách. Vì thế khi đất nước cần ông là một chính khách thì ông chỉ là một ông vua cho nên ông thất bại là chuyện dễ hiểu. Tôi cho rằng nhận xét của cụ Hoàng Xuân Hãn có lý nhất. Cụ Kim đối với ông bảo Đại có phần dễ dãi hơn.**NĐX.-** *Thưa bà, mấy năm qua có khi nào bà nghe nói đến cuốn hồi ký chính trị* Việt Nam Máu Lửa Quê Hương Tôi *của ông Đỗ Mậu không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi đã đọc từ đầu đến cuối cuốn *Việt Nam Máu Lửa Quê Hương Tôi* của ông Đỗ Mậu, trong đó có nói một khúc về tôi và bà Trần Thị Lệ Xuân. Tôi không biết ông Đỗ Mậu là ai. Ông nầy có nhiều tài liệu đúng lắm. Viết giỏi, sắp đặt giỏi. Chính tôi là người đã chứng kiến những chuyện ấy mà ! Nhưng

chỉ có hai việc tôi không thích. Ông ta nói về ông ta nhiều quá. Và, không hiểu tại sao ông ta lại đi tôn Ngô Đình Diệm lên một cách quá đáng đến như thế ! Đỗ Mậu không phải là một người khờ khạo, một người có hiểu biết mà sao lại như thế ? Tại sao Đỗ Mậu không tự tìm cho mình được một con đường mà lại phải đi theo ông Diệm đến khổ như thế ?

A.61. Bà Mợng Điệp cùng với gia đình học giả Hoàng Xuân Hãn trong một bữa cơm chay bàn chuyện đóng góp tiền bạc để xây dựng chùa Trúc Lâm tại Pháp. *Ảnh TL của bà MĐ do NĐX st*

Ông ta là một người có nhiều hoài bão. Nhưng những cái hoài bảo ấy không đi đến đâu cả. Đối với các tướng tá miền Nam ông là một người thông minh chứ đâu phải ngu dốt gì đâu ! Tôi không hiểu được một người có tài như thế mà sự nghiệp chỉ có đến thế. Tôi cũng đã đọc cuốn *Việt Nam Nhân Chứng* của ông Trần Văn Đôn. Ông Trần Văn Đôn không thể phê bình ông Bảo Đại vì ông không ở gần ông Bảo Đại. Ông chỉ gặp ông Bảo Đại một cách lễ nghi thôi, không có tâm sự. Người tâm sự

nhiều là Nguyễn Văn Hinh. Nhưng ông Hinh bây giờ lẩn hết rồi, không nhớ gì nữa cả. Còn ông Đỗ Mậu không gặp ông Bảo Đại bao giờ cả. Viết về ông Bảo Đại, ông Đỗ Mậu chỉ dựa vào tài liệu thôi.

NĐX.- *Xin bà nói cho biết thái độ chung của người Pháp đối với Cựu hoàng Bảo Đại !*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Ông Bảo Đại được người Pháp nuôi dạy để trở thành một người Pháp quý tộc, làm việc cho Pháp. Họ đúc một người Việt Nam thành người Pháp để làm vua Việt Nam. Nhưng có lần Ngài bảo tôi:

-*"Người Pháp đã nhầm, họ tưởng đúc được một người như vậy để làm bù nhìn cho họ, họ bảo gì cũng phải nghe"*.

Cho nên khi thấy ông Bảo Đại không làm vừa ý họ hay làm ngược lại ý họ, họ rất ức. Nhiều người Việt Nam tưởng ông Bảo Đại được người Pháp thương lắm, nhưng thật ra người Pháp rất ghét ông ta. Thế nên mỗi lần tôi nghe người Pháp chưởi ông, tôi không quan tâm, vì đó là chuyện tất nhiên. Ai đã xem cuốn *Ho-Chi-Minh Abd-El-Krim et Cie* của Jean Renaud thì đã rõ Tây nó ghét ông Bảo Đại đến như thế nào. Ông không theo Mỹ nên Mỹ cũng ghét ông là chuyện đã đành. Nhưng tôi tin người Việt Nam không đến nỗi, họ trách ông nhiều hơn là ghét ông. Có nhiều người Việt Nam lúc ở trong nước hưởng được nhiều quyền lợi do ông Bảo Đại ban cho, khi ra nước ngoài thấy ông khổ sở họ ngoảnh mặt đi. Rất ít người có một tấm lòng trung thành với ông. Cũng có một số người lúc ở bên nhà nói chống Tây, chống cái nọ chống cái kia của thực dân đế quốc, đến lúc chạy sang bên nầy thì chạy đi khai báo mình có công với Pháp, với Mỹ để được hưởng các chế độ

ưu đãi. Tôi thấy hết. Như thế đấy, làm sao tôi không buồn ! Cái tình người, tình đời quá bạc bẽo. Cho nên tôi thương ông Bảo Đại. Ông là một ông vua, được sống trong tiền tài châu báu, ông đâu có được học chuyện bửa củi gánh gạo đâu mà ông biết khổ. Người ta bảo ông chơi bời cờ bạc, các ông vua như ông trên thế giới có ông nào không chơi như thế. Nhưng chơi mà ông vẫn lo việc nước. Vì Pháp không cho ông lo việc nước nên ông mới đổ ra chơi nhiều hơn thôi. Ông chơi mà sợ người có tiền thì ông không sợ. Hồi ở Buôn Ma Thuột trước một con voi dữ, một con cọp dữ mà ông dám đứng bình tĩnh chờ con thú tới gần mới nổ súng thì biết con người ông có sợ gì đâu. Mình tự hỏi: "Ông Bảo Đại là một ông vua mà tại sao ông cứ ở sòng bạc ?" Một người thân của ông De Gaulle nói với tôi:

- "Ông De Gaulle trách: Địa vị một ông vua việc gì mà phải đứng trước cái casino ấy ?'

Nhưng có người nói lại:

- "Người Pháp có cho ông làm vua đâu mà ông làm. Ông đứng ở casino để cho mọi người thấy, việc người Pháp không cho ông thực hành cái chức năng làm vua, làm Quốc trưởng của ông cho nên ông mới ra đứng ở đây !"

Thế tại sao có những lúc ông để cho đời ông xuống dốc đến như thế ? Tại sao thế ? Phải hiểu tại sao rồi mới hiểu đúng được hành động, thái độ của ông chứ. Cho nên tôi xót xa, ái ngại cho hoàn cảnh của ông ấy. Nó thảm lắm. Các cụ Trần Trọng Kim, cụ Hoàng Xuân Hãn hay cho tôi mượn sách sử để đọc. Tôi thấy triều đại nào khi đi xuống thì nó cũng xuống dần dần rồi kết thúc hết sức bi thảm. Ông Bảo Đại

cũng thế thôi. Đó là mệnh trời. Tôi muốn đồng bào mình hiểu cho ông, hiểu cho hoàn cảnh của ông chứ tôi không có ý chạy tội cho ông. Nếu ông có tội ai mà chạy được !

NĐX.- *Sau hơn nửa thế kỷ với biết bao vật đổi sao dời, hạnh phúc, đắng cay, mừng vui giận dỗi, bà nghĩ về Cựu hoàng Bảo Đại như thế nào ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Lúc ông Bảo Đại lên ngôi, đất nước đã bị đô hộ gần năm mươi năm trước.Tuy thế, Bảo Đại vẫn là một ông vua. Mà theo quan niệm của cha ông ta xưa, dưới trời là ông vua. Ông vua được hưởng thụ tất cả những gì mà thần dân dành cho ông nhưng ông Bảo Đại không bám víu vào đó mà hưởng thụ. Ông đã từ bỏ ngai vàng (8.1945) và trao quyền cho người khác (10.1954), không một chút luyến tiếc. Theo tôi: ông đã có những cái nghĩa cử sang trọng. Nghĩa cử đó chứng tỏ ông không phải là người tham quyền cố vị. Có người đàn ông nào đang cầm quyền, dù là quyền nho nhỏ, mà hai lần dám vứt quyền của mình đi không ? Tôi chỉ thấy chuyện ngược lại, người ta chỉ cố bấu víu lấy mà thôi. Tôi thấy quý ông nhất là chuyện đó. Đến lúc mất, ông không để lại một lời trối trăn, oán trách ai hay dặn dò cái gì. Ông không cần, ai hiểu ông thì hiểu mà không hiểu thì thôi. Ông đã trả lời phỏng vấn của ông Fédéric Mittérand (cháu ông Tổng thống Mittérand) trên Truyền hình Pháp rằng, ông không cần giải thích nhiều, thời gian sẽ trả lời cho ông. Đời ông về sau lịch sử sẽ xét xử, chứ ông không tự xét xử ông. Những công việc ông làm tôi hiểu, bây giờ tôi càng hiểu hơn và tôi quý trọng ông hơn.

NĐX.- *Thưa bà, xin bà cho biết ý nghĩ cuối cùng về Cựu hoàng Bảo Đại ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi xin nhắc lại: Bảo Đại là ông vua cuối cùng của triều Nguyễn và cũng là người mà tôi đã đi theo trên nửa thế kỷ và có với ông đủ mặt con trai, con gái. Tôi vốn là người Bắc, mà người Bắc trai cũng như gái nhiều người không thích nhà Nguyễn. Từ khi có phong trào Việt Minh nổi lên công khai và cướp chính quyền ở Hà Nội, tôi rất có cảm tình với Cụ Hồ. Và, suốt đời tôi, dù ở Việt Nam hay sau này qua Pháp, tôi vẫn luôn luôn nhớ đến Cụ Hồ - người anh hùng dân tộc đem đến độc lập tự do cho đất nước. Và, hôm nay tôi rất tự hào được làm một người dân của nước Việt Nam độc lập. Với một tinh thần như thế, hồi trước Cách mạng Tháng Tám 1945, tôi nghe nhiều chuyện không hay về ông vua Bảo Đại. Đó là một ông vua được Pháp đào tạo để "làm bù nhìn, sẵn lương Pháp trả để ăn chơi, đánh bạc thả cửa, giỏi săn bắn, thích phụ nữ đẹp". Nhưng sau khi nghe ông xin thoái vị trao ấn kiếm cho đại diện Chính phủ Cách mạng và tuyên bố: "*Thà làm dân một nước độc lập còn hơn làm vua một nước nô lệ*", tôi đem lòng quý trọng ông. Sau đó sống gần ông hơn nửa thế kỷ, tôi nhận thấy có nhiều chuyện trước đây tôi nghĩ về ông không đúng. Sự thật có thể xấu hơn và cũng có thể tốt hơn. Trong tình nghĩa cha con, vợ chồng, tuy có lúc ông nghe lời người ngoại quốc xa lánh và giận dỗi, thưa kiện mẹ con chúng tôi, nhưng trước sau tôi vẫn một lòng kính trọng, thương yêu ông và theo ông cho đến cuối đời. Tôi kính trọng thương yêu ông, ngoài tình thương vợ chồng "khi giận thì đánh, khi quạnh thì thương", tôi còn thương cái hoàn

cảnh rất oái oăm của ông. Cuộc đời ông có nhiều điều đồng bào Việt Nam chưa biết. Ông mất trước tôi, tôi nhận thấy tôi phải nói những điều đó ra trước khi nhắm mắt về dưới suối vàng với ông.Theo tôi, những người hiểu ông Bảo Đại một cách đúng đắn nhất có lẽ là các cụ Trần Trọng Kim, cụ Hoàng Xuân Hãn. Đến nay thì cả hai cụ đều đã trở thành người thiên cổ. Lúc sinh thời cụ Hoàng nhiều lần giục tôi phải kể lại những điều bí ẩn của ông Bảo Đại, nhưng tôi không dám hứa. Cụ bảo : "Nếu bà không viết thì ai viết nữa ?". Đến sau ngày ông Bảo Đại mất, tôi không cầm được nước mắt, bỗng dưng tôi nhớ lại lời cụ Hoàng. Tôi đã khấn trước bàn thờ chồng tôi : "Nếu có dịp em sẽ nói cho đồng bào biết những nỗi oan của Ngài". Trả lời những câu hỏi của anh tôi không có ý để nói về mình, vì đời tôi cũng như những bà vợ khác của ông Bảo Đại không có gì đáng để kể cả. Nhưng vì không còn ai nói thật về ông chồng tôi nên tôi phải nói. Tôi nói và chịu trách nhiệm để trả cái ơn tôi được làm vợ ông hơn nửa thế kỷ qua. Chuyện tôi kể không có mục đích bênh vực cho ông. Tôi chỉ nói hộ cho ông những cái khổ tâm của ông, những chuyện oan trái của ông. Tôi ước mong người đời sẽ hiểu đúng về ông. Còn như công và tội của ông xin để cho lịch sử và con cháu sau nầy xét xử. Chuyện tôi kể liên quan đến chính trị, đến lịch sử. Nhưng khổ nỗi, tôi không phải là một nhà nghiên cứu, một người làm chính trị nên không có sẵn trong tay những tư liệu lịch sử cần thiết để minh hoạ cho những điều tôi kể. Khác với những nhà chính trị, tôi chỉ kể những gì tôi còn nhớ và tôi biết rõ nhất. Vì thế, đọc tập hỏi và đáp nhỏ bé nầy, nếu có những gì không

khớp với những điều quý vị đã đọc, đã biết, kính mong quý vị lượng thứ và chỉ giáo cho để tôi và người hỏi chuyện cũ tham khảo sửa chữa cho tốt hơn, nhằm cung cấp cho người đọc, những người viết lịch sử hiện đại Việt Nam sau nầy những thông tin xác thực, có ích.

14. Lá thư của một kẻ phản trắc

NĐX.- *Nhắc đến một việc hệ trọng liên quan đến ông Ngô Đình Diệm, hôm trước bà có nói:"Chuyện ông Diệm viết thư cúc bái ông Ngài để được trao quyền, cả ông Trần Văn Đôn và ông Đỗ Mậu đều biết. Nhưng không ai được biết cái thư đó cụ thể nói gì. Đây là một cái thư lịch sử do chính tay Ngô Đình Diệm viết bằng tiếng Pháp. Nhân đây, tôi công bố cái thư ấy để cho lịch sử biết bộ mặt thật của ông Diệm". Thưa bà, hôm nay bà có thể cho tôi công bố cái thư lịch sử ấy được chưa ?*

A.62. Ông Ngô Đình Diệm tác giả lá thư viết tay xin "cung cung tận tụy" với Cựu hoàng Bảo Đại. *Ảnh TL.*

Bà Bùi Mộng Điệp - Vâng, tôi đã hứa thì tôi phải thực hiện chứ ! Đây là lá thư viết tay bằng tiếng Pháp của ông Diệm gởi cho ông Ngài, lần đầu tiên tôi đưa cho anh và anh có thể đem về lưu trữ ở Việt Nam.

Bản dịch nguyên văn lá thư do Đông Dương Thời báo thực hiện:

Kính gởi Hoàng thượng Bảo Đại

Quốc trưởng Việt Nam

Kính thưa Ngài,

Tôi thật vô cùng cảm kích trước những lời tin cậy và khích lệ đầy thương mến mà Ngài đã chỉ thị cho bào đệ Ngô Đình Luyện truyền lại cho tôi.

Ngài đã biết rõ sự bất vụ lợi và lòng trung thành của dòng họ chúng tôi, trong quá khứ, đã phục vụ Tổ quốc và Hoàng triều như thế nào. Xin Ngài hãy tin tưởng rằng đến lượt tôi, tôi sẽ cố gắng tiếp tục phục vụ với tất cả sức lực và tâm hồn để xứng đáng với lòng tin cậy thân yêu mà Ngài đã dành cho.

Trong lúc có những giải thích đầy xuyên tạc của dư luận về sự mở rộng thành phần Nội các đã gây cho tôi quá nhiều phiền muộn, tôi muốn nói lên đây lòng tri ân của tôi về sự tín nhiệm của Ngài vẫn dành cho tôi.

Thật ra hoài bão thân thiết nhất của tôi là nhận được sự chấp thuận của Quốc trưởng trong các đại sự của Quốc gia, về Binh bị, Ngoại giao, Xã hội, Tài chánh hay Hành chánh.

Chỉ có sự chỉ đạo khôn khéo và chỗ dựa vững chắc ở Quốc trưởng, tôi mới có thể thực thi được những quyền lực đầy đủ để giải quyết tất cả vấn đề có tầm vóc liên quan đến sự sống còn và tương lai của đất nước.

Những cải cách về Hiến pháp và Dân chủ phải được nhanh chóng thực thi theo đúng những lời tuyên bố của Ngài khi Ngài trở về sau chuyến lưu vong.

Nhưng quyền lực của Hoàng triều phải thật sự cứng rắn để bảo đảm trật tự và công bằng xã hội, kỷ luật quân đội, tôn trọng quyền lợi và tự do của dân.

Trình Ngài, chính trong tinh thần nầy mà tôi đã nhờ bào đệ Luyện thỉnh cầu Ngài hồi loan càng sớm càng tốt, miễn là không trở ngại đến việc chữa bệnh của Ngài ở Pháp.

Tiếc thay khi được tin nầy thì những xáo trộn, những âm mưu chính trị không tránh được khi đất nước còn bị chia cắt, đã tăng lên gấp bội. Vì những tham vọng và quyền lợi riêng tư đó tôi đã lo sợ sự hiện diện của Hoàng thượng và sự củng cố chánh quyền của Ngài.

Là người chủ xướng sự hồi loan nhanh chóng của Ngài, thế mà tôi phải đau lòng thỉnh cầu Ngài dời hoãn ngày về nước để cho tôi có đủ thời gian cần thiết để san bằng những trở ngại khó khăn và đánh tan một vài thái độ mâu thuẫn.

Sự mong đợi chuyến về của Hoàng thượng càng lớn khi tôi cần dựa vào sự minh triết của Hoàng thượng để giúp tôi, ngoài những việc khác, tái tổ chức và phát triển Hoàng Triều Cương Thổ mà Hoàng thượng đã tức thời quyết định cho sát nhập về với Việt Nam. Việc nầy đã được sự tán thành của toàn dân.

Tôi nghĩ rằng, thật ra các miền Cao nguyên đó, từ lâu đã được sự chăm lo ưu ái của Hoàng thượng, rồi đây sẽ được hưởng những lợi ích to lớn về một tổ chức xã hội, kinh tế và quân sự mà các ngành Hành chánh cao cấp sẽ được Chính phủ bổ nhiệm sau khi được sự chấp thuận của Ngài.

Để kết thúc, tôi xin đươc phép nhắc lại sự cảm tạ của tôi về sự tiếp tục tín nhiệm mà Ngài đã dành cho.

Tình trạng đất nước, bị xâu xé và tàn phá bởi cuộc chiến lâu ngày nầy đã gây quá nhiều lo âu cho tôi, vì vậy những bằng chứng về lòng tin tưởng thương yêu của Hoàng thượng sẽ là một niềm khích lệ vô giá đối với tôi.

Xin được phép nhắc Ngài rằng khi nhận chức Thủ tướng Chính phủ, tôi đã có xin Ngài hứa cho là trong trường hợp chính sách của tôi, nếu xét có bằng chứng có thể phương hại cho Tổ quốc, thì Hoàng thượng sẽ không để những tình cảm tốt đẹp dành cho tôi chi phối, mà sẽ cương quyết chối từ chính sách đó để cứu quốc dân.

Xin phép Ngài cho tôi được tin vào lời hứa đó, vì tôi phải có một chính sách cứng rắn và dũng cảm để đối phó với các sự xáo trộn chính trị và các liên hệ chằng chịt quá phức tạp của những quyền lợi lớn của cá nhân hay ngoại quốc gây ra.

Tôi sẽ làm chuyện nầy với lương tâm thanh thản vì tôi biết trước, nếu trường hợp gặp thất bại, Ngài sẽ sẵn sàng điều chỉnh tay lái khi cần.

Tôi trao thư nầy cho bào đệ Luyện để đệ trình lên Ngài với lòng trung thành tôn kính và thâm sâu của tôi.

Sài gòn, ngày 10 tháng 11 năm 1954

Ngô Đình Diệm

NĐX.- *Bà có nhận xét gì về lá thư lịch sử nầy của ông Ngô Đình Diệm ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Trước tiên người đọc thấy ông Diệm viết chữ đẹp, viết tiếng Pháp giỏi, tự nhận mình là người xuất thân trong *"dòng họ trong quá khứ, đã phục vụ Tổ quốc và Hoàng triều Nguyễn"* rất tận tụy, được ông Bảo Đại *"tin cậy và khích lệ"*. Ông ta hứa sẵn

sàng ra đi "*nếu ông Bảo Đại xét thấy có bằng chứng có những hành động chủ trương có thể phương hại cho Tổ quốc*".*v.v.*Qua lá thư nầy chứng tỏ ông Diệm là người được ông Bảo Đại tin cẩn giao phó cho việc phụng sự Tổ quốc và triều Nguyễn; đáp lại ông Diệm hứa cúc cung tận tụy với ông Bảo Đại và đất nước. Nhưng ngay sau đó ông Diệm đối xử với ông Bảo Đại, với đồng bào và đất nước như thế nào các sử gia trong và ngoài nước đã biết rõ.

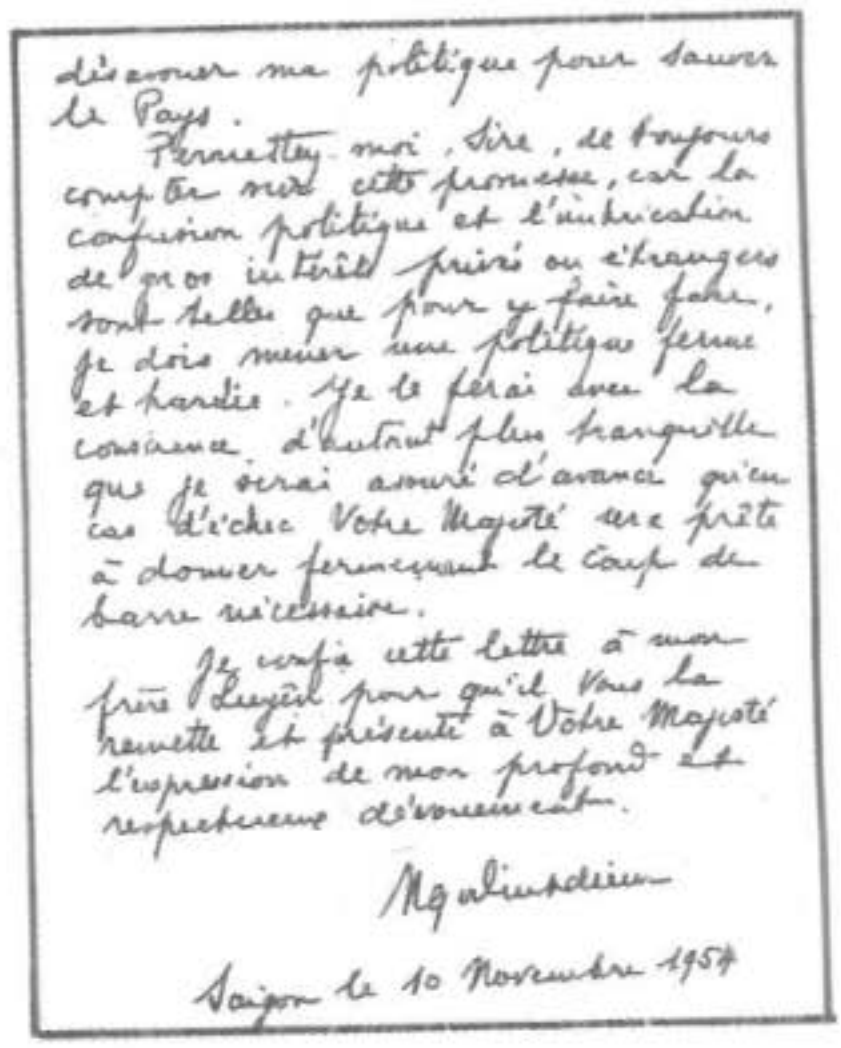
désavouer ma politique pour sauver le Pays.
Permettez-moi, Sire, de toujours compter sur cette promesse, car la confusion politique et l'imbrication de gros intérêts privés ou étrangers sont telles que pour y faire face, je dois mener une politique ferme et hardie. Je le ferai avec la conscience d'autant plus tranquille que je serai assuré d'avance qu'en cas d'échec Votre Majesté sera prête à donner fermement le coup de barre nécessaire.
Je confie cette lettre à mon frère Luyện pour qu'il vous la remette et présente à Votre Majesté l'expression de mon profond et respectueux dévouement.
Ngô Dinh Diệm
Saigon le 10 Novembre 1954

A.63. Trang cuối lá thư 5 trang viết tay của ông Ngô Đình Diệm gởi "Quốc trường" Bảo Đại. *TL do NĐX sưu tập.*

NĐX.- *Thưa bà, vẫn biết như thế nhưng xin bà cho một vài ví dụ ấn tượng nhất đối với bà.*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Sự phản trắc của ông Diệm có nhiều, như ông Diệm không chịu thi hành Hiệp định Genève để thống nhất đất nước năm 1956, tuyên bố cải

tổ Chính phủ rồi nuốt lời quay lại đàn áp cuộc đảo chính 11.11.1960, đặc biệt là không thi hành Thông Cáo Chung ký với Phật giáo tháng 6.1963. Riêng việc phản trắc của ông Diệm đối với người đứng đầu họ hàng Nguyễn Phước tộc là ông Bảo Đại gây đau đớn nhất cho chúng tôi. Sau khi được ông Bảo Đại trao quyền và được Mỹ (đại tá CIA Lansdale) hậu thuẫn, ông đã "trả ơn" ông Bảo Đại bằng cuộc "trưng cầu dân ý" bịp bợm để truất phế ông Bảo Đại một cách hèn hạ chưa từng có trong lịch sử Việt Nam.Ông Diệm cho thực hiện cuộc "trưng cầu dân ý" đó như thế nào anh hãy xem một đoạn của "người trong cuộc" với ông Diệm lúc ấy là tướng Trần Văn Đôn viết trong hồi ký *Việt Nam Nhân Chứng* sau

A.64. Người của ông Ngô Đình Diệm tổ chức mít-tin truất phế Cựu hoàng Bảo Đại và giật bỏ ảnh Cựu hoàng treo Toà Đô Chánh Sài Gòn. *Ảnh TL của TVĐ*

đây thì sẽ rõ: "*Ngô Đình Diệm tổ chức trưng cầu dân ý vào ngày 23 tháng 10 năm 1955 để lật đổ Bảo Đại. Kết quả là Bảo Đại bị truất phế. Trong phong bì bỏ phiếu trưng cầu dân ý, nhiều cán bộ phụ trách đã bỏ sẵn phiếu ủng hộ Ngô Đình Diệm, người dân không cần chọn lựa gì, chỉ cầm lá phiếu đó bỏ vào thùng nên Ngô Đình Diệm thắng 99%.*"(38)

NĐX.- *Thưa bà, lúc ấy tôi còn là cậu học sinh mới vào Trường Trung học. Tôi cũng đã nhiều lần được trường dẫn đi biểu tình mít tin hô hào truất phế Bảo Đại, nên tôi có biết sự kiện mà bà vừa kể. Nhưng đó là vấn đề chính trị, ngoài chuyện ấy ra ông Diệm còn có hành động gì nghiệt ngã đối với Cựu hoàng nữa không?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Ông Diệm cho tịch thu nhiều tài sản riêng của ông Bảo Đại, trong đó có chiếc du thuyền. Hành vi tàn nhẫn nhất của ông Diệm là việc ông lấy ngôi biệt thự của Đức Từ Cung ở Sài Gòn(39) và đuổi Đức Từ về Huế. Những chuyện phản trắc ấy đã làm cho ông Bảo Đại "phát điên" như hôm trước tôi đã kể với anh. Tinh thần của ông Bảo Đại tuột dốc từ đó và không cứu vãn được. Tôi trao cho anh sử dụng lá thư nầy - đây là một tư liệu lịch sử chính thức cùng với những hành động phản trắc của ông Diệm từ 1955 đến 1963 mà lịch sử đã phơi bầy rõ cái bản chất lá mặt lá trái của ông Diệm. Một người phản trắc như thế mà lãnh đạo miền Nam làm sao đồng bào mình không khổ, không

---

(38) *Việt Nam Nhân Chứng*, Trần Văn Đôn, tr.133

(39) Theo nghiên cứu của tôi, ngôi biệt thư của bà Từ Cung bị ông Diệm tịch thu và bán cho Bộ trưởng Nguyễn Đình Thuần giá 1$. Về sau ông Thuần bán lại theo thời giá cho tướng Dương Văn Minh, nay vẫn còn ở 3 Võ Văn Tần, quận 1, thành phố Hồ Chí Minh

chết chóc! May mà chế độ Diệm chỉ tồn tại đến cuối năm 1963 thôi. Nếu không ....không biết chuyện gì sẽ xảy ra nữa !

NĐX.- *Thưa bà, trước khi được bà cho phép hỏi chuyện Cựu hoàng Bảo Đại, tôi không nghĩ bà còn giữ nhiều tài liệu, nhiều hình ảnh liên quan đến Bảo Đại cũng như bà hiểu Cựu hoàng cặn kẽ và có trí nhớ tốt đến như vậy. Bà đã kể cho tôi ghi vào casette trong nhiều tuần qua. Theo bà, bà có nghĩ bà là người hiểu được đầy đủ cuộc đời Cựu hoàng Bảo Đại không ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- So với Hoàng hậu Nam Phương và các bà vợ khác của ông Bảo Đại, tôi dám nghĩ là tôi có điều kiện hiểu ông Bảo Đại nhất, hiểu lúc vinh quang cũng như lúc tủi nhục. Nhưng đối với lịch sử thì sự hiểu biết của tôi chỉ là một phần thôi. Vì những lý do sau đây: Tôi không phải là vợ chính mà là vợ thứ, lại gặp ông Bảo Đại lúc ông đã thoái vị. Hơn nữa, tuy lấy nhau mấy chục năm nhưng có hoàn toàn ăn ở với nhau như những cặp vợ chồng trăm họ đâu ! Ông Bảo Đại là một người lãnh đạo quốc gia, ông gặp gỡ, quan hệ với biết bao con người trong nước ngoài nước, với biết bao sự kiện lịch sử, thì một người vợ không được học hành nhiều như tôi lại quanh quẩn việc phục vụ chồng, nuôi con làm sao tôi có thể hiểu hết được cuộc đời của ông ấy.

NĐX.- *Thưa bà, vậy muốn hiểu ông Bảo Đại một cách đầy đủ nhất thì làm sao ?*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi không phải sử gia nên tôi không thể trả lời câu hỏi nầy của anh. Nhưng theo dư luận của các nhà nghiên cứu, của người Việt Nam ở Pháp thì có lẽ cuốn phim truyền hình Pháp do ông Fédéric Mittérand phỏng vấn ông Bảo Đại trước khi

ông Bảo Đại bệnh và mất là trung thực với cuộc đời ông ấy nhất.

NĐX.- *Thầy Trần Văn Khê cũng đã nhắc tôi nhiều lần về cuốn phim đó. Hoàng nữ Phương Thảo hứa sẽ tìm cho tôi. Cuộc hỏi chuyện bà xin tạm dừng ở đây. Sau nầy nếu thấy cần phải bổ sung thêm những thông tin gì nữa, kính mong bà vui lòng giúp đỡ. Kính chúc bà sức khoẻ để hưởng cái hạnh phúc đất nước được giải phóng, thống nhất, độc lập, hoà bình và phấn đấu giàu mạnh.*

Bà Bùi Mộng Điệp.- Tôi cũng cảm ơn anh bên nhà lặn lội qua đây hỏi chuyện để tôi có dịp giải bày tâm sự mà trước đây tôi đã nghĩ là "sống để dạ, chết mang theo" mà thôi.

NĐX.- *Kính chào bà.*

Phụ Lục:

Nguyên văn Thư của ông Ngô Đình Diệm gởi Cựu hoàng Bảo Đại

A Sa Majesté BAO-DAI
Chef de l'Etat du Viet-Nam
Sire,

J'ai été profondément touché par les affectueuses paroles de confiance et d'encouragement que vous avez bien voulu charger mon frère NGO-DINH-LUYEN de me transmettre. Vous savez le désintéressement et la loyauté avec lesquels, dans le passé, les miens ont servi la Patrie et la Dynastie. Soyez assuré qu'à mon tour je continuerai de toutes mes forces et de toute mon âme à mériter pleinement la bienveillante confiance que vous avez bien voulu m'accorder. Et au moment où une exploitation publique et tendancieuse de certains incidents suscités à l'occasion de l'élargissement du Cabinet Ministériel m'a tant peiné, je tiens à vous remercier, Sire, de l'expression renouvelée de Votre confiance.

Mon voeu le plus cher est, en effet, de recevoir l'approbation du Chef de l'Etat sur les grandes affaires de l'Etat, militaires, diplomatiques, sociales, financières ou administratives. Dans tous les problèmes de nature à engager la vie et l'avenir de la Nation, l'exercice des pleins pouvoirs ne saurait que garmer avec les sages directives et le ferme appui du Chef de l'Etat. Des réformes constitutionnelles et démocratiques sont à promouvior qui ont été annoncées par Votre Majesté dès son retour

ce l'exil. Mais l'autorité de la Couronne restera intangible qui doit garantir à la société l'ordre et la justice, la discipline de l'armée, le respect de l'intérêt public, la liberté du peuple.

C'est dans cet esprit, Sire, que j'avais demandé à mon frère LUYEN de solliciter Votre retour au Pays aussitôt qu'il vous serait possible d'écourter sans dommage Votre cure en France. Malheureusement la confusion et certaines manoeuvres politiques inévitables après le partage de Notre Pays ont redoublé à l'annonce de cette nouvelle, grâce à l'instigation des ambitions et des intérêts particuliers qui redoutaient la Présence de Votre Majesté et le renforcement conséquent de son gouvernement. Promoteur du retour rapide de Votre Majesté, j'ai d alors à contre-coeur vous solliciter de reporter Votre voyage et de m'accorder le répit nécessaire à aplanir les difficultés et dissiper certaines attitudes équivoques.

Ma hâte était d'autant plus grande de réaliser le retour de Votre Majesté que je comptais davantage sur sa sagesse pour m'aider, entre autres tâches, à réorganiser et développer l'ancien Domaine de la Couronne dont le retour à l'Etat spontanément décidé par Votre Majesté a recueilli le suffrage unanime de la population. Je pense, en effet, que ces Hauts-Plateaux, qui depuis toujours ont retenu la bienveillante sollicitude de Votre Majesté, profiteront grandement d'une organisation sociale et économique, administrative et militaire dont les hauts échelons seront nommés par le Gouvernement après Votre accord.

En terminant, je tiens à redire ma reconnais sance pour l'expression renouvelée de la confiance de Votre

Majesté. La situation du Pays, déchiré et ruiné par cette longue guerre, engendre de telles préoc- cupations que les témoignages de Votre affectueuse confiane et de Votre ferme appui me seront toujours un réconfort inestimable.

Permettez-moi de vous rappeler, Sire, qu'en acceptant la Présidence du Conseil, je vous avais demandé de me promettre qu'au cas où il sera avéré que ma politique nuirait au Pays, Votre Majesté n'écoutera pas ses bienveillants sentiments à mon égard et devra fermement désavouer ma politique pour sauver le Pays.

Permettez-moi, Sire, de toujours compter sur cette promesse, car la confusion politique et l'imbrication de gros intérêts privés ou étrangers sont telles que pour y faire face, je dois mener une politique ferme et hardie. Je le ferai avec la conscience d'autant plus tranquille que je serai assuré d'avance qu'en cas d'échec Votre Majesté sera prête à donner fermement le coup de barre nécessaire.

Je confie cette lettre à mon frère LUYEN pour qu'il Vous la remette et présente à Votre Majesté l'expression de mon profond et respectueux dévouement.

Signé:NGO-DINH-DIEM

SAIGON, le 10 Novembre 1954

Phần thứ hai
Cựu hoàng Bảo Đại nói về đời mình

B.01. Cựu hoàng Bảo Đại - tác giả hồi ký *Con Rồng An Nam*

Từ trước đến nay các tác giả Việt Nam và Pháp viết về cuộc đời Cựu hoàng Bảo Đại đều dựa vào tài liệu người khác viết về ông. Bởi thế nhiều bài, nhiều sách, kể cả phim ảnh nói chưa đúng về cuộc đời và tư tưởng của ông như bà Mộng Điệp đã nghĩ "ông có những cái tốt hơn và cũng có những cái xấu hơn so với những gì người đời đã biết về ông". Bắt đầu từ những năm tám mươi, lần đầu tiên người ta được tham khảo cuốn ***Con Rồng An nam*** (Le Dragon d' Annam, Nxb Plon. 1980), mệnh danh là hồi ký của ông. Nhưng tiếc thay cuốn hồi ký đó như bà Mộng Điệp đã cho biết do Julien Fond thực hiện với tư duy của một vị tướng thực dân nên chứa đựng rất nhiều điều sai lạc. Trên đường đi sưu tập tư liệu triều Nguyễn và Huế xưa, may sao tôi chép được một cuốn phim của Đài Truyền hình Pháp do Fédéric Mittérand - một nhà sử học Pháp nổi tiếng, cháu cựu Tổng thống Mittérand phỏng vấn Cựu hoàng Bảo Đại vào đầu những năm chín mươi. Những gì Cựu hoàng trả lời phỏng vấn Đài Truyền hình Pháp rút ra từ chính cuộc đời ông, từ tâm can của ông, không qua bất cứ một sự giúp đỡ nào từ bên ngoài nên rất trung thực. Qua những gì ông nói về ông lúc ông sắp từ giã cuộc đời, các nhà nghiên cứu có thể hiểu ông một cách đích thực; đồng thời cũng thấy được bản chất của ông, thông cảm cho hoàn cảnh của ông hay lên án những chủ trương ngược dòng lịch sử của ông một cách khách quan nhất. Với sự giúp đỡ của Kỹ sư Bùi Hữu Lân (cựu sinh viên Trường Bách khoa Pháp), phải mất nhiều năm chúng tôi mới chuyển ngữ xong được lời thoại của cuốn phim nầy. Với ý tưởng cố gắng cung cấp cho bạn đọc một tư liệu "đầu tay" nên chúng tôi cố giữ theo nguyên bản. Và, trước khi chấm dứt mấy lời giới thiệu nầy, tôi xin gởi lời cám

ơn nhà sử học Fédéric Mittérand của Đài Truyền hình Pháp đã có công thực hiện cuốn phim nầy. Và, vì Đông Tây cách trở nên chúng tôi không liên lạc được với ông để xin phép ông được sử dụng tài liệu trong cuốn phim phỏng vấn Cựu hoàng Bảo Đại của ông. Rất mong ông thông cảm cho sự thiếu sót nầy.

Nguyễn Đắc Xuân

Cựu hoàng Bảo Đại nói về đời mình

B.02. Cựu hoàng Bảo Đại trả lời phỏng vấn Federic Mittérand *(Truyền hình Pháp)*

Lời bình trong Phim: *Một người có vẻ giản dị và sống ẩn dật, kín đáo. Hàng xóm không biết rõ quá khứ của ông ta. Ông là một trong số những người quan trọng có kể chuyện xưa thỉnh thoảng. Ông có tất cả cái ký ức của một quốc gia rất xưa và rất sáng lạng, một quốc gia đã chịu bao nhiêu thống khổ trong thời hiện đại.*

Ông đã từng là Hoàng đế trong nhiều thập niên; thời thơ ấu là một ông hoàng con sống trong bốn bức tường của Hoàng cung; thời niên thiếu sống ở Pháp, nước Pháp của thập niên 20; là một ông vua cố gắng khôi phục nền tự chủ của nước mình; là người bạn đồng hành tạm của Cộng sản, thương lượng về nền độc lập

của nước nhà bên cạnh Cụ Hồ Chí Minh; đứng đầu một quốc gia, quốc gia đã được tướng De Lattre bảo vệ, nhưng đã chết ở Điện Biên Phủ; là đề tài của nhiều câu chuyện trong báo chí; là người bạn chơi khó tính và đáng kính đối với những ai hiểu ông; sau cùng là người sống lưu vong, khép mình trong suy tư và trầm lặng.

Lần đầu tiên ông Bảo Đại xuất hiện, nói với chúng ta về những kỷ niệm và ước vọng của ông.

1. Hiện thân của sự gặp gỡ giữa Đông và Tây (*)

Fédéric Mittérand.- *Thưa ngài, câu hỏi thứ nhất, làm vua nước Việt Nam không giống như làm vua các nước ở châu Âu. Nền quân chủ ở Việt Nam có gì khác ?*

Bảo Đại.- Nền quân chủ ở châu Á, dù là ở Trung Quốc hay ở Việt Nam, là một nền quân chủ hoàn toàn khác. Không phải hoàn toàn là quân chủ chuyên chế như thời vua Louis 14 ở Pháp. Nền quân chủ ở nước tôi, là một nền quân chủ gần như là đại nghị, bởi vì đoàn quan lại làm thành triều đình là một loại nghị viện. Mỗi khi cần lấy một quyết định quan trọng, nhà vua thường xin ý kiến của các quan trước khi mình quyết định. Hơn thế nữa còn có Viện Đô Sát để giám sát nhà vua và điều này các nước khác không có.

Fédéric Mittérand - *Trong hồi ký của Ngài, Ngài có nói : "Phép vua thua lệ làng". Xin Ngài cắt nghĩa cho chúng tôi rõ.*

(*) Đầu đề các đoạn nhỏ do người chuyển ngữ đặt. NĐX

Bảo Đại .- Chính Đức Khổng Tử là người đã quy định cách sống trong một nước. Mỗi làng là một nước Cọng hòa nhỏ, được tự do bầu lên các chức sắc, lý trưởng của họ. Nhà vua chỉ là một trọng tài, người trọng tài lớn của cả nước. Vì vậy nên mới có câu : "Phép vua thua lệ làng."

Fédéric Mittérand.- *Điều dạy ấy của Khổng Tử là rất quan trọng trong đời sống người Việt, đến mức nó làm thành một loại hiến pháp không viết ra ?*

Bảo Đại .- Vâng, Khổng Tử đối với chúng tôi, là nhà triết học lớn. Ngài đã đưa ra các quyết định đối với mọi người trong xã hội, từ ông vua cho đến người bần nông.

Fédéric Mittérand.- *Cũng có một thứ huyền bí tôn giáo trong nền quân chủ ? Nó giữ cho lễ nghi được trường tồn ?*

Bảo Đại - Nền quân chủ ở nước tôi, không phải là một nền quân chủ thay quyền thượng đế. Nhà vua được xem như là con trời, vì vua ngồi đó để làm mối liên lạc giữa trời và đất (tức là thần dân)

Fédéric Mittérand.- *Vua cũng đứng ra giữ mối liên tục lịch sử ?*

Bảo Đại - Đúng vậy, cho nên Khổng Tử đã dạy chúng tôi thờ phụng tổ tiên.

Fédéric Mittérand.- *Như vậy, Ngài là người trách nhiệm chính, là người bảo đảm sự liên tục ?*

Bảo Đại - Vua là con trời. Bổn phận của tôi là phải báo cáo với trời về nhiệm vụ của tôi trên thế gian. Tôi có nhiệm vụ phải tạo nên hạnh phúc cho thần dân tôi.

Fédéric Mittérand.- *Còn có một cơ chế nữa, mà chúng tôi là người phương Tây, rất chú ý, đó là cơ chế*

quan lại. Trên thực tế quan lại không tạo nên một giai cấp, họ làm quan là nhờ ở tài đức ?

Bảo Đại - Đúng vậy, có những khoa thi, bất cứ một người Việt Nam nào, dù là một nông dân tầm thường, cũng có thể nhờ học vấn, giáo dục qua các khoa thi, giữ được các chức vụ ở triều đình. Kể cả các chức vụ quan trọng.

Fédéric Mittérand.- *Đó là những khoa thi rất khó?*

Bảo Đại - Vâng.

Fédéric Mittérand.- *Người Pháp đã lấy một phần đất của nước Ngài, là xứ Nam kỳ; người Pháp đã đặt nền bảo hộ trên hai phần còn lại, là xứ Bắc kỳ và xứ Trung kỳ. Vậy thì người Pháp còn dành lại cho Ngài những quyền hành gì ?*

Bảo Đại - Trên thực tế thì nhà vua không còn bao nhiêu quyền cả. Tôi lên ngôi lúc 12 tuổi và tôi tiếp tục đi học ở Pháp cho đến năm 18 tuổi. Lúc ấy tôi về nước và nhận thấy rằng, tất cả các quyền hành của nhà vua đều nằm trong tay ông Khâm sứ. Tôi muốn thay đổi tình trạng đó, nhưng không thay đổi được. Tôi bị cản mũi bởi các quan chức người Pháp. Họ không chịu nới lỏng nền cai trị của họ.

Fédéric Mittérand.- *Ngoài ra, nhà vua còn một uy tín rất lớn đối với thần dân ?*

Bảo Đại - Luôn luôn như thế. Thần dân, ở Việt Nam cũng như ở Trung Quốc, có lòng tôn kính đối với nhà vua. Đây là một tập tục tự ngàn xưa.

Fédéric Mittérand.- *Nhà vua đóng đô ở đâu? Ở Huế?*

Bảo Đại - Ở Huế, đó là Kinh đô.

Fédéric Mittérand.- *Ở đây, có các kiến trúc cung điện rất đẹp ?*

Bảo Đại - Huế là một bản sao của Bắc Kinh. Đó là một Bắc Kinh nhỏ.

Fédéric Mittérand.- *Xin Ngài hãy kể một ít về thời thơ ấu của Ngài. Trong cuốn sách của Ngài có những xúc động về thời thơ ấu đó. Quả là một thời thơ ấu rất cô đơn. Ngài được giao cho một giáo đạo để dạy cho Ngài giáo lý Khổng Mạnh, Ngài tiếp xúc rất ít với Hoàng đế cha Ngài, quan hệ rất nghi lễ với Hoàng hậu mẹ Ngài và bà Hoàng Thái hậu. Ngài đã học được một điều có ảnh hưởng đến cuộc đời Ngài : đó là được sự bình thản?*

Bảo Đại - Vâng, đó là một thứ giáo dục dành cho các Đông cung Thái tử. Giáo dục khá nghiêm, làm Thái tử phải biết đè nén tình cảm, không có dục vọng và phải bình thản.

Fédéric Mittérand.- *Trong cuốn hồi ký của Ngài, có những câu : " Ăn quả nhớ kẻ trồng cây"; " Làm điều thiện thì khó khăn như đi lên, làm điều ác thì dễ dàng như đi xuống"; "Một cá nhân sáng suốt cũng không làm được gì nếu cả tập thể mù quáng". Các câu này đã ảnh hưởng gì đến Ngài?*

Bảo Đại - Vâng, ảnh hưởng đến nay vẫn còn. Ảnh hưởng suốt cả thời thơ ấu của tôi, tôi lặp đi lặp lại mỗi ngày. Cho đến nay, tôi vẫn còn cảm thấy ảnh hưởng.

Fédéric Mittérand.- *Như vậy, Ngài đã là một cậu bé không buồn rầu, không ham muốn; trên thực tế Ngài đã học cách đè nén tất cả ?*

Bảo Đại - Đúng vậy.

Fédéric Mittérand.- *Trong đời Ngài việc nào đã đẩy Ngài đến một lối sống cô đơn và suy tư ?*

Bảo Đại - Đúng vậy.

Fédéric Mittérand.- *Hoàng phụ cha Ngài đã quyết định cho Ngài đi học ở Pháp. Theo Ngài, đâu là nguyên nhân đưa đến quyết định ấy ?*

Bảo Đại - Vì tôi là con một gia đình thừa kế, Hòang phụ muốn người kế vị phải có một học vấn Tây phương, ngoài học vấn Đông phương vốn có. Vì vậy, Ngài đã đem tôi qua Pháp khi Ngài đi công du ở Pháp. Khi tôi đến Pháp thì Ngài giao tôi cho ông bà Charles trông nom. Lúc đó tôi mới thấy được đời sống của một đứa bé bình thường là thế nào.

Fédéric Mittérand.- *Trong chuyến đi Pháp, Ngài đã khám phá thế giới. Ngài đi ngang qua núi lửa Strombol. Ngài chưa bao giờ thấy một núi lửa, thấy được sự vĩ đại. Ngài thụ hưởng một nền giáo dục có rất ít khoa học chính xác, như môn địa lý chẳng hạn.*

Bảo Đại - Ngoài giáo lý Khổng mạnh, tôi đã không được học địa lý và lịch sử. Đối với tôi, đây là một khám phá mới. Đây là lần đầu tiên tôi bước ra khỏi Hoàng cung. Đi xe lửa, đi tàu thuỷ, đối với tôi là chuyện lạ.

B.03. Vua Khải Định đem Hoàng thái tử Vĩnh Thụy qua Pháp khi ông đi công du Pháp (1922).
Ảnh trích Le Dragon d'Annam. Do NĐX st

Fédéric Mittérand.- *Ngài đến Pháp. Có một điều nhớ tiếc. Có một nhân vật rất quan trọng ở triều đình Huế, bà Hoàng Thái hậu. Ngài nói rằng đây là một Catherin de Médivis theo kiểu Việt Nam.*

Bảo Đại - Sau khi tổ phụ tôi qua đời, Bà đã làm tất cả để cha tôi có thể lên làm vua. Chính Bà đã dạy cha tôi và tôi làm vua.

B.04. HTT Vĩnh Thụy trước bàn học tại Pháp.
Ảnh TL nước ngoài do NĐX st.

Fédéric Mittérand.- *Ngài đến Pháp, xin Ngài cho biết thời đó, Hoàng gia nước Việt Nam thấy nước Pháp như thế nào ?*

Bảo Đại - Ban đầu nhìn thấy đời sống ở Pháp, tôi lấy làm ngạc nhiên. Rồi tôi quen lần lần. Người ta đưa

tôi đi xem công viên Champs de Mars, rạp hát Guignol, cỡi ngựa gỗ. Như thế, tôi đã khám phá lần lần những gì trong đời sống của một đứa bé bình thường ở trạc tuổi tôi. Cũng từ đó tôi bắt đầu có đồ chơi. Ông bà Charles cho tôi đồ chơi, đây là những món tôi hoàn toàn không biết khi tôi còn ở trong cung.

Fédéric Mittérand.- *Ngài có nhớ nhà không, hay là Ngài hoàn toàn thích ứng với đời sống ở Pháp ?*

Bảo Đại - Tôi đã thích ứng rất mau, với một cậu bé sống theo kiểu Pháp.**Fédéric Mittérand.-** *Ngài đã trở thành người Pháp hay Ngài vẫn còn là người Việt Nam?*

Bảo Đại - Tôi là hỗn hợp của hai nền văn minh. Tôi là sự gặp gỡ giữa Đông và Tây. Tôi là người tượng trưng tốt nhất cho hai nền giáo dục.

Fédéric Mittérand.-*Và Ngài cũng đã học nhạc ?*

Bảo Đại - Vâng, tôi rất thích nhạc. Chính phủ Pháp không muốn tôi đi thi, bởi vì tôi đi thi, môn nào tôi cũng phải đạt kết quả, trội hơn các bạn đồng hương của tôi.

B.05. HTT Bảo Đại đến thăm một trường học và chơi bóng bàn với học sinh của trường. *Ảnh TL nước ngoài do NĐX st.*

Fédéric Mittérand.- *Dẫu sao, Ngài cũng đã đến trường học?*

Bảo Đại - Tôi có đi học. Tôi có theo học ở nhiều trường Trung học ở Paris. Sau đó, tôi học trường Khoa học Chính trị.

Fédéric Mittérand.- *Tại lễ khánh thành nhà Đông Dương ở Đại học xá, Ngài đã chứng kiến một sự cố làm Ngài xúc động ?*

Bảo Đại - Lúc khánh thành, lúc ấy tôi không hiểu. Sau đó, tôi mới biết rằng có một vụ bạo động nhỏ ở miền Bắc, và có một cuộc đàn áp khá khốc liệt.

Fédéric Mittérand.- *Ngài có nhận được tin tức thường xuyên bên nhà ?*

Bảo Đại - Vâng, tôi có đều đều, bởi vì tôi có cạnh tôi một quan giáo đạo[40] tiếp tục dạy tôi giáo lý Khổng Mạnh, để cho tôi không quên căn bản.

B.06. Cụ Lê Nhữ Lâm - giáo đạo chữ Hán
được cử sang Pháp dạy HTT Vĩnh Thụy. *Ảnh do NĐX st.*

[40] Tức cụ Cử Lê Nhữ Lâm

2. Ông vua không có việc làm

Fédéric Mittérand.- *Trong lúc Ngài ở Pháp thì Hoàng phụ qua đời. Ngài trở về Việt Nam trong một thời gian ngắn để kế vị, rồi sau đó trở qua Pháp tiếp tục học. Rồi đến lúc Ngài thực sự lên ngôi vua, ở Việt Nam, ở An Nam. Vì sao lúc ấy người ta gọi là An Nam, mà không gọi là Việt Nam ? Phải chăng cấm gọi Việt Nam ?*

B.07. Cựu hoàng Bảo Đại trả lời Fédéric Mittérand - Đài Truyền hình Pháp. *Ảnh chụp lại từ phim.*

Bảo Đại - Không, nước tôi đã đổi tên nhiều lần, tùy theo những thời kỳ Bắc thuộc. Ban đầu, gọi là An Nam. Người Tàu đã đặt tên đó cho chúng tôi. Sau đó là Nam Việt. Sau cùng Gia Long đã đặt quốc hiệu là Việt Nam. Người Pháp xâm chiếm nước tôi đã chia nước tôi ra làm ba miền Bắc Kỳ, Trung Kỳ, Nam Kỳ. Hoàng phụ đã có nhiều quyền hơn tôi, số là sau khi Hoàng phụ qua đời, lúc ấy tôi còn ở Pháp, có một Hội đồng Phụ chính; lúc ấy, người Pháp đã lợi dụng cơ hội để thâu đoạt tất cả mọi

quyền lực. Không còn là một chế độ bảo hộ nữa, mà là một chế độ cai trị trực tiếp.

Fédéric Mittérand.- *Ngài có cảm nghĩ vai trò mình sút kém so với những gì Ngài mong đợi ? Khi Ngài trở về nước, Ngài đã có sẵn một chương trình cho nước Việt Nam ? Ngài có nghĩ đến mọi việc đó không ?*

Bảo Đại - Có, tôi có nghĩ phải đổi mới cái tập đoàn của Nhà nước, tức là phải canh tân, phải làm một số cải cách. Khổ thay, tôi bị cản mũi bởi người Pháp nên tôi không làm được bao nhiêu cả.

Fédéric Mittérand.- *Cảm tưởng của Ngài đối với quan chức người Pháp, các đối thoại của Ngài ?*

Bảo Đại - Tất cả đều nghiêm túc đối với tôi. Tôi đã có quan hệ tốt đối với một số người trong bọn họ. Nhưng điều này cũng chẳng làm cho đường lối chính trị chung của nước Pháp thay đổi. Chúng tôi đã gặp buổi khó khăn, mong nước Pháp nới lỏng cho chúng tôi.

Fédéric Mittérand.- *Chế độ thực dân đã phá bỏ nhiều hơn là mang lại cho xứ sở ?*

Bảo Đại - Ở các xứ bảo hộ, tức Bắc Kỳ và Trung Kỳ, nước Pháp không xáo trộn nhiều hệ thống xã thôn mà tôi đã đề cập với ông lúc ban đầu. Ở Nam Kỳ, họ đã thay đổi toàn bộ, bởi vì đây là một thuộc địa của Pháp, Xứ này phải trở thành một tỉnh của Pháp, như một tỉnh ở chính quốc. Do đó, khi những phong trào cách mạng bùng nổ, Nam Kỳ chịu nhiều ảnh hưởng hơn là Bắc Kỳ và Trung Kỳ. Đã có một ít tự do nào đó cho thần dân ở đây.

Fédéric Mittérand.- *Rút cục, Ngài quay trở về lối sống suy tư. Ngài khép mình trong Thư viện Hoàng Gia và Ngài đọc lịch sử dân tộc ?*

B.08. Cựu hoàng Bảo Đại lúc mới "hồi loan" năm 1932. *Ảnh TL. do NĐX st*

Bảo Đại - Đúng là khi tôi trở về nước năm 1932, tôi biết rõ lịch sử nước Pháp hơn lịch sử nước tôi. Cho nên tôi đã yêu cầu văn khố trình cho tôi toàn bộ lịch sử, không những của quốc gia mà còn của Hoàng tộc nữa.

Fédéric Mittérand.-*Và Ngài đã đọc ngày này qua ngày nọ?*

Bảo Đại - Vâng, tôi đã đọc và suy nghĩ trong suốt nhiều tháng, thậm chí suốt cả nhiều năm.

BH.09. Các quan Thượng thư tại triều đình Bảo Đại (1932) đều có tuổi trung bình là 75. *Ảnh TL do NĐX st*

Fédéric Mittérand.- *Ngài rút ra một bài học là Ngài muốn thực hiện lòng yêu nước, điều mà Ngài đã nghĩ đến, thì Ngài phải tồn tại trước đã ?*

Bảo Đại - Chính đó là điều mà tôi tự nhủ tôi. Đối với thần dân tôi, tôi không có quyền trốn tránh. Tôi phải có mặt vào ngày có một sự thay đổi nào đó để tôi có thể đem lại cho thần dân một cái gì.

Fédéric Mittérand.- *Ngài có đi ra Bắc một chuyến, và Ngài được quan chức người Pháp kèm chặt trong chuyến đi. Ngài đã có một cảm tưởng lẫn lộn qua chuyến đi ấy ?*

Bảo Đại - Tôi có cảm tưởng mình là một ông vua nước ngoài đến thăm một nước ngoài.

Fédéric Mittérand.- *Tại nước ngoài ?*

Bảo Đại - Vâng.

Fédéric Mittérand.- *Dẫu sao, Ngài cũng có đưa ra một số cải cách, trong những lãnh vực còn nằm trong quyền hạn của Ngài. Ví dụ như cải cách trong chiều hướng đơn giản hóa sự điều hành triều đình. Vua phải gánh chịu cái đau của trăm họ, hơn cái đau của bản thân ;cái đau của trăm họ hơn cái đau của Vua, chứ không phải đau ở chính bản thân Vua? Đây là một câu được ghi trong hồi ký của Ngài. Đó chính là tâm tư của Ngài vào thời ấy?*

Bảo Đại - Đúng là câu ấy làm cho tôi xúc động rất nhiều.

Fédéric Mittérand.- *Chính là tâm tư của Ngài vào thời ấy ?*

Bảo Đại- Vâng, đó là điều tôi cảm thấy vào thời ấy.

Fédéric Mittérand.- *Ngài cũng thấy trong nước cũng dấy lên những nguyện vọng quốc gia dân tộc, nhất*

là Ngài đã trao nhiệm vụ cho một người là Ngô Đình Diệm. Xin Ngài cho biết ông ấy là ai?

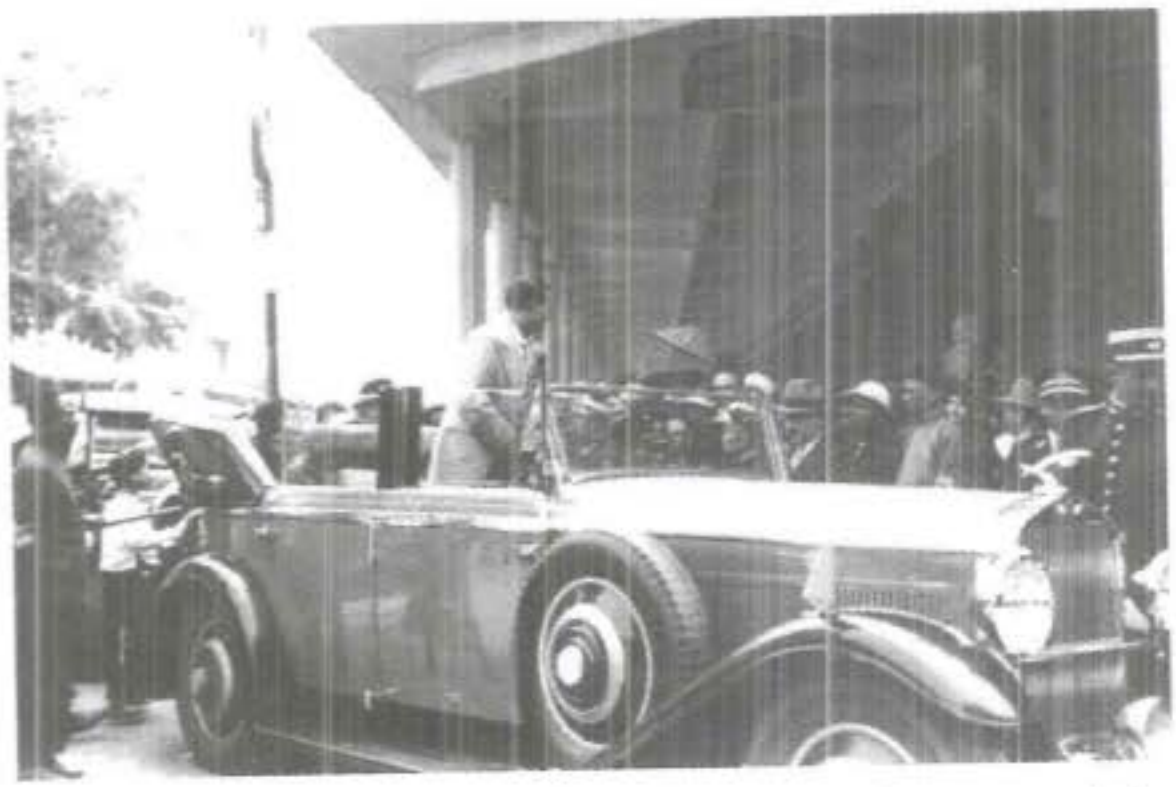

B.10.Vua Bảo Đại ra thăm Bắc Kỳ và bị các quan chức Pháp kèm chặt. *Ảnh TL nước ngoài do NĐX st*

Bảo Đại- Đó là một ông quan còn trẻ, xuất thân từ một gia đình Thiên Chúa giáo lâu đời. Ông là Tuần vũ Phan Thiết. Do tôi muốn canh tân đội ngũ quan lại, bởi vì lúc bấy giờ các Thượng thư ở triều đình đều có tuổi trung bình là 75, tôi muốn mời lớp trẻ đến với tôi. Tôi mời ông Diệm, ông là một ông quan thanh liêm chính trực. Khổ thay ông ấy cũng như tôi, đã vấp phải một bức tường, đó là bộ máy cai trị của người Pháp. Cho nên, sau một thời gian, ông Diệm đã xin phép ra đi. Tôi nói với ông :"Ông có thể ra đi nhưng tôi không có quyền ra đi, tôi không có quyền đào nhiệm. Nhiệm vụ của tôi, là phải ngồi lại đây. Vì thần dân". Ông Diệm đã ra đi như thế đó.

Fédéric Mittérand.- *Ngài có nghĩ rằng, Ngài sẽ gặp lại ông ấy trên con đường Ngài đi ?*

Bảo Đại- Có thể nói rằng, tôi đã giữ ông ta lại dự phòng. Có thể có một ngày nào đó, ông ta trở về cộng tác với tôi.

Fédéric Mittérand.- *Về phần Ngài, Ngài luôn luôn có một thái độ khoan dung đối với các tín ngưỡng khác với tín ngưỡng của Ngài ?*

Bảo Đại.- Hoàng cung là một nơi tập trung tuyệt đối. Nhà vua chấp nhận mọi tôn giáo, với điều kiện có thể thờ cúng tổ tiên. Ở nước chúng tôi, không có quốc giáo.

Fédéric Mittérand.- *Ngài đã viết: "Không cần vua phải có mặt để dân biết rằng dân có vua. Chỉ cần thỉnh thoảng, càng ít càng tốt, nhà vua xuất hiện trong một dịp tiếp khách hay thiết triều, để chứng tỏ mình còn đó. Những ai cầm quyền ở Đông phương đều làm như vậy cả. Nhà vua, đồng thời là giáo chủ, người đứng trung gian giữa trời với dân, cũng là người trung gian giữa dân với tiền đồ đất nước. Như vậy, nhà vua phải tạo trước hết cho mình sự thái bình hòa hợp, nếu muốn đem lại thái bình hòa hợp cho trăm họ". Như vậy, Ngài luôn luôn giữ một bề ngoài rất kín đáo?*

B.11. Bảo Đại muốn có một người vợ ... như các ông vua hiện đại. Ông đã cưới một người Thiên chúa giáo Nam Kỳ - Hoàng hậu Nam Phương. *Ảnh TL nước ngoài do NĐX st*

Bảo Đại- Đó chính là vai trò của nhà vua. Không những vua hiểu như thế, mà dân cũng hiểu như thế. Cho nên khi vua ra đường, dân cúi đầu và không dám nhìn vua. Đó là một cái gì thiêng liêng.

Fédéric Mittérand.- *Bởi vậy nhà vua phải bình thản. Đó là trường hợp một âm mưu chống một ông vua ngày xưa?*

Bảo Đại- Đó là một câu chuyện bên Tàu.

Fédéric Mittérand.- *Các người phải đứng trước nhà vua, và nhà vua vẫn bình thản trong suốt ba ngày?*

Bảo Đại- Và suốt cả ba đêm nữa.

Fédéric Mittérand.- *Ngài đã giữ thái độ đó đối với người Pháp, người Pháp lúc đó đã có mặt ở khắp nơi. Ngài thường lui về đồng quê ?*

Bảo Đại- Không phải về đồng quê mà vào rừng.

Fédéric Mittérand.- *Đó là điều Ngài xem như là một thái độ chính trị thực tế ?*

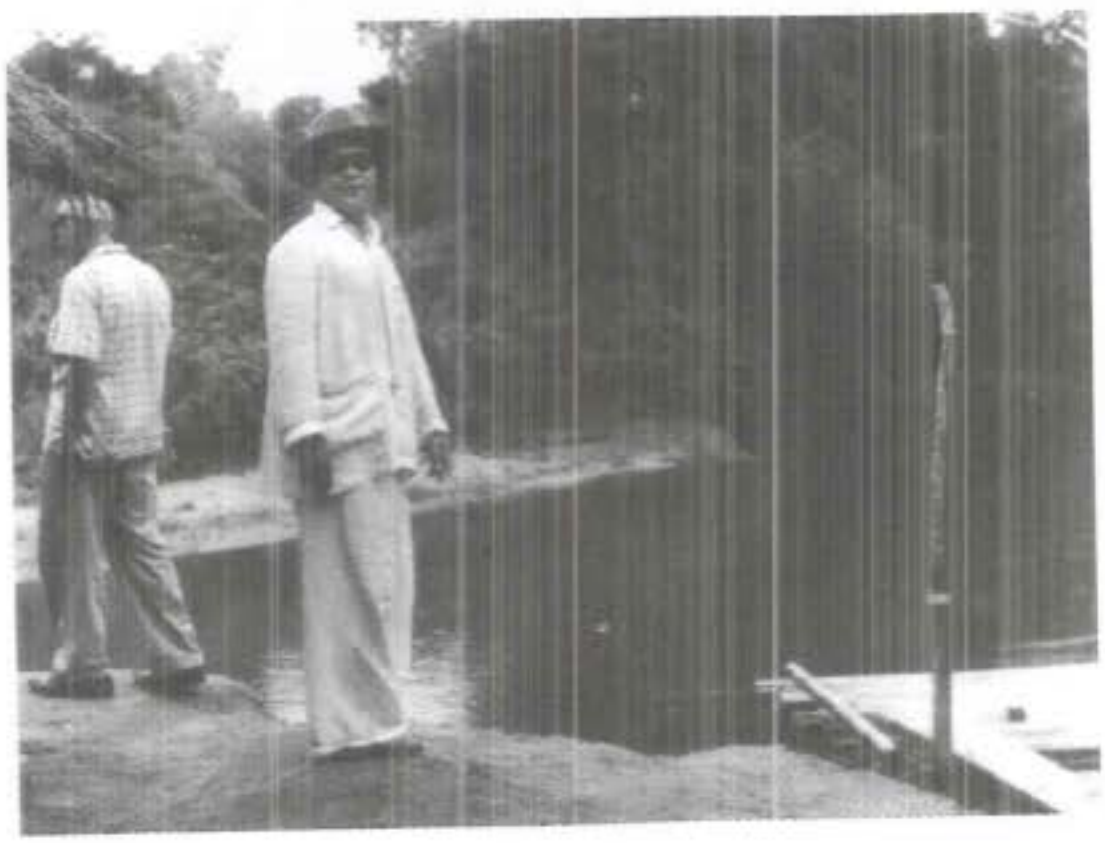

B.12. "*Tôi là một ông vua bị đày, nhưng lại đày trong nước mình. Tôi đi vào rừng. Tôi "đi khu" theo cách của tôi. (Lời Bảo Đại).*

Bảo Đại- Tôi là một ông vua bị đày, nhưng lại đày trong nước mình. Vì vậy tôi tự tách mình phần nào ra khỏi đời sống chính trị, bởi vì tôi không có việc gì để làm cả. Tôi đi chơi trong nước để biết đất nước. Tôi đi vào rừng. Tôi đã đi khu theo cách của tôi.

Fédéric Mittérand.- *Ngài sống cạnh thiên nhiên. Ngài đã dành cho loài voi một vị trí tốt đẹp. Voi là bạn của Ngài?*

Bảo Đại- Không những chúng tôi thích voi, mà chúng tôi còn nhờ đến voi nhiều lắm. Vua Gia Long thống nhất được nước nhà, đó là nhờ voi. Thời ấy voi là xe tăng. Ông hãy nhớ lại chuyện của Alexandre le Grand.

Fédéric Mittérand.- *Như vậy, Ngài rất thường ở trong tình trạng hầu như là ẩn mình?*

Bảo Đại- Tôi chờ thời. Tôi có linh tính rằng có điều gì đó sẽ xảy ra.

Fédéric Mittérand.- *Nhưng luôn luôn với nguyên tắc phải tồn tại ?*

Bảo Đại- Đúng vậy.

Fédéric Mittérand.- *Quan hệ của Ngài đối với các nước Đông Dương, tức là Lào và Cao Mên ?*

Bảo Đại- Tôi không có nhiều quan hệ. Lần đầu tiên tôi gặp vua Căмpuchia tức là lúc vua Sihanouk lên ngôi, năm 1942. Tôi được dự lễ hội ở Nam Vang. Đây là lần đầu tiên tôi tiếp xúc với người Căмpuchia. Với nước Lào, chúng tôi rất ít tiếp xúc. Ba nước hoàn toàn khác nhau, là ba nước bảo hộ không có lý do gì để chúng tôi tiếp xúc với họ. Nếu tôi có tiếp xúc, thì phải qua trung gian nước Pháp.

Fédéric Mittérand.- *Đâu cũng có người Pháp. Vậy người Pháp có canh chừng Ngài không?*

Bảo Đại- Ông hiểu canh chừng là như thế nào?

Fédéric Mittérand.- Do thám Ngài...

Bảo Đại- Không, tôi không có gì phải giấu giếm cả.

Fédéric Mittérand.- *Vậy người Pháp có khuynh hướng đưa đẩy Ngài càng ngày càng biệt lập không?*

Bảo Đại- Không có,

Fédéric Mittérand.- *Và quan hệ giữa đôi bên vẫn luôn luôn khá nhã nhặn?*

Bảo Đại- Quan hệ đôi bên luôn luôn rất đứng đắn và nhã nhặn.

Fédéric Mittérand.- *Dẫu sao Ngài cũng có những cử chỉ cho thấy Ngài thiết tha với sự canh tân. Ngài muốn đánh dấu cá tính của Ngài. Một trong những cử chỉ đó đã làm xúc động mọi người, đó là cuộc hôn nhân của Ngài. Ngài có một cuộc hôn nhân tình ái, là một việc không thông thường. Ngài cưới một cô gái của một gia đình Thiên Chúa giáo.*

Bảo Đại- Cũng ở đây, tôi muốn canh tân đời sống trong cung. Tôi dẹp bỏ hậu cung. Tôi muốn có một bà vợ duy nhất đứng bên cạnh tôi để tiếp kiến, như các ông vua hiện đại. Tôi đã cưới một người Thiên Chúa giáo Nam Kỳ. Bởi vì chúng ta có đề cập đến việc thờ phụng tổ tiên, nên khi tôi cưới một người Thiên Chúa giáo, tôi muốn rằng các con tôi, nếu một ngày nào đó chúng muốn theo Thiên chúa giáo, chúng vẫn có thể thờ phụng tổ tiên.

Fédéric Mittérand.- *Ngài nói rằng "Các con tôi, chúng muốn theo Thiên Chúa giáo". Như vậy có nghĩa*

là Ngài không có ý định ép buộc nó trong việc theo một tôn giáo nào?

Bảo Đại- Hoàn toàn không ép buộc. Không một lý do nào để ép buộc chúng, với điều kiện chúng muốn tiếp tục thờ phụng tổ tiên. Bởi vậy cho nên tôi đã viết thư cho đức Giáo Hoàng thời đó là Pie XI để xin chấp thuận cho thờ phụng tổ tiên trong Thiên Chuá giáo. Đó là bước đầu tôi đã đi. Rồi đức Giáo Hoàng Pie XI đã chấp thuận việc thờ phụng tổ tiên. Sau đó đức Giáo Hoàng Paul VI đã ký chấp thuận vĩnh viễn việc thờ phụng tổ tiên trong Thiên Chúa giáo.

3. Hành động
vì hạnh phúc của thần dân

Fédéric Mittérand.-*Trong thời gian đó, Ngài có qua Pháp năm 1939, và được Tổng thống Le Brun tiếp. Nước Pháp có thay đổi gì không?*

(Phim tài liệu lịch sử)

Fédéric Mittérand.- *Ngài trở về Việt Nam. Nước Việt Nam đang bị chìm đắm trong cơn bão tố. Trước hết là*

B.13."*Bà Catroux là một người bạn của Hoàng hậu Nam Phương*"
(Lời Bảo Đại)- *Ảnh TL sưu tập riêng do NĐX.*

toàn quyền Catroux. Trong quan hệ với Ngài, ông Catroux có gì khác với mọi người không?

Bảo Đại- Tôi biết ông Catroux từ lâu, quan hệ thân mật không những với ông Catroux, mà còn với bà Catroux nữa. Bà Catroux là một người bạn của Hoàng hậu. Tất cả những gì xảy ra giữa ông Catroux với Chính phủ thời đó, tôi hoàn toàn không biết. Khi ông Catroux ra đi và ông Decoux đến thay thế, tức là ông Catroux đã bị cách chức, tôi vẫn luôn luôn tiếp ông Catroux như một đại diện của nước Pháp. Tất cả những gì xảy ra giữa họ với nhau tôi không quan tâm.

Fédéric Mittérand.- *Đây là một điểm rất quan trọng. Ngài tự nhủ rằng không can thiệp vào công việc của người Pháp?*

Bảo Đại- Tôi không biết những gì xảy ra trong nội bộ người Pháp. Tôi chỉ công nhận đại diện của nước Pháp là ông Toàn Quyền.

Fédéric Mittérand.- *Đó cũng là một cách xác nhận quyền lực của Ngài. Không dính đến nước Pháp, đó là một cách nói với họ rằng Ngài tự chủ ?*

Bảo Đại.- Vâng, tôi cũng hy vọng rằng họ hiểu như thế.

Fédéric Mittérand.- *Ông Catroux đi theo nước Pháp tự do. Việt Nam, Đông Dương đi theo chế độ Vichy?*

Bảo Đại.- Đô đốc Decoux đã thay thế ông Catroux. Ông Decoux là người của Vichy. Khi nước Pháp bị chiếm đóng, bị tai nạn lớn, chúng tôi đã chia sẻ hoạn nạn với người Pháp. Khi ông Catroux yêu cầu giúp đỡ, người Việt Nam đã đứng lên giúp đỡ người Pháp. Chúng tôi làm như vậy với hy vọng Đô đốc Decoux và Chính phủ Pháp thời ấy có một cử chỉ. Nhưng họ đã từ chối.

Fédéric Mittérand.- *Còn tình hình hữu nghị Pháp-Việt thì sao?*

Bảo Đại.- Cũng có một sự hòa hợp nào đó giữa người Pháp và chúng tôi. Đôi bên có tình hình khá giống nhau.

Fédéric Mittérand.- *Đôi bên có những đặc điểm giống nhau?*

Bảo Đại.- Phải.

Fédéric Mittérand.- *Trong lúc đó, trong nước có hai lực tác động. Đô đốc Decoux và Chính phủ Vichy, bị bắt buộc phải dàn xếp với người Nhật. Các dàn xếp ấy được thể hiện như thế nào?*

Bảo Đại.- Các thoả hiệp được ký giữa Darlan và đại sứ Nhật Kato. Theo các thoả hiệp Darlan-Kato, quân đội Nhật được phép đi qua Đông Dương. Bù lại, nước Nhật chấp thuận chủ quyền của Pháp ở Đông Dương.

Fédéric Mittérand.- *Bởi vì người Nhật đánh nhau với Tưởng Giới Thạch, với nước Tàu?*

Bảo Đại.-Họ đánh nhau với cả thế giới.

Fédéric Mittérand.- *Họ cần Đông Dương để chuyển quân?*

Bảo Đại.- Nghĩa là để đến Thái Lan, Miến Điện, Nam Dương

Fédéric Mittérand.- *Họ tôn trọng chủ quyền Pháp ở Đông Dương?*

Bảo Đại.- Vâng, chính Thiên hoàng đã cam kết với Quốc trưởng Pháp Pétain về sự tôn trọng chủ quyền của nước Pháp, cho đến năm 1945.

Fédéric Mittérand.- *Theo Ngài, nhân dân Việt Nam thấy thế nào trước việc đó?*

Bảo Đại.- Thời đó, nhân dân Việt Nam cũng không quan tâm hơn tôi đến các sự thương thảo giữa Nhật và Pháp.

Fédéric Mittérand.- *Tuy nhiên tinh thần quốc gia mỗi ngày một lan rộng. Trong quá khứ đã xuất hiện nhiều lần một Chủ nghĩa Quốc gia các văn thân, và bây giờ bắt đầu xuất hiện Chủ nghĩa Quốc gia Việt Minh thân Cộng. Chủ nghĩa Quốc gia ấy được sinh ra như thế nào?*

Bảo Đại.-Không nên nói rằng Chủ nghĩa Quốc gia Việt Minh là các người Cộng sản chứ không phải các người Quốc gia. Chính quyền Pháp thời đó khoảng 1930 cho đến 1935, sợ Chủ nghĩa Quốc gia hơn Chủ nghĩa Cộng sản. Đối với Pháp, Chủ nghĩa Cộng sản là một vấn đề quốc tế. Vì vậy, họ dễ dãi để các người Cộng sản Việt Nam thành lập một đảng, không phải ở trong nước mà ở ngoài nước.

Fédéric Mittérand.- *-Ở ngoài nước nhưng họ bắt đầu trở về nước?*

Bảo Đại.-Người Pháp không có trách nhiệm trong việc trở về này. Họ đã dễ dãi trong việc lập Đảng Cộng sản Việt Nam, nhưng họ không có trách nhiệm gì trong việc ông Hồ Chí Minh trở về nước. Việc ông Hồ Chí Minh trở về nước là do người Mỹ.

Fédéric Mittérand.- *Đây là một thời kỳ lạ lùng: có một chủ quyền của nước Pháp Vichy, có đông đảo người Nhật, có vua Bảo Đại im lặng đứng nhìn tình thế, bên cạnh nhân dân Việt Nam. Nước Pháp được giải phóng thay đổi chế độ chính trị, với tướng De Gaulle lên cầm quyền. Lúc ấy ở Việt Nam tình hình như thế nào?*

-**Bảo Đại.**- Người Việt chúng tôi mù tịt. Chúng tôi hoàn toàn không biết việc gì đã xảy ra. Chúng tôi có biết nước Pháp được giải phóng, chấm hết.

Fédéric Mittérand.- *Và người Nhật ? Lúc ấy một thời gian sau họ làm đảo chánh?*

Bảo Đại.- Người Nhật làm đảo chánh vì người Pháp cho rằng, sau khi quân Nhật đã thua nhiều trận ở mặt trận Thái Bình Dương, nước Nhật đã đến thời tận số. Cho nên người Pháp mới bắt đầu tổ chức một loại kháng chiến. Người Nhật, thấy đã hết thời, không muốn như vậy và đó cũng là một vấn đề thể diện. Họ đã làm đảo chánh và gạt bỏ chủ quyền của Pháp.

Fédéric Mittérand.- *Lúc ấy, Ngài bất đắc dĩ cũng bị lôi cuốn phần nào trong cuộc ẩu đả đó?*

Bảo Đại.-Đó là một câu chuyện khá đầy kịch tính. Hôm người Nhật làm đảo chánh tôi không có mặt trong cung. Tôi đi săn. Đến khi tôi trở về cung, các cửa cung đều mở. Có tiếng súng nổ. Một sĩ quan Nhật đến trình diện với tôi, xin tôi chịu khó chờ một chút. "Chúng tôi đang giải quyết vài vấn đề", và sau đó, ông sĩ quan này dẫn tôi vào cung. Một lúc sau, tôi vào trong cung, cũng ông sĩ quan ấy nói với tôi: "Ngày mai, có một nhân vật quan trọng, một đại sứ, đến trình diện với Ngài". Ngày hôm sau, tôi tiếp đại sứ Yokohama. Đại sứ trình ủy nhiệm thư và nói với tôi rằng: "Thiên Hoàng cho tôi đến bên cạnh Ngài". Đây là lần đầu tiên tôi tiếp xúc với người Nhật.

Fédéric Mittérand.- *Trước đó, Ngài đã có suy nghĩ về Hoàng đế Nhật bản?*

Bảo Đại.- Chúng tôi biết Hoàng đế Nhật, nhất là

Minh Trị Thiên Hoàng, đã mở cửa nước Nhật cho thế giới hiện đại.

Fédéric Mittérand.- *Và Ngài có quan tâm đến kinh nghiệm này?*

Bảo Đại.- Có, tôi có theo dõi khá sát lịch sử nước Nhật.

Fédéric Mittérand.- *Người Nhật tỏ ra rất kính trọng Ngài, và ngay sau đó, đề nghị Ngài tuyên bố nước Việt Nam độc lập. Một tình trạng gay cấn vì thực sự không còn chủ quyền của Pháp lúc đó nữa. Chính tướng De Gaulle cũng đã nói: "Tôi thấy Đông Dương đã rời xa như một con tàu lớn". Không có vấn đề duy trì Chính quyền Vichy, còn người Nhật thì yêu cầu Ngài tuyên bố độc lập. Và Ngài lưỡng lự ?*

Bảo Đại.- Trước hết, tôi nghi ngờ vì không biết nền độc lập này có giá trị đến mức nào.

Fédéric Mittérand.- *Đó là một cái bẫy?*

Bảo Đại.- Không phải là cái bẫy nhưng hai chữ ấy vô cùng kỳ diệu, đó là hai chữ thiêng liêng, hai chữ Độc Lập. Đối với thần dân tôi, tôi không thể từ chối độc lập, nếu tôi từ chối, thần dân tôi sẽ trách tôi. Đó là cơ hội ngàn năm một thuở để chứng tỏ rằng, chúng tôi độc lập, dù cái độc lập ấy có hình thức thế nào. Điều kỳ lạ là khi tôi ký tuyên ngôn độc lập, tôi hỏi Đại sứ Nhật: Có vấn đề trao đổi gì không? . Ông trả lời: Không, chúng tôi không đòi hỏi Ngài bất cứ một điều gì. Chúng tôi giải phóng quý quốc, có thế thôi .

Fédéric Mittérand.- *Nhưng dầu sao, Ngài không ngại trở nên một con bài trong tay người Nhật, và Ngài không ngại làm cho người Pháp nghĩ rằng, Ngài đã bỏ rơi họ?*

Bảo Đại . - Không, hoàn toàn không. Tôi không muốn tôi là con bài trong tay người Nhật. Một hôm ông tướng chỉ huy quân đội viễn chinh Nhật ở Đông Dương xin tôi tham gia vào chiến cuộc để giúp nước Nhật, vì lúc đó Nhật đang ở trong một giai đoạn khó khăn, tôi trả lời: "Nay chúng tôi độc lập, không thể sai khiến chúng tôi điều gì nếu chúng tôi đã độc lập. Chúng tôi tự do làm điều gì chúng tôi muốn. Các Ngài không có quyền can thiệp vào nội bộ chúng tôi". Và người Nhật đã hiểu.

Fédéric Mittérand.- *Còn cái ngại kia, ngại làm cho người Pháp nghĩ rằng Ngài đã bỏ rơi họ?*

Bảo Đại.- Không những tôi đã nghĩ đến việc này, mà nhiều người Pháp đã cho rằng, tôi đã phản bội họ.

B.14. Bản sao trang cuối của Hiệp ước Patenôtre (6-6-1884) có chữ ký của Patenôtre - đại diện nước Pháp và các quan đại thần Việt Nam Nguyễn Văn Tường, Phạm Thận Duật và Tôn Thất Phan - *Trích Le Dragon d'Annam do NĐX thực hiện.*

ARTICLE XV

La France s'engage à garantir désormais l'intégrité des Etats de Sa Majesté le Roi d'Annam, à défendre ce souverain contre les agressions du dehors et contre les rébellions du dedans.

A cet effet, l'autorité française pourra faire occuper militairement sur le territoire de l'Annam et du Tonkin, les points qu'elle jugera nécessaires pour assurer l'exercice du Protectorat.

B.15. Điều XV Hiệp ước Patenôtre có đoạn viết *"Nước Pháp từ nay cam kết bảo đảm toàn vẹn lãnh thổ và bảo vệ cá nhân Hoàng đế An nam, để chống lại bất cứ kẻ địch từ bên ngoài, hay sự nổi loạn ở bên trong lãnh thổ". TL do NĐX st.*

Khi tôi trở qua Pháp năm 1948, có một chiến dịch báo chí chống tôi, nói rằng: "Đó là một con người phản bội. Ông ấy đã bỏ rơi chúng ta. Ông ấy đi với bọn Nhật". Tôi phải đưa hiệp ước Bảo hộ ra. Nó đây, theo điều 11 hay 13, nước Pháp có trách nhiệm giữ an ninh cho nhà vua, chống lại kẻ địch bên ngoài cũng như nội loạn bên trong. Ai đã phá bỏ hiệp ước này ? Không phải tôi. Ngày 9-3-1945, chủ quyền Pháp đã không còn nữa.

Fédéric Mittérand.- *Người Nhật có ngược đãi người Pháp không?*

Bảo Đại.-Không, quân đội của Thiên Hoàng không làm cái việc tàn ác.Thủ phạm là đội Kempetai, là một loại Lê Dương của Nhật. Đội Kempetai này đã làm các việc tàn ác đối với người Pháp.

Fédéric Mittérand.-*Bỗng nhiên ta lâm vào cái thế phức tạp. Vì Ngài có nhiều quyến luyến với người Pháp. Ngài không thể bình thản mãi?*

Bảo Đại.- Đó là tình cảm cá nhân, nhưng tôi phải nghĩ trước hết đến quốc gia dân tộc. Người Nhật đã đem độc lập đến cho chúng tôi, tôi phải cụ thể hóa nền độc lập đó. Cho nên tôi đã lập một Chính phủ. Các quan đại thần lúc ấy đã xin rút lui để chúng tôi có một Chính phủ tân tiến.

Fédéric Mittérand.- *Lần đầu tiên Ngài thực hiện quyền lực của một ông vua lập hiến, của một ông vua của thời hiện đại. Vậy Chính phủ ấy có những ai?*

Bảo Đại.- Đó là những trí thức trẻ, nhiều người ở Pháp, những kỹ sư Trường Bách khoa, những tiến sĩ luật, những bác sĩ y khoa. Họ thông hiểu cả Đông và Tây. Về chức Thủ tướng, tôi đã chọn một học giả thông hiểu cả Đông và Tây[41].

Fédéric Mittérand.- *Trước tình hình mới ấy, tâm trạng của dân chúng thế nào?*

Bảo Đại.- Có thể nói rằng dân chúng cảm thấy nhẹ nhõm.

Fédéric Mittérand.- *Nước Nhật sụp đổ. Bom nguyên tử. Đế quốc Nhật Bản không còn. Vào khoảng đó, những người Cộng sản gây nên một áp lực càng ngày càng lớn?*

Bảo Đại.- Thật ra, lúc đầu không phải là những người Cộng sản, mà là những người quốc gia. Đồng bào tôi, nhất là giới trí thức, nghĩ rằng cần có một cuộc cách mạng. Đối với họ, nếu không có cách mạng thì không có tiến hoá. Tôi sợ họ làm một cuộc cách mạng. Nếu ông nhớ lại cái hiệp ước Yalta và Postdam, mặc dầu Nhật thua trận, nhưng Nhật có trách nhiệm phải giữ trật tự, tức là quân đội Nhật không bị giải giáp. Tôi sợ quân Nhật bắn vào dân. Tôi mới nói rằng "Thần dân đã muốn

---

[41] Chính phủ Trần Trọng Kim gồm có : Tổng lý Nội các : Trần Trọng Kim; Bộ trưởng Ngoại giao: Trần Văn Chương; Bộ trưởng Tiếp tế: Nguyễn Hữu Thi; Bộ trưởng Thanh niên: Phan Anh; Bộ trưởng Tài chính: Vũ Văn Hiền; Bộ trưởng Nội vụ: Trần Đình Nam; Bộ trưởng Y tế-Cứu tế: Vũ Ngọc Anh; Bộ trưởng Tư pháp: Trịnh Đình Thảo; Bộ trưởng Y tế: Hồ Tá Khanh; Bộ trưởng Giáo dục và Mỹ thuật: Hoàng Xuân Hãn; Bộ trưởng Công chánh: Lưu Văn Lang.

một cuộc cách mạng, thì chính tôi đã làm một cuộc cách mạng đó rồi. Tôi sẽ ra đi như thế".

Fédéric Mittérand.- *Và Ngài thoái vị. Việc này đối với chúng tôi, quả là hơi khó hiểu?*

Bảo Đại.- Không, có thể khó hiểu đối với ông, nhưng không khó hiểu đối với người dân Việt Nam. Người dân Việt Nam đã hiểu. Chỉ có điều người dân Việt Nam không thấy một việc, đó chính là những người trong Chính phủ mới là những người Cộng sản. Nhưng họ có biết một điều, là trong Chính phủ ấy, nghĩa là người đứng ra lập Chính phủ ấy, tức Cụ Hồ Chí Minh đã được người Mỹ vũ trang. Dân Việt Nam nghĩ rằng đã có người Mỹ đứng sau lưng họ, họ sẽ có nhiều thế lực hơn để giành độc lập từ tay người Pháp. Đến giờ, người Mỹ tự xem là những người chống Cộng.

Fédéric Mittérand.- *Tâm trạng của Ngài lúc ấy thế nào?*

Bảo Đại.- Tôi hoàn toàn không bị bối rối với những vấn đề ấy. Tôi cảm thấy sự trổi dậy ấy, trước hết là do các người quốc gia muốn cụ thể hóa nền độc lập. Họ không muốn tôi ở vị trí lãnh đạo vì tôi không có đủ phương tiện để tranh thủ độc lập từ người Pháp; nhưng vì có một Chính phủ được người Mỹ ủng hộ, nên dân Việt Nam cho rằng chính phủ ấy có nhiều phương tiện hơn tôi để tranh thủ từ người Pháp một nền độc lập thật sự.

Fédéric Mittérand.- *Và Ngài đã thoái vị. Từ đây bắt đầu một giai đoạn thật ly kỳ trong cuộc đời Ngài. Đó là giai đoạn quan hệ với Cụ Hồ Chí Minh và người cấp dưới của ông ấy. Ngài đã tiếp xúc với Cụ Hồ Chí Minh hay ai tiếp xúc?*

Bảo Đại.-Trước tiên các Bộ trưởng của Cụ Hồ tiếp xúc với tôi, để tiếp nhận sự chuyển giao quyền lực.

Fédéric Mittérand.- *Luôn luôn đi theo nguyên tắc một sự kế tục hợp pháp. Nền Cộng hòa là cô gái do nhà vua sinh ra?*

Bảo Đại- Có thể là như vậy.

Fédéric Mittérand.- *Và Ngài đã chuyển giao quyền lực?*

Bảo Đại.- Chính tôi đã khai sinh ra cái nền Cộng hòa đó. Lúc đó đại diện Cụ Hồ Chí Minh nói với tôi: "Mời Ngài đi Hà Nội. Cụ Hồ có thể quen biết Ngài". Rồi tôi đi Hà Nội.

Fédéric Mittérand.- *Ngài trở thành Vĩnh Thụy?*

Bảo Đại.-Vâng, tôi trở thành một công dân thường.

Fédéric Mittérand.- *Ngài không quá hối tiếc nền quân chủ đã chấm dứt? Nền quân chủ ấy dầu sao cũng là một thể chế đã được tổ tiên Ngài lập nên?*

Bảo Đại.- Có chứ, dĩ nhiên tôi còn cảm thấy nhiều hơn. Và hối tiếc nữa, nhưng nó là một trang sử đã được lật qua. Đó là định luật của nước tôi.

Fédéric Mittérand.- *Và Ngài đã muốn để mình lật trang sử đó?*

Bảo Đại.- Tôi muốn để chính tôi lật, thay vì để cho một vũng máu lật trang sử.

Fédéric Mittérand.- *Và Ngài đã đi Hà Nội để gặp Cụ Hồ Chí Minh. Điều kỳ lạ là Cụ Hồ Chí Minh đối xử với Ngài với một sự cung kính đặc biệt?*

Bảo Đại.- Vâng, xin đừng quên rằng Cụ Hồ Chí Minh xuất thân từ một gia đình quan lại. Và Cụ đã đối xử với tôi như tôi còn làm vua. Cụ cấm những người xung quanh Cụ gọi tôi bằng đồng chí, bằng những tên gọi của giai cấp vô sản, và luôn luôn gọi tôi là Hoàng thượng.

Fédéric Mittérand.- *Cụ Hồ Chí Minh mời Ngài làm Cố vấn tối cao của Chính phủ?*

Bảo Đại.- Vâng, lúc đó không một lý do gì để mà từ chối bởi vì mọi người Việt Nam đều theo Cụ. Điều chúng tôi muốn, là nước nhà phải được độc lập. Tôi muốn làm dân một nước độc lập hơn làm vua một nước nô lệ. Mọi người Việt Nam đều muốn ủng hộ Chính phủ ấy để tranh thủ một nền độc lập thực sự.

Fédéric Mittérand.- *Ngài đã ở gần Cụ Hồ Chí Minh. Cụ ấy đã cho Ngài cảm tưởng thế nào về Cụ ấy? Nay đã qua một thời gian dài, cảm tưởng ấy có thay đổi nhiều không?*

Bảo Đại.- Không, không thay đổi. Tôi luôn luôn xét Cụ Hồ Chí Minh ngoài cái tư tưởng Cộng sản của ông ấy. Ông hãy nhớ đại hội Tours, Cụ Hồ ở Pháp lúc ấy ; rồi Cụ đi Moscou để lập Đảng Cộng sản Việt Nam.

Fédéric Mittérand.- *Nhưng đối với Ngài, Cụ Hồ cũng là một nhà ái quốc?*

Bảo Đại.-Đối với tôi, còn hơn thế nữa, đó là một người có tinh thần quốc gia. Cụ là một người yêu nước.Tiếc thay sau lưng Cụ có một Uỷ ban, là Xô Viết tối cao, gồm có vài người Ba Lan, người Nga, bắt buộc Cụ phải tiến tới.

-Fédéric Mittérand trong cuốn sách của Ngài, không thấy có một lời buộc tội khắc khe nào đối với Cụ Hồ. Ngài quý trọng Cụ Hồ? Và cũng thế, quả là rất ngạc nhiên khi thấy Cụ Hồ không bao giờ công kích Ngài?

Bảo Đại.- Không, không có lý do gì để tôi công kích Cụ ấy. Ban đầu, tôi còn ủng hộ Cụ ấy nữa. Cố gắng đưa nước nhà thoát khỏi chiến tranh, vì chúng tôi đã khổ vì chiến tranh.

Fédéric Mittérand.- *Một sự kiện lạ lùng. Có lúc Cụ Hồ đã nghĩ đến việc trao lại quyền hành cho Ngài?*

Bảo Đại.- Nhưng việc này chính tự tay Cụ Hồ. Một hôm, Cụ Hồ đến gặp tôi. Trước đó Cụ đã gọi điện thoại, Cụ nói sẽ đến gặp tôi. Tôi tưởng Cụ ấy ốm. Cụ nói với tôi: "Không có, tôi muốn Ngài nắm lại chính quyền". Tôi hỏi: "Tại sao ?". Ông nói: "Tôi bị để ý quá. Tôi quá đô. Tôi cảm thấy không được Đồng minh tín nhiệm." Tôi tưởng Cụ Hồ đùa. Cụ nói: "Không có, Ngài hãy chuẩn bị trình diện một Chính phủ vào cuối ngày hôm nay". Trong ngày, tôi đã có nhiều cuộc tiếp xúc, cho đến chiều thì Cụ Hồ lại gọi tôi. Cụ nói: "Sau khi đã suy nghĩ kỹ lại, xin Ngài bỏ qua cho tôi chuyện vừa qua. Trước cái khó khăn của hoàn cảnh nầy, tôi không có quyền đào nhiệm". Tôi nói: "Vậy thì xin Cụ hãy tiếp tục !"

Fédéric Mittérand.- *Quả là quá ngạc nhiên, rất xúc động khi thấy có sự đoàn kết cao như vậy. Tại sao cuộc thương thuyết với nước Pháp bị bế tắc? Phải chăng lỗi hoàn toàn về phía Pháp?*

Bảo Đại.- Hãy bắt đầu với hiệp ước ngày 6-3 ký giữa Sainteny và Cụ Hồ. Tôi biết rõ hiệp ước ấy vì tôi đã soạn thảo với Cụ Hồ. Hiệp ước ký xong thì tôi đi Trung Quốc. Sau đó là hội nghị Fontainebleau. Khi Cụ Hồ sang Pháp, hội nghị không đạt kết quả gì, vì mỗi bên đều giữ vững lập trường của mình. Không ai muốn thương lượng thật sự, phía Pháp cũng như phía Việt Nam.

Fédéric Mittérand.- *Tôi tưởng tượng có những hàng "tít" trên các báo. Ngài đã trở nên một ông vua "đỏ"?*

Bảo Đại.- Hoàn toàn không như vậy. Mọi người gọi tôi là công dân Vĩnh Thụy. Chỉ có thế.

Fédéric Mittérand.- *Lúc ấy Ngài đã biết gì về Chủ nghiã Cộng sản? Ngài đã nắm hết Chủ nghĩa Cộng sản?*

Bảo Đại.- Không, tôi biết rất ít.

Fédéric Mittérand.- *Trong khoảng thời gian hai năm ấy, Ngài đã ở bên cạnh Cụ Hồ, và Ngài đã giúp cho Cụ Hồ nhiều việc quan trọng. Nếu phải lập lại việc này hôm nay, Ngài cũng sẽ lập lại chăng? Ngày nay Ngài đánh giá việc này thế nào?*

Bảo Đại.- Còn tùy. Nếu là vì hạnh phúc của thần dân tôi, tôi cũng sẽ làm.

Fédéric Mittérand.- *Nhưng việc này có phục vụ dân không?*

Bảo Đại.- Tôi không nghĩ như vậy.

4.Chuộc lại lỗi lầm của tổ tiên

Fédéric Mittérand.- *Chiến tranh thực sự bùng nổ giữa Pháp và Việt Minh, một cuộc chiến ác liệt, gian khổ. Ngài là một người lưu vong. Ngài không còn gì trong tay cả. Tuy vậy, lần hồi, Ngài lại được công luận chú ý, nhất là các người Pháp đã biết Ngài, và đông đảo người Việt muốn độc lập, nhưng không muốn Cộng sản?*

Bảo Đại.- Để nói cho rõ hơn, sau khi Đô đốc d'Argenlieu mãn nhiệm kỳ. Ông Bollaert sang Đông Dương với chỉ thị của Paris là gắng khôi phục hòa bình. Dưới hình thức nào? Kêu gọi tất cả những người đang chiến đấu chống Pháp, và những người quốc gia đang đứng ngoài cuộc chiến lúc ấy, có nhiều người Việt Nam đã nghĩ đến tôi. Ông Bollaert đã đứng ra kêu gọi qua bài diễn văn nổi tiếng đọc ở Hà Đông. Trong bài diễn văn này, ông đã nói đến hai chữ Độc lập, nhưng không nói bằng tiếng Pháp, mà bằng tiếng Việt. Lúc đó, tôi có tiếp một ông sứ giả của ông Bollaert. Người này nói với tôi như sau: "Ngài phải đáp lại lời kêu gọi của ông Bollaert. Nếu Ngài không trả lời, Cụ Hồ Chí Minh sẽ trả lời và sẽ qua mặt Ngài". Tôi đáp: "Tôi rất muốn thế. Tôi chờ Cụ Hồ trả lời vì quý ông đã nhắm vào Cụ Hồ mà kêu gọi".Sau một thời gian, vì không ai đáp lại lời kêu gọi của ông Bollaert và vì đã có nhiều người quốc gia tập hợp lại và khẩn khoản xin tôi tiếp xúc với đại diện nước Pháp. Trong bối

B.16.Chủ tịch Hồ Chí Minh và Cố vấn Vĩnh Thụy trong buổi gặp Sainteny (đầu tháng 3-1946). *Ảnh TL của Daniel Héméry*

cảnh đó, tôi đã chấp thuận gặp ông Bollaert ở vịnh Hạ Long. Đó là lần tiếp xúc đầu tiên.

Fédéric Mittérand.- *Thời gian tiếp xúc có lâu không?*

Bảo Đại.- Thời gian tiếp xúc là một ngày. Ông Bollaert muốn tuyên bố Thống Nhất - Độc Lập. Nhưng ngược lại, ông đưa ra nhiều tu chính án hoàn toàn không phù hợp với tôi.

Fédéric Mittérand.- *Và Ngài đã bác bỏ?*

Bảo Đại.- Do đó tôi đã từ giã ông ta. Tôi nói với ông ta rằng, tôi chỉ gặp ông với tư cách cá nhân. Nước tôi và nhân dân tôi không cho tôi một uỷ nhiệm gì, để ký bất cứ một điều gì cả. Ông Bollaert đáp: "Đây là lần tiếp xúc đầu tiên".

Fédéric Mittérand.- *Điều gì đã khiến cho Ngài trở về nước?*

Bảo Đại.- Đối với tôi, đây là một cơ hội mà tôi

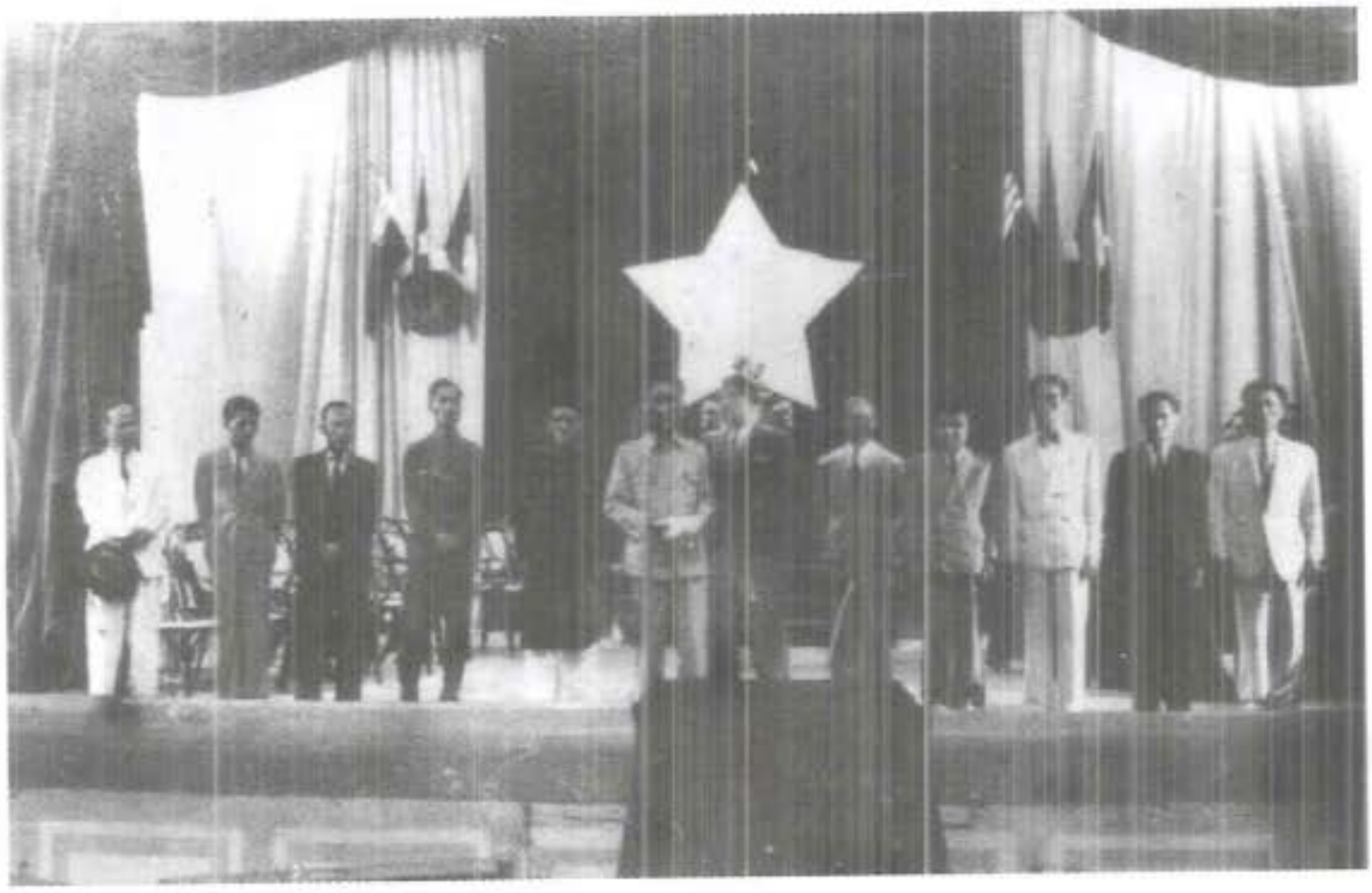

B.17. Bảo Đại đã từng là "ông Vĩnh Thụy", đại biểu Quốc Hội, Cố vấn Chính phủ thời Cụ Hồ Chí Minh (đầu năm 1946), ảnh giới thiệu Chính phủ VNDCCH với Quốc Hội khoá I.
Ảnh TL do NĐX st.

có thể nói là lịch sử. Bởi vì có một điều mà ít người Việt Nam biết đến, đó là tôi phải chuộc lại lỗi lầm của tổ tiên tôi: để mất sáu tỉnh Nam kỳ.

Fédéric Mittérand.- *Đất Nam kỳ, đó là các vùng Alsace - Lorraine của nước Việt Nam?*

Bảo Đại.- Đúng vậy.

Fédéric Mittérand.- *Sau cùng, Ngài đã chấp thuận trở về nước. Kỳ này đã thực sự tranh thủ được Độc Lập và Thống Nhất?*

Bảo Đại.- Không, không phải ở vịnh Hạ Long tôi đã tranh thủ được Độc lập, mà chính là sau khi ông Bollaert ra đi. Kể từ năm 1949, tôi đạt được các thỏa hiệp đầu tiên với Tổng thống Pháp Auriol. Không

phải giống như các thỏa hiệp ngày nay, mà là trao đổi văn thư.

Fédéric Mittérand.- *Một tình trạng thật lạ lùng. Ngài đã là vua, Ngài đã là ông Vĩnh Thụy, đại biểu Quốc hội thời Hồ Chí Minh*[42]*, và Ngài đã trở về với tư cách đứng đầu một Nhà nước. Nhà nước đó có hình thức thế nào? Ngài là Đức Bảo Đại, Tổng thống nước Cộng hoà?*

Bảo Đại.- Không, không phải Tổng thống vì lúc ấy chưa xác định được thể chế. Tôi tự phong tôi là Quốc trưởng của quốc gia Việt Nam. Tôi nói với nhân dân Việt Nam rằng, khi tôi đã làm xong nhiệm vụ của tôi, tức là cụ thể hóa nền độc lập, xây dựng lại đất nước, đến lúc đó, chính nhân dân sẽ chọn lấy chế độ mình muốn. Tôi không chủ trương một chế độ nào cả. Tôi chỉ tự phong một cách đơn giản là Quốc trưởng thôi.

Fédéric Mittérand.- *Nền độc lập đầu tiên, có người đã trách Ngài rằng đó là độc lập của Nhật; còn lần nầy, Ngài sẽ không bị mang tiếng rằng đó là độc lập của Pháp?*

Bảo Đại.- Hoàn toàn không. Người Pháp đã thương lượng thực sự với tôi. Độc lập. Thành lập quân đội quốc gia. Tôi đã có đại diện ngoại giao ở nhiều nước khác. Rất nhiều nước đã thừa nhận chúng tôi.

Fédéric Mittérand.- *Ngài có nhiều bạn trong Chính phủ Pháp. Ngài có những bạn trung thành với Ngài không?*

---

[42] Đại biểu của tỉnh Thanh Hóa - quê hương của nhà Nguyễn

Bảo Đại.-Tổng thống Auriol, là một người rất thông cảm với tôi và đã giúp tôi rất nhiều. Bộ Trưởng Ngoại giao ông Bidault.

Fédéric Mittérand.- *Tổng Thống Auriol, một đảng viên đảng Xã hội, cựu Bộ Trưởng trong Mặt trận Bình dân. Ngài có mâu thuẫn với những ai đã nắm được lịch sử?*

Bảo Đại.- Ông ấy là đảng viên đảng Xã hội. Việc này không có gì quan trọng đối với tôi cả. Miễn là qua ông ấy, tôi đạt được các nguyện vọng của nhân dân tôi. Đó là điểm chính yếu.

Fédéric Mittérand.- *Ngài trở về Việt Nam, và trong vai trò của Ngài, Ngài đã được dân chúng đón tiếp nồng nhiệt. Ngài rất được lòng dân vào thời đó. Việc này diễn tiến ra sao?*

Bảo Đại.-Tôi không bao giờ cần mưu sự đắc nhân

B.18. Bảo Đại - Quốc trưởng bù nhìn của các "Chính phủ quốc gia" từ 1949 đến 1954. *Ảnh TL do NĐX st.*

tâm. Tôi trở về nước để làm một nhiệm vụ đối với đất nước và nhân dân Việt Nam.

Fédéric Mittérand.- *Thành lập quân đội quốc gia. Đây là một việc rất quan trọng đối với Ngài?*

Bảo Đại.- Đáng tiếc là đã có một sự chậm trễ. Phải chờ cho đến lúc có Tướng De Lattre qua mới thành lập được quân đội của tôi. Tướng De Lattre đã hiểu là phải có một quân đội quốc gia.

Fédéric Mittérand.- *Giữa De Lattre với Ngài, có một quan hệ đặc biệt?*

Bảo Đại.- Ban đầu, có một vài va chạm giữa De Lattre với tôi, nhưng sau một thời gian, khi tôi đã thuyết phục được De Lattre rằng, ngoài quân đội viễn chinh Pháp, cần phải có một yểm trợ, tức là quân đội quốc gia. Ông ta đã hiểu ngay. Ông ta đã lập nên các thành phần đầu tiên của quân đội tôi. Ông đã cho con trai ông phục vụ ở một tiểu đoàn và anh này đã chết trận.

Fédéric Mittérand.- *Nhưng người Pháp trong quân đội viễn chinh đã không phải vì Ngài mà chiến đấu?*

Bảo Đại.- Những quân nhân đầu tiên đến Việt Nam thời tướng Leclerc nghĩ rằng, họ đã chiến đấu cho nước Pháp. Dần dần, đầu óc của quân nhân Pháp cũng thay đổi. Họ đã hiểu rằng, không phải họ chiến đấu cho nước Pháp, mà họ chiến đấu cho một dân tộc, dân tộc Việt Nam, để dân tộc khốn khổ này không bị rơi vào tay Cộng sản. Họ chiến đấu cho nhân loại.

Fédéric Mittérand.- *Nhưng Ngài cũng xót xa vì cuộc chiến tranh này, vì người Cộng sản Việt Nam cũng là đồng bào của Ngài?*

Bảo Đại.- Đương nhiên tôi cũng hiểu rằng đây là cuộc nội chiến, khốc liệt.

Fédéric Mittérand.- *Cũng vào lúc ấy, phải chăng ta đã thua trên một mặt trận khác? Giới truyền thông đã hiểu rõ những gì Ngài muốn làm không? Giới báo chí đã hiểu rõ những gì Ngài muốn làm không? Cái thời mà người ta kể mọi thứ về vua Bảo Đại?*

Bảo Đại.- Tất cả điều đó đều không quan trọng. Điều quan trọng, theo tôi là giới truyền thông đã chỉ trích quân đội Pháp đang chiến đấu ở Đông Dương. Họ không hiểu vì sao các thanh niên phải đi đánh trận như thế. Tôi có cắt nghĩa rằng, các thanh niên ấy chiến đấu vì chúng tôi. Báo chí Pháp hoàn toàn không hiểu. Thậm chí Chính phủ Pháp thời đó cũng không hiểu.

Fédéric Mittérand.- *Lúc ấy, Ngài hay trở về Pháp. Ngài đã có nhiều tiếp xúc với người Pháp. Ngài có cảm thấy rằng chính sách ấy đang suy sụp? Ngài có cảm tưởng thế nào khi thấy cuộc chiến không thể kết thúc?*

Bảo Đại.-Chiến tranh thời đó không có lính "nghĩa vụ" Pháp, chỉ có lính tình nguyện. Dư luận Pháp đã rất hiểu lầm về cuộc chiến này.

Fédéric Mittérand.- *Có thể thắng được cuộc chiến này không?*

Bảo Đại.-Với điều kiện không phải tung ra tất cả mọi phương tiện. Tình hình khả quan cho đến lúc nước Pháp ở trong thế phải cầu hoà, từ đó mới có vụ Điện Biên Phủ. Vì sao lúc đó, đối với nước Pháp, người ta

muốn chấm dứt chiến tranh? Xin ông nhớ lại chiến tranh Triều Tiên. Cần phải chấm dứt hai cuộc chiến. Từ đó, cần có cuộc họp thượng đỉnh, là hội nghị Genève.

Fédéric Mittérand.- *Trong cuốn hồi ký của Ngài, Ngài có nói:"Bỗng nhiên có cảm giác một sự trống rỗng".*

B.19. Nhà sử học Pháp Fedéric Mittérand đài Truyền hình Pháp
Ảnh trích TV2

Bảo Đại.- Lúc ấy, quân đội của tôi chưa có khả năng hoàn toàn tác chiến. Cần phải vài năm nữa, quân đội của tôi mới có thể thay thế quân đội Pháp. Vì vậy, tôi đã nói với tướng Salan là Tổng tư lệnh thời ấy: Không nên có những cuộc hành quân lớn; không nên hy sinh nhân lực; hãy tạo một loại bình phong để tôi có thể củng cố quân đội quốc gia, tạo cho nó khả năng tác chiến. Khổ thay, nước Pháp muốn chấm dứt cuộc chiến. Tiếp theo hội nghị Berlin, là hội nghị Genève, người ta muốn mở rộng các cuộc hành quân, trái với những gì tôi đã yêu cầu Salan; từ đó đưa đến

Điện Biên Phủ. Điện Biên Phủ là một kế hoạch đã kết thúc trong sự thảm bại (của Pháp).

Fédéric Mittérand.- *Đã có quyết định đẩy nhanh trận Điện Biên Phủ. Trận Điện Biên Phủ, thảm bại, khủng khiếp, nhưng có thể khắc phục được. Trên thực tế thì đã có quyết định bỏ rơi Việt Nam cho Cộng sản?*

Bảo Đại.- Không phải bỏ toàn thể nước Việt Nam, nhưng Hiệp định Genève, nước Việt Nam bị chia đôi, một phần cho Cộng sản, một phần cho quốc gia. Ngoài ra, phe Cộng sản được chia nhiều hơn là họ mong đợi.

Fédéric Mittérand.- *Chính vì lúc đó thì ông Diệm trở lại chính trường?*

Bảo Đại.-Vì muốn Việt Nam bị cắt làm đôi, tôi không còn một vai trò nào nữa. Tôi mời ông Diệm ra

B.20. Những thành phần "quốc gia" tập hợp lại và "khẩn khoản" xin Bảo Đại tiếp xúc với Bollaert - đại diện nước Pháp. Người thứ tư, hàng thứ ba, từ trái sang là nhà văn Nhất Linh Nguyễn Tướng Tam. *Ảnh TL do Bảo Hội cung cấp.*

cầm quyền. Vì sao ông Diệm? Vì ông Diệm đại diện cho một ý thức hệ: đó là một người Công giáo có thể ngăn chận được ý thức hệ Cộng sản.

Fédéric Mittérand.- *Ông Diệm trước đó đã luôn luôn bày tỏ lòng trung thành đối với Ngài? Nay đã có một bước ngoặt. Cái gì đã xảy ra?*

Bảo Đại.- Ông ta bị giật dây bởi toàn bộ gia đình ông ta, và cũng bởi các quan thầy Mỹ. Khi tôi yêu cầu ông Diệm cầm quyền, tôi có nói việc này cho Bộ Trưởng Ngoại giao Mỹ Foster Dulles. Lúc ấy ông ta không muốn ông Diệm. Một thời gian sau, tôi mới hiểu vì sao. Bởi vì người Mỹ chưa sẵn sàng nắm nước Việt Nam. Họ muốn giữ lại vai trò ông Diệm làm dự phòng, để tung ra khi thuận tiện.

Fédéric Mittérand.- *Mục đích của ông Diệm? Một chế độ gia đình trị?*

Bảo Đại.- Ông không có mục đích chính xác. Dẫu sao ông ta cũng không có tham vọng dựng nên một triều đại. Ông ta muốn cai trị theo một loại độc tài con, nói đúng hơn, đó là một chế độ độc tài gia đình trị.

Fédéric Mittérand.- *Ở Triều Tiên, thời đó có Lý Thừa Vãng?*

Bảo Đại.- Và có Magsaysay ở Phi Luật Tân.

Fédéric Mittérand.- *Ngài có thấy người Mỹ chú ý đến Việt Nam? Ngài có thấy bóng dáng người Mỹ sau các sự kiện này?*

Bảo Đại.- Tôi thấy rất rõ là người Mỹ muốn có mặt ở Thái Bình Dương. Chiến tranh Algérie đã bắt đầu. Người Mỹ đã làm một loại trao đổi: để cho nước Pháp

giải quyết vấn đề Algérie, và nước Pháp rút chân khỏi Việt Nam, nhường chỗ cho nước Mỹ.

Fédéric Mittérand.- *Khi hiệp ước Genève được ký kết, và ông Diệm lần lần cũng có quyền lực ở Việt Nam, thì Ngài ở Pháp. Ngài có nghĩ chuyện trở về Việt Nam?*

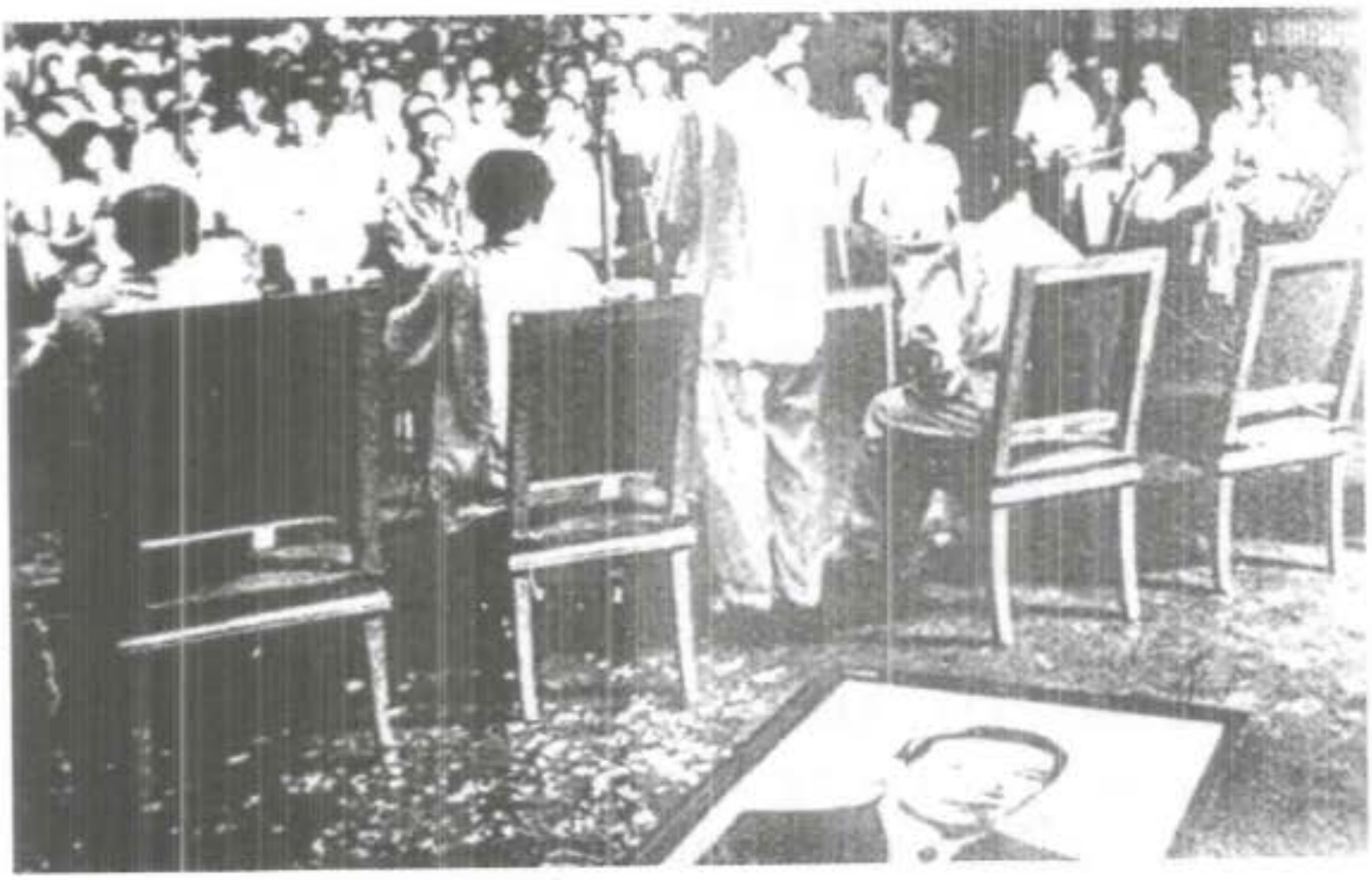

B.21. Người của ông Ngô Đình Diệm mít-tin truất phế Bảo Đại đầu năm 1955. *Ảnh TL do NĐX st*

Bảo Đại.- Không, hoàn toàn không. Đối với tôi, thế là hết. Tôi đã nói với tất cả các đồng minh của tôi và các nước ủng hộ tôi: vai trò của tôi đã chấm dứt; hoặc tôi là chủ từ Bắc chí Nam, hoặc tôi là không gì hết. Vì quý vị đã cắt đất nước tôi ra làm hai, tôi sẽ cử một người đứng ra, coi phần còn lại, do đó có ông Diệm.

Fédéric Mittérand.- *Lúc ấy, cảm tưởng của Ngài đối với Cụ Hồ Chí Minh là thế nào?*

Bảo Đại.- Không, tôi chỉ trách ông ấy vì ông ấy đã làm một cuộc chiến tranh vô ích.

Fédéric Mittérand.- *Ngài thấy thế nào khi ông Diệm tuyên bố nền Cộng hoà sau một cuộc trưng cầu dân ý? Cảm tưởng của Ngài thế nào?*

Bảo Đại.-Tôi biết trước chuyện này sẽ xảy ra. Tôi hoàn toàn không bị bất ngờ, bởi vì mọi thứ đã được xếp đặt trước. Tôi không muốn nhảy xuống vũ đài để bảo vệ cái thế của tôi.

Fédéric Mittérand.- *Năm 1955, Ngài có nghĩ rằng chắc chắn chiến tranh sẽ tái tục, hay có thể giữ nguyên trạng trong một thời gian dài?*

Bảo Đại.- Tôi đã hy vọng giữ nguyên trạng như nước Đức: Tây Đức và Đông Đức. Tôi đã nghĩ rằng miền Nam giàu hơn miền Bắc, sẽ thu hút người miền Bắc. Xui thay, sự việc xảy ra đã không phải như thế. Tôi cũng biết người Mỹ có mặt trong vụ này.

Fédéric Mittérand.- *Người con bình thản trong cung điện Huế ngày xưa, bấy giờ chịu đựng các phán xét tiêu cực hay sự im lặng. Ngài đã đau khổ?*

Bảo Đại.- Không, hoàn toàn không. Tôi đã trở lại thời thơ ấu, đây là một thái độ đúng. Chính nhờ cái giáo dục ấy mà tôi đã giữ được mọi sự thanh thản trong lòng.

Fédéric Mittérand.- *Bây giờ, Ngài đã sống tại Pháp hơn 35 năm nay, một cuộc sống giản dị, rất đứng đắn nhưng không có nhiều phương tiện. Dầu sao cũng có nhiều người biết Ngài, và rõ ràng rất thích quan hệ với Ngài. Ngài đã thích nghi với đời sống ở đây như thế nào?*

Bảo Đại.-Tôi đã thích nghi rất tốt với đời sống ở Pháp. Tôi đã đến đất nước này khi còn rất trẻ. Tôi cũng có thể trở về nước tôi nhưng tôi thích ở Pháp hơn vì tôi biết rõ tính tình người Pháp. Tôi cảm thấy ở đây, ở Pháp, hoàn toàn như ở quê tôi.

Fédéric Mittérand.- *Nhưng đồng thời hình ảnh nước Việt Nam luôn luôn hiện ra trong đời sống của Ngài?*

Bảo Đại.-Tôi luôn luôn nhớ đến nhân dân khốn khổ của tôi.

Fédéric Mittérand.- *"Tôi xa quê cha đất tổ thế là 25 năm" - Ngài đã viết như thế cách đây 10 năm - "25 năm trên đất Pháp, trên mảnh đất đã đón nhận tôi, với bao nhiêu kỷ niệm thời niên thiếu. Từ khi Hoàng hậu Nam Phương qua đời, tình thương đã bị cướp mất quá sớm, và từ khi các con tôi bay xa, tôi thường là một người đơn chiếc. Tôi đã nếm qua và tôi đã sống qua những gì mà nhân dân tôi đang nếm qua và đang sống trong lúc này - nơi thì lòng bao dung, tình bằng hữu, nơi thì hiểu lầm, ác ý; sự đầm ấm khi gặp lại bạn cũ, sự lạnh lẽo của cảnh cô đơn. Trong thời gian đó, tôi luôn luôn sống theo nhịp tim của những người sống trong lo âu, bối rối. Tự đặt mình vào hoàn cảnh của họ, lòng tôi luôn luôn ôm ấp cùng một nguồn hy vọng". Rồi một ngày kia, khi vua Bảo Đại không còn nữa, ông Vĩnh Thuỵ không còn nữa, ở Việt Nam còn có những người tưởng nhớ đến công đức của Ngài không?*

Bảo Đại.- Không phải tôi là người nói đến việc này. Xin để cho nhân dân tôi phán xét, xin để cho lịch sử phán xét tôi.

Thành phố Hồ Chí Minh, 2000 - 2005
Chuyển Việt Ngữ và minh hoạ hình ảnh
Kỹ sư Bùi Hữu Lân và Nguyễn Đắc Xuân

Mục lục

Phần thứ nhất:
Hỏi chuyện đời bà"thứ phi" Mộng Điệp
với Cựu hoàng Bảo Đại

Lời nói đầu. 3
1. "Bà hoàng Bắc phương" 10
2. Lên với Tây Nguyên 25
3. Những năm đầu ở Pháp 39
4. Đã có âm mưu đưa Hoàng hậu Nam Phương về làm Phụ chánh cho ông Ngô Đình Diệm 47
5. Theo đầm nên bỏ con 56
6. Quá buồn.... ham chơi 62
7. Những năm cuối đời của các bà 75
8. Đám tang Cựu hoàng Bảo Đại 84
9. Hoàn cảnh cuối đời của Cựu hoàng Bảo Đại 94
10. Dư âm còn lại giữa Cụ Hồ và Cố vấn Vĩnh Thụy 103
11. Sự trở về lạ lùng của một cặp ấn kiếm 107
12. Ai viết hồi ký "Con rồng An nam" ? 114
13. Hồi ức về một vài nhân vật lịch sử 120
14. Lá thư của một kẻ phản trắc 132

Phần thứ hai: 144
Cựu Hoàng Bảo Đại nói về đời mình 147
1. Hiện thân của sự gặp gỡ giữa Đông và Tây 148
2.Ông vua không có việc làm 156
3. Hành động vì hạnh phúc của thần dân 166
4. Chuộc lại lỗi lầm của tổ tiên 180

NHÀ XUẤT BẢN THUẬN HÓA
33 Chu Văn An - Huế
ĐT: 054.823847 - 821228
Fax: 054.848345
E-mail: nxbthuanhoa@vnn.vn

Chịu trách nhiệm xuất bản:
NGUYỄN DUY TỜ

Biên tập: QUỲNH TRÂM
Trình bày : Nguyễn Văn Tuân
Bìa: Nguyễn Văn Tuấn
Sửa bản in: Xuân Huy

In 500 cuốn, khổ 13 x 19cm tại Cty TNHH MTV Xổ số Kiến thiết và Dịch vụ In Đà Nẵng. Số đăng ký KHXB 205-2010/CXB/51-05/ThuH, Quyết định xuất bản số 74/QĐ-XBTH cấp ngày 13 tháng 5 năm 2010. In xong và nộp lưu chiểu tháng 6 - 2010.